

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Zhodnocení vybavenosti Olomouckého kraje službami sociální prevence
Evaluation of the Facilities of the Social Prevention Services in Olomouc Region

Student:

Bc. Jana Kropáčková

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Eva Kovářová, Ph.D..

Ostrava 2020

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra veřejné ekonomiky

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Jana Kropáčková**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T055 Veřejná ekonomika a správa

Téma: **Zhodnocení vybavenosti Olomouckého kraje službami sociální prevence**
Evaluation of the Facilities of the Social Prevention Services in
Olomouc Region

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Bezdomovectví jako krajní forma sociálního vyloučení
3. Analýza vybavenosti Olomouckého kraje službami sociální prevence zaměřenými na osoby bez přístřeší
4. Zhodnocení vybavenosti Olomouckého kraje službami sociální prevence v komparaci s vybranými kraji
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BUSCH-GEERTSEMA, Volker et al. *Extent and Profile of Homelessness in European Member States: A Statistical Update*. Brussels: FEANTSA, 2014. 117 p. ISBN 9789075529739.

JANEČKOVÁ, E., H. ČIBEROVÁ a P. MACH. *Průvodce systémem poskytování sociálních služeb: řešení základních problémů poskytování sociálních služeb, vzory používaných formulářů, náležitosti smlouvy*. Olomouc: ANAG, 2016. 350 s. ISBN 978-80-7554-009-6.

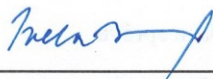
KLIMENT, Pavel. *Dvojitá optika bezdomovství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2018. 149 s. ISBN 978-80-7494-433-8.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Eva Kovářová, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2019

Datum odevzdání: 24.04.2020

doc. Ing. Iveta Vrabková, Ph.D.
vedoucí katedry

doc. Ing. Lenka Kauerová, CSc.
proděškanka pro studium
na základě pověření k jednání č.j.
VSB/19/050319/9900 ze dne 24. 9. 2019

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 13.5.2020

Kropáčková
Bc. Jana Kropáčková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce Ing. Evě Kovářové, Ph.D. za odborné vedení při psaní diplomové práce. Za její cenné rady, ochotu, čas, trpělivost a připomínky

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Bezdomovectví jako krajní forma sociálního vyloučení	12
2.1	Chudoba	12
2.1.1	Definice chudoby	12
2.1.2	Typologie chudoby	12
2.1.3	Příčiny chudoby	13
2.2	Sociální vyloučení	15
2.2.1	Definice sociálního vyloučení	15
2.2.2	Přechod k sociálnímu vyloučení	16
2.2.3	Roviny sociálního vyloučení	17
2.2.4	Příčiny sociálního vyloučení	19
2.3	Bezdomovectví.....	20
2.3.1	Definice bezdomovectví	20
2.3.2	Typologie bezdomovectví.....	21
2.3.3	Příčiny bezdomovectví	25
2.3.4	Krize bydlení a její geneze.....	27
2.3.5	Prevence bezdomovectví	29
2.3.6	Způsoby řešení bezdomovectví	31
3	Analýza vybavenosti Olomouckého kraje službami sociální prevence zaměřenými na osoby bez přístřeší	33
3.1	Řešení bezdomovectví v ČR	33
3.1.1	Přístup k bydlení	34
3.1.2	Sociální služby	38
3.1.3	Přístup ke zdravotní péči.....	44
3.1.4	Informovanost, zapojení a spolupráce	46
3.1.5	Potravinová pomoc	46
3.2	Institucionální zabezpečení sociálních služeb pro osoby bez domova	47
3.3	Služby sociální prevence v Olomouckém kraji.....	49
3.3.1	Vybrané sociodemografické údaje o Olomouckém kraji	49
3.3.2	Sociální služby v Olomouckém kraji	53
3.3.3	Plánování sociálních služeb v Olomouckém kraji	53
3.3.4	Financování sociálních služeb v Olomouckém kraji	55
3.3.5	Výdaje Olomouckého kraje na služby sociální prevence	57
3.3.6	Přehled poskytovaných služeb sociální prevence na území Olomouckého kraje	58

4	Zhodnocení vybavenosti Olomouckého kraje službami sociální prevence v komparaci s vybranými kraji	62
4.1	Vybavenost Olomouckého kraje vybranými službami sociální prevence	62
4.1.1	Územní dostupnost vybraných služeb sociální prevence	62
4.1.2	Poskytovatelé vybraných služeb sociální prevence podle právní formy ..	64
4.1.3	Kapacita azylových domů, počty klientů a počty neuspokojených žádostí vybraných služeb sociální prevence	66
4.1.4	Výdaje z rozpočtu kraje na vybrané služby sociální prevence	69
4.2	Vybavenost Jihočeského kraje vybranými službami sociální prevence	70
4.2.1	Přehled vybraných služeb sociální prevence	70
4.2.2	Územní dostupnost vybraných služeb sociální prevence	71
4.2.3	Poskytovatelé vybraných služeb sociální prevence podle právní formy ..	72
4.2.4	Kapacita azylových domů, počty klientů a počty neuspokojených žádostí vybraných služeb sociální prevence	74
4.2.5	Výdaje z rozpočtu kraje na vybrané služby sociální prevence	76
4.3	Vybavenost Moravskoslezského kraje vybranými službami sociální prevence ..	77
4.3.1	Přehled vybraných služeb sociální prevence	78
4.3.2	Územní dostupnost vybraných služeb sociální prevence	78
4.3.3	Poskytovatelé vybraných služeb sociální prevence podle právní formy ..	80
4.3.4	Kapacita azylových domů, počty klientů a počty neuspokojených žádostí vybraných služeb sociální prevence	80
4.3.5	Výdaje z rozpočtu kraje na vybrané služby sociální prevence	83
4.4	Zhodnocení vybavenosti vybraných služeb sociální prevence Olomouckého kraje v komparaci s vybranými kraji.....	84
4.4.1	Počet vybraných služeb sociální prevence.....	84
4.4.2	Územní dostupnost vybraných služeb sociální prevence	85
4.4.3	Poskytovatelé vybraných služeb sociální prevence dle právní formy	85
4.4.4	Kapacita azylových domů, počty klientů a počty neuspokojených žádostí vybraných služeb sociální prevence	87
4.4.5	Výdaje z rozpočtů krajů na vybrané služby sociální prevence	90
5	Závěr	92
	Seznam použité literatury	94
	Seznam zkratk	100
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam tabulek	
	Seznam obrázků	
	Seznam grafů	

1 Úvod

„Život není utrpení ani blaho. Život je prázdné plátno a člověk musí být velmi dovedný.“

Osho indický mystik

Žít úspěšný, plnohodnotný život, být soběstačný, dokázat zabezpečit svou rodinu, být obklopen přáteli, kolegy a známými. Kdo by netoužil po takto namalovaném plátnu? Je ale samozřejmé, že se všem podaří vytvořit takový obraz? Jsme všichni tak dovední?

Nikde není stanoveno, že člověk, dítě vyrůstající v bohaté rodině bude žít šťastný život v dostatku, ožení se a ve stejném duchu se bude jeho život odvíjet až do vysokého stáří. I on se může dostat do životní situace vedoucí k sociálnímu vyloučení, k zadlužení, do konfliktu se zákonem, do špatného zdravotního stavu. Nejen uvedené příklady, ale mnoho dalších ohrožují ekonomickou stabilitu člověka, sociální kontakty a mohou vést ke stavu přechodného nebo úplného bezdomovectví.

Osoby vyrůstající sociálně znevýhodněných rodinách, v odlišném sociálně-kulturním prostředí, s nízkým či nedostatečným vzděláním, osoby se ztrátou způsobilosti, se závislostmi různého typu nebo jedinci se špatnými návyky, mají životní start mnohem těžší a pravděpodobnost sociální exkluze vyšší. Těmto jednotlivcům i skupinám je odepřen přístup plně se angažovat v ekonomickém, politickém a sociálním životě společnosti, proto nedosahují takového životního standardu, který je ve společnosti brán za uspokojivý. Sociální exkluze může být uplatňována jako proces sociální kontroly mající podobu negativní sankce vůči těm, kteří zpochybňují nebo narušují společenský řád. V tomto případě může jít o procesy, vytěsňující jednotlivce, či celé skupiny osob na okraj společnosti nebo jim nedovolují se z této situace vymanit.

Sociální exkluzi ani stav bezdomovectví není možné považovat za běžnou záležitost, být vyloučen z pracovního procesu, nemít nárok na sociální pomoc, svádět každodenní boj o přežití nebo nemít nárok na vyplácení důchodu není v dnešním světě důstojné. Česká republika klade velký důraz na boj proti sociálnímu vyloučení podporou nevládní neziskové oblasti a systémem sociálních služeb. Ty zabezpečují pomoc vyloučeným, nemajetným lidem a chrání je společně se ostatními nástroji sociální politiky před absolutní chudobou. Pro tyto osoby jsou podle Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách určeny převážně služby sociální prevence. Pro tuto diplomovou práci byl zvolen Olomoucký kraj, protože je rodištěm autorky diplomové práce.

Cílem diplomové práce je zhodnotit vybavenost Olomouckého kraje vybranými službami sociální prevence, které se zaměřují na potřeby osob bez domova, a to v komparaci s Moravskoslezským a Jihočeským krajem. Hodnocena bude nabídka služeb azylových domů, nocleháren, nízkoprahových denních center, struktura poskytovatelů těchto služeb, územní dostupnost zařízení, jejich kapacita a počty klientů. V úvahu budou vzaty také výdaje krajů na zajištění nabídky těchto služeb na jejich území.

Pro podporu cíle diplomové práce byly stanoveny tři hypotézy:

1. Vybrané služby sociální prevence jsou dostupné v rámci Olomouckého kraje na území obcí s rozšířenou působností.
2. Lůžková kapacita azylových domů je dostačující z hlediska počtu osob bez domova.
3. Výdaje Olomouckého kraje na vybrané služby sociální prevence jsou v přepočtu na 1000 obyvatel vyšší než výdaje kraje s nejmenším počtem osob bez domova (Jihočeský kraj), a naopak budou nižší než v případě kraje s nejvyšším počtem osob bez domova (Moravskoslezský kraj).

Stanovené hypotézy jsou ověřovány analýzou vybraných statistických dat. Pro ověření první hypotézy je provedena analýza počtu služeb azylových domů, nocleháren a nízkoprahových denních center a jejich rozmístění na území celého Olomouckého kraje v období 2013–2018. Druhá hypotéza je taktéž ověřována pomocí analýzy, a to počtu míst v azylových domech. Pro ověření třetí hypotézy je aplikovaná metoda horizontální analýzy výdajů, které Olomoucký kraj na vybrané služby sociální prevence v období 2013-2018 vynakládal. Následně prostřednictvím metody komparace jsou zhodnoceny výsledky získané prvotní analýzou.

Data potřebná pro analýzu jsou získávána především ze strategických dokumentů krajů, z Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí, z internetové aplikace Ministerstva financí MONITOR a z Registru poskytovatelů sociálních služeb. Pro zpracování diplomové práce byly využity vybrané metody, a sice rešerše odborné literatury zaměřené na problematiku sociálního vyloučení a bezdomovectví, rešerše legislativy a strategických dokumentů České republiky a Olomouckého kraje měřených na zkoumaná témata, metoda kvantitativní analýzy využívající standardní nástroje popisné/explanační statistiky. Závěry jsou v práci formulovány na základě syntézy poznatků získaných z dílčích kroků analýzy.

Diplomová práce je rozčleněna do pěti kapitol, přičemž první kapitola je úvod a pátá je závěr. Druhá kapitola je čistě teoretická. Na základě rešerše odborné literatury je představen fenomén bezdomovectví a jeho návaznost na doprovodné jevy, které tento fenomén provází nebo často předchází. Jedná se o chudobu a sociální vyloučení. Třetí kapitola v první části popisuje možné způsoby řešení bezdomovectví v ČR, jsou zde také popsány prioritní oblasti řešení bezdomovectví, stanovené v Koncepci prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020, jimiž je přístup k bydlení, sociální služby, přístup ke zdravotní péči a neméně důležitá informovanost, zapojení a spolupráce. Druhá část této kapitoly je zaměřena na služby sociální prevence, které jsou poskytovány na území Olomouckého kraje, je zde popsán způsob jakým se služby sociální prevence v Olomouckém kraji plánují, financují a také je zde provedena analýza výdajů na tyto služby ve sledovaném období 2013 – 2018.

Ve čtvrté kapitole je provedena analýza dostupnosti služeb azylových domů, nocleháren a nízkoprahových denních center na území Olomouckého kraje. Pro porovnání dostupnosti těchto služeb byl vybrán kraj Jihočeský a Moravskoslezský. Výběr byl proveden na základě výsledků posledního celorepublikového sčítání osob bez domova, které provedl Výzkumný ústav práce a sociálních věcí na jaře 2019. V Jihočeském kraji se podle výzkumu nacházelo nejméně těchto osob a v Moravskoslezském nejvíce. Vzhledem k tomu, že se sčítání osob bez domova na našem území neprovádí pravidelně, je nabídka vybraných služeb zkoumána zpětně a to v období 2013 - 2018. V závěru této části diplomové práce je provedena komparace poznatků získaných na základě předchozí analýzy.

2 Bezdomovectví jako krajní forma sociálního vyloučení

Bezdomovectví je pokládáno za extrémní podobu sociálního vyloučení a zároveň za krajní formu chudoby. Závislost mezi nimi má různé významy. Jednou jsou jevy brány jako příčina, podruhé jako dopad druhého jevu. Jak lze výše uvedeným pojmům porozumět, přiblíží tato kapitola.

2.1 Chudoba

V následující podkapitole je objasněn pojem chudoba, její typologie a příčiny vzniku tohoto jevu.

2.1.1 Definice chudoby

Jednotná definice chudoby neexistuje, v odborné literatuře je popisována různými způsoby. Například Kliment (2018) uvádí, že pro osoby ohrožené chudobou jsou typické neuspokojivé příjmy, jenž zapříčiňují fyzické strádání. To je spojeno s hladem a podvýživou a způsobuje zvyšování nemocnosti a úmrtnosti. Z důvodu nedostatečných příjmů je omezen přístup ke vzdělání a dalším společenským službám. Chudoba vede k podřadnému bydlení, vytlačuje jedince na okraj společnosti a celkově vede k sociálnímu vyloučení (Kliment, 2018).

Radou Evropy byla pro potřeby Evropské unie přijata definice, vycházející z definice Towsenda¹, která za osoby postižené chudobou považuje osoby, které jsou díky jejich nedostatečným sociálním, materiálním a kulturním zdrojům vytlačeni z jejich minimálně uspokojivého způsobu života ve státě Evropské unie, v němž žijí (Nedomová a Špiláčková, 2014).

2.1.2 Typologie chudoby

Strádání a nedostatek nejsou na celém světě vnímány stejně. Jsou státy, ve kterých jsou strádání a nedostatek běžné, na druhou stranu však existují státy, které považují chudobu za nevyhovující přístup ke zdrojům společnosti, nikoli za nedostatek primárních potřeb (Kliment, 2018).

Z tohoto hlediska vyplývá rozdíl mezi životním strádáním, kdy jedinec nedokáže uspokojit své základní potřeby, které jsou nezbytné k přežití, a mezi naplněním

---

¹ Peter Townsend byl britský sociolog a profesor mezinárodní sociální politiky. Ve svých dílech se zabýval otázkou chudoby, sociální politikou a nerovností.

požadavků, které jsou společnostmi považovány za normální. Nejčastěji uváděné rozdělení chudoby je na chudobu relativní a absolutní.

Průdková a Novotný (2008) popisují absolutní chudobu jako nedostatek prostředků k zabezpečení základních životních potřeb. V České republice jsou lidé absolutní chudobou ohroženi pouze výjimečně. Relativní chudobu pak charakterizují jako jisté vybočení z běžné životní úrovně, která je v České republice dána například průměrným čistým příjmem připadajícím na osobu. Relativní chudoba je typická pro vyspělé státy, mezi něž patří i Česká republika. V České republice není chudoba problémem fyzického přežití, ale otázkou důstojnosti každého člena společnosti.

Další možné dělení chudoby uvádí Barták (2011), který rozděluje chudobu na starou a novou. Stará chudoba je spjata s životními etapami a za její typické představitele lze považovat kupříkladu rodiny s malými dětmi s jedním živitelem nebo bezdomovce. Nová chudoba je částečně vyvozena z pozice na trhu práce, přesněji řečeno, co se týče nezaměstnanosti, jsou za ohroženou skupinu v tomto případě považovány nezaměstnané osoby, dále rodiny a osoby zadlužené, nebo členové etnických menšin, v podmínkách České republiky se jedná převážně o romské etnikum.

2.1.3 Příčiny chudoby

Sjednotit přístup k příčinám chudoby není na základě odborné literatury možný, jednotliví autoři se dívají na teorii chudoby odlišně. Příčiny lze pozorovat jednak na úrovni společnosti a jednak na úrovni konkrétního jedince. V každém případě lze říci, že se chudoba objevuje v jistých společenských souvislostech.

Podle Klimenta a Dočekala (2016a) lze příčiny chudoby pozorovat na úrovni třech rovin:

- Sociální rovina je vymezena jako ekonomická rozdílnost nebo nedostatečné zdroje pro získání přiměřené životní úrovně.
- Rovina formy pauperizace neboli náchylnosti společnosti či její části k chudnutí a rostoucí neschopnosti jednotlivců postarat se o sebe a své rodiny.
- Rovina dobrovolné chudoby, zahrnující individua, která se kvůli náboženskému či filozofickému přesvědčení rozhodla opustit hmotné statky.

Za jednu z nejdůležitějších příčin chudoby lze označit nezaměstnanost a s ní spojený nedostatečný příjem. Společným elementem chudoby a následného sociálního vyloučení je totiž zaměstnání dotčených osob.

Zejména vysoké potom může být riziko chudoby v domácnostech, v nichž jeden nebo dokonce více členů nepracuje.

Z výše uvedeného vyplývá, že stojí za zmínku vyzdvihnout příčiny chudoby dle Krebse (2007), který uvádí, že mezi chudými jsou nejvíce zastoupenou skupinou ti, jež byli nebo jsou pracovníci nesplňující požadovanou kvalifikaci, nezletilí a členové neúplných rodin, osoby dlouhodobě nezaměstnané, nemocné nebo osoby nekompetentní k práci a v neposlední řadě přistěhovalci.

Tři hlavní oblasti příčin vzniku chudoby dle Krebse (2007):

- nízké příjmy vyplývající ze zaměstnání,
- nedostatek zaměstnání, zejména dlouhodobá nezaměstnanost,
- rozdíl v nabytém bohatství.

Nízké příjmy jsou zapříčiněny zejména nedostačující úrovní vzdělání a kvalifikace. Příjmy se obecně v tržních ekonomikách odvíjejí od úrovně vzdělanosti a kvalifikace populace. Přibližně v 70 % lze rozdíl v příjmech objasnit teorií zhodnocování lidského kapitálu. Rovný přístup ke vzdělání je z hlediska omezení výskytu chudoby podstatný a překračuje tak omezeně posuzovaný rozvoj vzdělanosti.

Malé příjmy bývají ovlivněny i odlišnostmi v inteligenci, nadání, schopnostech, pracovitosti, cílevědomostí, ale také např. ve vrozených předpokladech apod. Tato různorodost je obecně považována za hnací motor rozvoje společnosti a z tohoto důvodu musí být výkonové hledisko rozdílných příjmů zachováno.

Rozdílnost v příjmech, a tedy i v těch nízkých je důsledkem absence výše uvedených žádoucích dispozic. Za problém je považována konkrétní úroveň nízkých výdělků v dané společnosti. Z hlediska chudoby je podstatné, aby rozdílnost v příjmech netlumila ekonomickou výkonnost a nebyla tím snižována tvorba zdrojů sloužících jako východisko ke snižování chudoby. V České republice jako ochrana před chudobou slouží státem určená výše minimální mzdy.

Další příčinou je nezaměstnanost především pak nezaměstnanost dlouhodobá, jenž pokaždé způsobuje snížení příjmů na osobu, a která může směřovat k chudobě. Nezaměstnanost lze řešit zvýšením podpor v nezaměstnanosti, toto řešení však nemusí mít pokaždé příznivý ekonomický a sociální dopad například v podobě nárůstu sociálních výdajů.

Příčina rozdílů v nabytém bohatství vymezuje i odlišnosti v důchodech. Majetným z kapitálu plynou podstatné důchody, naopak na straně chudých absence bohatství nepřináší žádný důchod. Nemůže tak sloužit k překlenutí nedostatku základních potřeb v době chudoby. Rozdíly v nabytém majetku jsou ve srovnání s výdělkem, zaměstnaností a osobními dispozicemi mnohokrát vyšší (Krebs, 2007).

V této podkapitole byla objasněna problematika chudoby a její nejčastější příčiny. Z uvedeného plyne, že velký důraz by měl být kladen především na vzdělání, od kterého se následně odvíjí úspěšnost na trhu práce a z toho plynoucí vyšší ekonomická samostatnost.

2.2 Sociální vyloučení

V této podkapitole je představena charakteristika sociálního vyloučení, vazeb společnosti jako jeho stavu, ale také jako dynamického procesu.

2.2.1 Definice sociálního vyloučení

Kliment a Dočekal (2016a) pracují s tím, že na exkluzi lze nahlížet dvěma způsoby, buď je exkluze chápána jako stav, nebo jako proces. Je-li exkluze považována za stav, pak to představuje situace, ve kterých není určitým jednotlivcům dovolováno podílet se na životě společnosti a tím narušovat její soudržnost. Řadě jednotlivcům i skupinám je odepřen přístup plně se angažovat v ekonomickém, politickém a sociálním životě společnosti, proto nedosahují takového životního standardu, který je ve společnosti brán za uspokojivý. Pokud je sociální exkluze posuzována jako proces, pak se jedná o proces sociální kontroly mající podobu negativní sankce vůči těm, kteří zpochybňují nebo narušují společenský řád. V tomto případě jsou pozorovány procesy, vytěsňující jednotlivce, či celé skupiny osob na okraj společnosti nebo jim nedovolují se z této situace vymanit.

„Jako adaptace na podmínky sociálního vyloučení se často vytváří specifické hodnoty a normy, mezi něž patří například důraz na přítomnost, neschopnost plánovat do budoucna, pocity beznaděje a bezmocnosti či přesvědčení, že člověk nemůže ovlivnit vlastní sociální situaci.“ (Ministerstvo vnitra, online, 2019, str. 4)

Na sociálně vyloučené je nahlíženo jako na osoby (Hora, 2006):

- Stojící mimo určitý sociální či ekonomický řád; u těchto lidí existuje velký nesoulad mezi pravidly, která se ve společnosti považuje za standardní a situací, kterou vyloučená osoba momentálně prožívá.
- Se specifickými životními problémy, např. problémy s drogami, s prací apod.; vyloučení ze společnosti je pak důsledkem těchto problémů.
- Bez rovného přístupu k životním podmínkám jako má většinová společnost.
- Pociťující vyčlenění ze společenského života.
- Žijící v domnělém ghettu se svými vlastními pravidly a s nedostatečně vytvořenými vztahy s okolní společností.

Obecně vzato se jedná o osoby žijící na okraji společnosti, které se odmítají řídit danými pravidly a osoby, které společnost z důvodu jejich patologického počínání, zevnějšku nebo předsudků odmítá.

2.2.2 Přechod k sociálnímu vyloučení

Chudobu lze označit nejenom jako nedostatek hmotných statků nebo zboží, stejně tak ji lze označit za nedostatek výhod, práv a v neposlední řadě příležitostí, jež jsou pro aktuální společnost obvyklé. Výše uvedené vymezení poukazuje na výraznou spojitost mezi chudobou a sociálním vyloučením. Právě šance a normy společnosti jsou pro jedince sociálně vyloučené nedostupné. Kombinace nedostačujícího vzdělání, nízkých výdělků, nedostatečné kvality bydlení a mizivého politického vlivu vytěsněných skupin lze považovat za sociální vyloučení. Pro vymýcení sociální exkluze je třeba více různých forem intervence nejen úřadů, organizací, ale také celé společnosti (Kliment a Dočekal, 2016a).

Sociální vyloučení postihuje všechny oblasti lidského života, v případě chudoby jsou příčiny spatřovány výlučně v materiálním nedostatku. Jiným způsobem vyjádřeno, je sociální vyloučení vhodnější pro nástin řešení aktuálních sociálních otázek nežli chudoba, neboť ta je jen jednou z mnoha složek sociální exkluze (Toušek, online, 2007a).

Sociální vyloučení se tím stává víc než jen chudobou.

2.2.3 Roviny sociálního vyloučení

Roviny, může být také použit výraz mechanismy, sociálního vyloučení představují způsoby, jakými mohou být jednotlivci i skupiny jednotlivců vyloučeni ze společnosti na její samotný okraj. Na sociální vyloučení je pohlíženo jako na odraz odlišného přístupu k pěti zásadním zdrojům společnosti: vzdělání, zdravotní péče, sociální ochrana, bydlení a zaměstnání. Jedná se o prostorové vyloučení, ekonomické vyloučení, kulturní vyloučení, sociální vyloučení v užším smyslu, symbolické vyloučení (Toušek, 2007b; Hradecký a kol., 2003).

Na charakteristiku jednotlivých rovin sociálního vyloučení je v odborné literatuře nahlíženo obdobně, charakteristiky se prolínají a navzájem na sebe navazují.

- Prostorové vyloučení

Toušek (2007b) i Kliment a Dočekal (2016a) považují prostorové vyloučení za nejzjevnější projev sociálního vyloučení. Toušek (2007b) navíc označuje lokality, ve kterých sociálně vyloučení žijí, za ghetta či sociálně vyloučené lokality. V těchto lokalitách velké části osob žijí nedobrovolně, a to buď z důvodu záměrného či nezáměrného jednání místní samosprávy, či z důvodu jiných faktorů sociálního vyloučení. Život ve vyloučených lokalitách způsobuje vyšší finanční zátěž pro obyvatele samotné, ale taktéž pro místní i státní správu.

- Ekonomické vyloučení

Toušek (2007b) charakterizuje ekonomickou exkluzi odepřením přístupu na primární i sekundární trh práce, chudobou a následným omezením životních možností. V praxi to znamená omezený přístup k finančním zdrojům a obstarání nejnutnějších životních potřeb. Vyloučené osoby se adaptují na situaci, ve které se ocitli. Zaměřují se na okruh černé ekonomiky a černého trhu práce a stávají se závislými na sociálních dávkách. Mnozí z nich o získání sociálních dávek dokonce neusilují a na toto své právo rezignují. Omezení vstupu na trh práce nemusí být výsledkem diskriminace nebo nedostatku pracovních příležitostí, ale také ztrátou pracovních návyků nebo vysoké zadluženosti vyloučených osob.

Kliment (2018) navíc uvádí, že mnozí ekonomicky vyloučení nemají stabilní postavení na trhu práce, vykonávají podřadnou práci, která jim umožňuje opatřit si jen nejisté bydlení. Jedná se o levnější byty, nacházející se ve čtvrtích s nedostatečnou občanskou vybaveností, která jim zpětně snižuje šanci najít si kvalitní práci a také

ohrožuje péči o zdraví a vzdělání potomků. Výsledkem také může být zhoršení zdravotního stavu a také oslabování sociálních kontaktů se společností. Navrácení se do společnosti se stává více komplikované.

- Kulturní vyloučení

Toušek (2007b) považuje kulturní vyloučení za omezení přístupu ke vzdělání a znalostem, jež majoritní společnost uznává a oceňuje. Vyloučeným osobám je tak znemožněno spolupodílet se na kulturním kapitálu společnosti. Postoj přístupu ke vzdělání je opět ovlivněn kombinací vnitřních a vnějších příčin. Jednou z vnějších příčin je například praxe umísťování romských dětí z problémových rodin do speciálních či zvláštních škol, ve kterých nezískají takovou úroveň vzdělání jako jejich vrstevníci. Za vnitřní příčiny se považuje například nedostatečné vzdělání rodičů, nechápajících vazby mezi vzděláním a životním standardem, proto své děti dostatečně nemotivují. Funkční negramotnost se z důvodu přežívání na periferii společnosti těchto osob prohlubuje.

Mareš (2000, str. 287) se shoduje s charakteristikou Touška (2007b) a uvádí, že *„kulturní vyloučení je odeprání práva jedince či kolektivity participovat na kultuře společnosti a sdílet její kulturní kapitál, vzdělanost i hodnoty.“*

- Sociální vyloučení

Sociální exkluzí v užším smyslu se podle Touška (2007b) rozumí skutečnost, že společenské vazby vyloučených osob se zužují především na kontakty s lidmi, nacházející se ve shodném postavení jako oni. Vzhledem k užším komunitám, je počet kontaktů většinou nižší než množství kontaktů běžného jedince z majoritní společnosti. Kliment (2018) uvádí, že osoby takto vyloučené se tak vzdalují sociální kontrole, stejně tak i vzorcům chování vlastní majoritní společnosti. Tato situace výrazně ovlivňuje socializační proces, který je podstatou pro návrat jedince do společnosti.

- Symbolické vyloučení

V rovině významů a charakteristik, jež jsou vyloučeným osobám přisuzovány majoritní společností, může docházet k vylučování osob na základě přisuzování negativních stereotypů. Tyto stereotypy mohou mít podobu předsudků. Omezení přístupu ke zdrojům a veřejnému prostoru je ovlivněno stigmatizací bezdomovství na základě sociálního statusu jednotlivce či etnicity (bydliště, nezaměstnanost apod.) S těmito

osobami je zacházeno jako s „neplatiči“ či „nepřízpůsobivými“ i přesto, že v praxi tato označení nemusí být pravdivá (Toušek 2017b; Kliment 2018).

2.2.4 Příčiny sociálního vyloučení

Příčiny sociálního vyloučení lze rozdělit na vnitřní a vnější, jinými slovy řečeno individuální nebo ovlivněné většinovou společností.

- *Vnitřní příčiny*

Toušek (2007b) definuje vnitřní příčiny za jevy, které jsou důsledkem chování konkrétních osob. Vyloučené osoby mohou svým počínáním vlastní sociální vyloučení způsobovat. I když se jedná o důvody individuální, bývají většinou důsledkem vnějších příčin. Například se může jednat o:

- Absenci pracovních návyků při dlouhodobé nezaměstnanosti.
- Nezpůsobilost hospodařit s finančními prostředky a dostát svým závazkům.
- Soustředění se na okamžité uspokojení potřeb plynoucí z dlouhodobého nedostatku.
- Nezáměr a nedostatečná motivace k řešení vlastních potíží.

Ministerstvo vnitra (online, 2019) dále identifikuje tyto příčiny:

- nedostatečná vzdělanost,
- malé sociální kompetence (neschopnost orientovat se v právním systému),
- ekonomické zatížení rodin (neschopnost splácet finanční závazky),
- narušený zdravotního stav apod.

- *Vnější příčiny*

Vnější příčiny Toušek (2007b) považuje za jevy, jenž sociálně vyloučená osoba svým jednáním nemůže ovlivnit a současně jsou tyto jevy mimo vliv a kontrolu těchto osob. Tyto příčiny jsou ovlivněny společenskými okolnostmi nebo plynou z chování osob majoritní společnosti.

Za vnější příčiny lze považovat:

- pracovní příležitosti,
- státní bytová politika,
- státní sociální politika,

- stigmatizace a diskriminace některých jednotlivců z důvodu národnosti, rasy, etnicity, sociálního statusu apod.,
- místní samospráva ve vztahu k sociální oblasti.

Ministerstvo vnitra (online, 2019) uvádí další možné příčiny:

- znevýhodňování ze strany zaměstnavatele,
- demotivující sociální systém.

Sociální vyloučení je protikladem procesu sociální pospolitosti, jenž obsahuje Maastrichtská smlouva. Sociální pospolitost se týká zkoordinování ekonomického systému, sladění tržních sil, příležitostí, svobody a obchodu se závazáním se dosažení hodnot vzájemné solidarity a podpory. Tato solidarita a podpora by měla zabezpečit rovnocenný přístup k bonusům společnosti a ochraně jejich členů (Kliment a Dočekal, 2016a).

2.3 Bezdomovectví

Tato podkapitola uvádí definici bezdomovectví, popisuje typologii jevu, jeho příčiny. Dále jsou popsány faktory, které přispěly ke krizi bydlení v České republice. A v neposlední řadě je představen pojem prevence bezdomovectví a způsoby jeho řešení.

2.3.1 Definice bezdomovectví

Odborná literatura vymezuje bezdomovectví jako komplex na sebe navazujících jevů, jiné zdroje spojují bezdomovectví především se ztrátou či neudržením bydlení.

Například Vágnerová a kol. (2013) charakterizují bezdomovectví jako celkové sociální selhání, při kterém jedinec není schopen osvojit si všední společenské nároky. Většinou se bezdomovectví propojuje s dalšími problémy, které mohou vznikat vzájemným působením vrozených předpokladů, v tomto případě těch negativních s nežádoucími životními zkušenostmi, případně nahromaděním obtížných životních situací. Jedná se o proces. Nelze totiž říci, že bezdomovectví znamená jen absenci přístřeší, ale jde o celkový soubor různých na sebe navazujících jevů.

Obecně uznávané vymezení bezdomovectví udává Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci, zkráceně FEANTSA, kdy za bezdomovectví je považována absence stálého, vlastního a odpovídajícího bydlení. Jedinci, jež si takové bydlení nedokážou opatřit či udržet z důvodu nedostatečných finančních prostředků či dalších sociálních překážek jsou nazýváni bezdomovci (Krebs, online, 2015).

2.3.2 Typologie bezdomovectví

Bezdomovectví může mít mnoho podob, na tento proces lze nahlížet z několika úhlů. Z dostupných zdrojů lze uvést pohled jak odborné, tak laické veřejnosti.

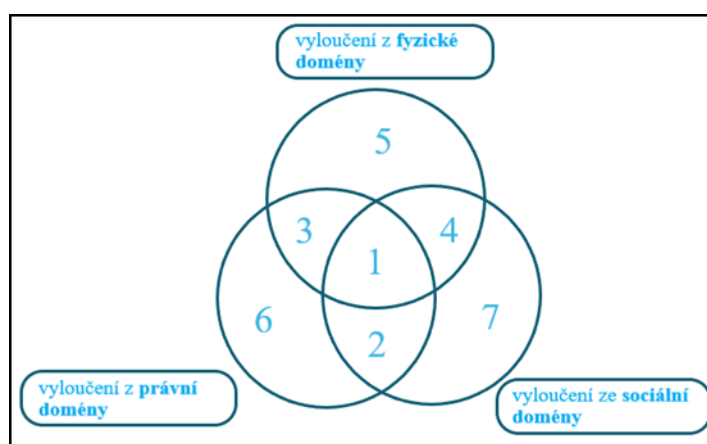
Klasifikace ETHOS (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion)

Evropská observatoř bezdomovství² vymezila tři domény, jež tvoří domov. Mít domov pro mnohé představuje žít v prostředí, ve kterém (Hradecký a kol., 2007):

- Jsou naplňovány potřeby nich samotných i jejich rodin (fyzická doména).
- Si lze zachovat soukromí, udržovat sociální vazby (sociální doména).
- Je zaručeno vlastnické právo a právo užívání (právní doména).

V případě, že je jedna z domén porušena, či neexistuje, nenaplnňuje tak klasifikaci domova a nemít domov je považováno za vymezení bezdomovectví.

Obr. 2.1 Domény bezdomovectví a vyloučení z bydlení

Zdroj: Kliment (2018, s. 28), vlastní úprava

Obrázek 2.1 znázorňuje propojení absencí jednotlivých domén a tvoří sedm teoretických vymezení bezdomovectví a vyloučení z bydlení (Kliment, 2018):

- bez střechy,
- bez domova,
- nejisté a nevyhovující bydlení,
- nevyhovující bydlení s nárokem na využívání prostoru, ale bez vlastního soukromí,

² Evropská observatoř bezdomovectví je seskupení národních výzkumníků, sledující vývoj bezdomovství v členských zemích Evropské unie. Každoročně tato instituce vydává zprávy o bezdomovectví z jednotlivých členských států a vypracovává analýzy související s Evropskou unií.

- nevyhovující bydlení s nárokem na využívání prostoru,
- nejisté bydlení bez nároku na využívání prostoru,
- sociální izolace v kontextu jistého a vhodného bydlení.

Výše uvedených sedm teoretických oblastí bezdomovectví tvoří základ klasifikace bezdomovectví ETHOS, jež byla zavedena v roce 2005 organizací FEANTSA. Tato klasifikace má sloužit jako prostředek pro lepší chápání, porozumění a měření bezdomovectví v Evropě a používá se pro sběr dat, pro politické záměry, pro sledování vývoje bezdomovectví a pro prezentaci v médiích. Tato klasifikace vznikla na základě přezkumu dosavadních definic bezdomovectví a odráží skutečnosti a situace, se kterými se poskytovatelé služeb setkávají dnes a denně. ETHOS se snaží pokrýt všechny životní situace. Ačkoliv každá země vnímá a řeší bezdomovectví odlišně, již zmíněná klasifikace vymezuje 4 základní formy bezdomovectví používané v evropských státech (FEANTSA, online, 2017):

- osoby žijící bez střechy,
- osoby žijící bez bytu,
- osoby žijící v nejistém bydlení,
- osoby žijící v nevyhovujícím bydlení.

Klasifikace ETHOS Light

Záměrem klasifikace ETHOS je provádět standardizované a porovnatelné měření bezdomovectví v zemích Evropy. Vzhledem k tomu, že je klasifikace ETHOS relativně složitá byla zavedena specializovaná varianta s cílem zjednodušit získávání, porovnávání a vyhodnocení statistických dat a dále sjednotit obtížné definice bezdomovectví, tak aby vytvořili funkční nástroj pro sběr dat, aby jej bylo možné využít pro statistické potřeby a další praktické a politické úkoly. Klasifikace je nazývána ETHOS Light (Nešporová a kol.,2019).

ETHOS Light rozděluje bezdomovectví do šesti kategorií, podle životních situací a dle možností bydlení na (Busch-Geertsema, et al., 2014):

- Osoby přežívající venku, patří sem osoby, které žijí na ulici nebo ve veřejném prostoru bez příbytku.
- Osoby v noclehárnách, jsou osoby bez obvyklého místa bydlení, často se stěhující do různých typů ubytování, nejčastěji jsou využívány noclehárny.

- Osoby v ubytovnách pro bezdomovce, pobyt je v takových zařízeních časově omezen, osobě není poskytnuto dlouhodobé bydlení. Jedná se o azylové domy pro bezdomovce, dočasné ubytovny, přechodné podporované ubytovny a ubytování pro ženy a uprchlíky.
- Osoby v institucích, patří sem osoby, které využívají bydlení po delší dobu než je nutné, a to z důvodu, že se nemají kam vrátit, např. osoby, propuštěné z věznice a vazební věznice.
- Osoby žijící v neobvyklých stavbách, z důvodu absence bydlení, jedná se o osoby, které jiné možnosti bydlení nemají a využívají proto mobilní obydlí, neobvyklé nebo provizorní stavby.
- Osoby bez domova žijící v přechodném bydlení u rodiny a známých, tato možnost ubytování není považována za obvyklé bydliště osoby, je využívána z důvodu absence bydlení.

Další možnou typologii navrhla Evropská komise společně s Konferencí evropských statistiků, pro členské státy Evropské unie jako standardizovanou definici bezdomovectví při cenzu v roce 2011. Rozlišují dvě hlavní kategorie: primární a sekundární bezdomovectví. Primární bezdomovectví v sobě zahrnuje osoby, které žijí na ulici nebo bez přístřeší. Sekundární bezdomovectví se týká osob, které nežijí v místě obvyklého bydliště, tzn., bydlení není trvalé. Často mění bydliště, využívají např. neobydlené prostory, různé přístřešky a další podobné bydlení (Busch-Geertsema, et al., 2014).

Nejčastěji je udávaná klasifikace na základě pohledu laické veřejnosti. Jedná se o zjevné, skryté a potencionální bezdomovectví.

- Zjevné bezdomovectví

Jak již z názvu napovídá, jde o osoby, u kterých je bezdomovectví patrné na první pohled. Poznávacím znamením bývá zanedbaný zevnějšek, zápach, ušpiněné oblečení a často pro člověka neobvyklé chování jako je prohrabování odpadkových košů, žebrání, či sbírání zahozených nedopalků. Tyto osoby přebývají převážně na ulicích, nádražích, ve sklepích, v kontejnerech, stanech, v budovách, které nikdo neobývá, tzn. ve veřejných a venkovních prostorech. Mnoho těchto bezdomovců využívá také noclehárny a azylové domy (Průdková a Novotný 2008; Hruška a kol. 2012). Z ekonomického pohledu vyplývají společnosti do budoucna vyšší náklady na léčení dopadů populace lidí

bez střechy nad hlavou, u kterých je diagnostikována vyšší četnost chronických a duševních nemocí a převažují u nich infekční onemocnění (Barták, 2005).

- Skryté bezdomovectví

Za skryté bezdomovce jsou považovány ty osoby, které sice jako bezdomovci žijí, ale na první pohled to není zjevné, o svůj vzhled se starají. Oni sami usilují o utajení problémů a jejich životního stylu před ostatními. Veřejné služby využívají pouze minimálně, a to převážně v zimním období, proto je také složité určit počet těchto bezdomovců. Předpokládá se ale, že tvoří větší skupinu než bezdomovci zjevní. Charakteristické pro tuto skupiny jsou časté změny místa pobývání. Tito lidé využívají ubytovny, azylové domy či přebývání u rodiny a známých. Lze říci, že se jedná o přechodnou etapu, ve které dochází k přesunu ze společnosti na ulici, či naopak (Vágnerová, a kol. 2018; Průdková a Novotný 2008).

- Potencionální bezdomovectví

Jedná se o osoby, které jsou životem bez domova ohroženi. Jejich bydlení je nejisté, vzbuzuje dojem přítomnosti, ale v praxi osoba žije v obtížné situaci. Nedostupnost vlastního bydlení je považována pro potencionální bezdomovce za velký problém, tyto osoby se však o získání vlastního bydlení mnohdy nesnaží, spíše předpokládají jeho získání bez vlastního přičinění. Do této skupiny bezdomovců lze zařadit například osoby propuštěné z věznic a psychiatrických léčeben, které nemají kam jít a na které nikdo nečeká, svěřenci z dětských domovů, kteří po nabytí plnoletosti odcházejí do života a nemají se kam vrátit. Dále pak také osoby s trvalým pobytem na úřadech městských a obecních obvodů. Mnohdy se to týká i osob žijících v nájmech, v případě, že není dostatečně sepsaná nájemní smlouva, osoby bez práce, rozvedení a další. Osoby se na ulici mohou ocitnout ze dne na den a to z důvodu nejistých podmínek bydlení, které si mnozí z nich nemusí ani uvědomovat (Průdková a Novotný 2008; Hruška a kol. 2012). Krebs (2015) nově do této skupiny zařazuje také utečence z válečných zemí, azylanty a přistěhovalce.

Z hlediska času lze vymezit bezdomovectví na chronické, cyklické a dočasné (Kliment, 2018):

- Chronické bezdomovectví

Chronické bezdomovectví představuje jedince na okraji společnosti, kteří mají potíže s alkoholem a drogami či trpí psychickými poruchami. Tyto problémy často bývají

překážkou návratu do společnosti. Za chronické bezdomovce jsou považovány osoby, které na ulici žijí více než jeden rok.

- **Cyklické bezdomovectví**

Jedná se o osoby, které přišly o střechu nad hlavou z důvodu ztráty zaměstnání, hospitalizace či byly propuštěny z věznic a psychiatrických center nebo se staly oběťmi domácího násilí. U těchto osob se stav bezdomovectví mnohdy opakuje a dochází u nich také k častému střídání bydlení ve vlastním, nemocnicích, léčebnách či věznicích.

- **Dočasné bezdomovectví**

Za dočasné bezdomovce se považují lidé, kteří jsou bez domova po velice krátký čas. Jedná se většinou o osoby, kterým byl život znesnadněn nějakou katastrofou, např. požárem domu u nich došlo k dočasné změně v ekonomické nebo personální situaci. Z názvu je patrné, že se jedná o dočasný a přechodný stav.

2.3.3 Příčiny bezdomovectví

Ocitnout se na „okraji“ je velice snadné, je to určeno tím, že důvodů bezdomovectví je celá řada. Bezdomovci jsou rozliční lidé ze všech společenských vrstev, byli vychováni v rozdílných rodinách, dosáhli rozdílného stupně vzdělání a vyskytují se v různých věkových skupinách. Lze mezi nimi najít neúspěšné podnikatele, důchodce, naivní jedince, vysokoškolsky vzdělané osoby propadlé závislostem, trestané osoby, zestárlé kněze, fluktuanty či osoby, jež nikdy nepracovaly, zadlužené ale i typické dobrodruhy, kteří si bezdomovectví vybrali víceméně svobodně a jimž vyhovuje (Průdková a Novotný, 2008).

Proces stanovení příčin bezdomovectví lze považovat za velice obtížný. Příčiny lze zkoumat sledováním, či samotnými výpověďmi osob bez domova. Jejich odpovědi však mohou být zcela zkreslené, ať už záměrně či nikoliv (Kliment, 2018).

Marek a kol. (2012) rozděluje příčiny bezdomovectví na objektivní a subjektivní.

- **Subjektivní příčiny**

Zatímco subjektivní příčiny ukazují na negativní vlastnosti člověka, který si za to, že přišel o střechu nad hlavou, může vlastním přičiněním. Tyto příčiny musí změnit on sám.

- **Objektivní příčiny**

Objektivní příčiny jsou na druhou stranu připisovány chybě systému, jehož je jedinec bez domova obětí. Za odstranění objektivní příčiny je odpovědný stát.

Kliment (2018) člení příčiny stejně jako Marek a kol. (2012), jen volí jiné názvosloví, a sice objektivní považuje za vnější a subjektivní za vnitřní/individuální. Navíc definuje třetí příčinu, kterou nemohou ovlivnit ani jedinci, ani stát a také ani jeden z uvedených nenese za následek odpovědnost, nazývá ji fatalistickou (například živelné pohromy, terorismus, apod.)

Marek a kol. (2012) přicházejí také s dalším členěním příčin na primární, sekundární a terciární.

- **Primární příčiny**

Primární příčinu představuje sociální úpadek osobnosti a řeší otázku, proč se jedinec dostal na ulici a jaké faktory ho k bezdomovectví vedly. Této příčině by se mělo předcházet, a to prostřednictvím složek sociálního systému.

- **Sekundární příčiny**

Otázkou setrvání na ulici se zabývá sekundární příčina, která vede k psychickému úpadku jedince. Jedinec se obvykle zabývá jen příčinami primárními a trvá mu pochopení skutečných důvodů setrvání na ulici. Až si tyto příčiny uvědomí, uvědomí si také překonatelnost překážek návratu do společnosti.

- **Terciární příčiny**

Terciární faktory se zaměřují na důvody opětovného návratu jedince zpět na ulici. Problém je spatřován především v neschopnosti najít si zaměstnání, nenajde-li si práci, je velká pravděpodobnost, že se octne opět na ulici.

Vágnerová a kol. (2013) dále rozdělují příčiny bezdomovectví, tedy důvody odchodu na ulici, do čtyř základních skupin, které se mohou částečně propojovat:

- nadměrné užívání drog nebo alkoholu,
- neschopnost či neochota systematicky pracovat,
- kombinace poruch chování a neochoty pracovat,
- duševní choroba.

Kvalifikovat pojem bezdomovectví a vyloučení z bydlení není jednoduché. Vyloučení z bydlení je téma, jež je v českých sociálních vědách, stejně jako v tuzemské sociální a bytové politice dlouhodobě dosti zanedbáváno. V této části je proto nutné poukázat na další směry zkoumání. Mikulec a kol. (2016) představují hlavní faktory, které přispěly ke krizi bydlení v České republice. Vzhledem k tomu, že téma bezdomovectví se dotýká z velké části osob bez střechy nad hlavou, je vhodné se tématu krize bydlení věnovat podrobněji.

2.3.4 Krize bydlení a její geneze

Za hlavní příčiny, které přispěly ke zhoršení situace bydlení v České republice je považováno nahromadění dopadů předešlých politických rozhodnutí, a mnohdy i pasivity nejen v oblasti státní bytové, ale i sociální politiky.

- **Politika bydlení před rokem 1989**

Česká republika přestoupila po roce 1948 na centrální plánování a výstavba bytů byla zcela pod dohledem státu, který si svým vměšováním kladl za cíl oddělit bytovou politiku od její závislosti na trhu, tzn. garanci bydlení pro všechny. Stát usměrňoval rozsah výstavby bytů, složení bytového fondu a spotřebu bydlení pomocí stanovení nájemného. Ceny služeb i výše nájemného byly značně nízké. Státní politika upřednostňovala nájemní právo nad vlastnickým. Časem se bytová výstavba a financování uvolnila, byla povolena také výstavba družstevní či individuální, a to především z důvodu omezených státních zdrojů.

Ekonomická přeměna v 90. letech přinesla znovuzapojení soukromého vlastnictví a vytvoření tržní ekonomiky. Bytová výstavba podporována státem takřka zanikla, stoupla i cena stavebních materiálů. Výstavba vlastnického bydlení převládla nad nájemním.

- **Restituce**

Restituce bytového fondu byla zahájena v roce 1991 a spočívala v navrácení majetku původním majitelům, kdy jim bylo převedeno téměř sedm procent z celkového počtu bytů v České republice. Důsledkem restitucí byl negativní dopad na některé nájemníky v převedených domech. Noví vlastníci chtěli svůj majetek využívat co nejefektivněji, regulovaným nájemníkům se proto snažili poskytnout náhradní bydlení, zrekonstruovat byty a zavést neregulované nájemné.

- Privatizace obecního bytového fondu

Po roce 1989 stát převedl na obce státní byty, což je považováno z hlediska bytové politiky za jednu z nejpodstatnějších změn. Převedené byty byly často ve špatném stavu, vzhledem k regulaci nájemného obce nemohly provádět rekonstrukce bytů. Nedostatečné finanční prostředky vedly obce k privatizaci bytů a jejich následný odprodej současným nájemníkům za nízkou cenu. Obce tak vyřadily z účasti na privatizaci tři skupiny uživatelů bytů: ty, jež nebyli schopni prokázat nájemní vztah smlouvou, neplatiče a ty, jež neměli možnost pořídit si finanční obnos na úhradu první splátky. Naopak občanům s běžnými příjmy dovolila nabytí značného majetku a zaručila právní jistotu bydlení. Mimo jiné nelze opominout velmi zásadní důsledek, a to oslabení schopnosti obcí zajišťovat bydlení pro sociálně slabé občany.

- Deregulace nájemného

Stát povoloval do roku 1993 jen mírné a postupné navyšování nájemného. Novela občanského zákoníku z roku 1993 však osvobodila nové majitele od regulace nájemného pro nově uvolněné byty. V praxi byly používány dva rozdílné extrémy. Prvním z nich byl přísný dohled na smlouvy na dobu neurčitou a silnou ochranu nájemníků. Na druhé straně docházelo k sjednávání smluv bez jakéhokoli omezení a bez ochrany nájemníka v nových pronájmech. Proto docházelo k paradoxům, kdy se chudší občané ocitali mimo usměrňovaný segment a platili tak mnohem vyšší nájem než občané s vyššími příjmy. V roce 2007 vyšel zákon o jednostranném navyšování nájemného³, který postupně srovnával výši regulovaného a tržního nájemného. V roce 2012 byla deregulace srovnána.

- Vznik tzv. holobytů a ubytoven

V polovině 90. let pozvolně docházelo ke vzniku sítě tzv. holobytů, které hojně zřizovala řada obcí. Holobyty vznikly z toho důvodu, že vystěhování nájemníka nebylo bez poskytnutí náhrady možné, jak nařizovala tehdejší legislativa. Tento typ bydlení byl umísťován nejčastěji na okraje měst a osoby do nich byly přesouvány tzv. „uklizeny“, jejich problémy s nimi ale systematicky nikdo neřešil.

Došlo k značnému zvýšení počtu osob využívajících ubytovny. Kompletní statistika neexistuje, ale údaje o počtu nájemníků v ubytovnách spolehlivě ukazuje doplatek na bydlení do tzv. jiné formy bydlení, mezi něž se řadí i ubytovny. Počet osob,

---

³ Zákon č. 107/2006 Sb. o jednostranném zvyšování nájemného z bytu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

který v roce 2008 čerpal tento doplatek na bydlení, byl přibližně 11 tis., v roce 2014 stoupl počet těchto osob přes 47 tis. Přestože tato forma bydlení byla zpočátku vymezena pro svobodné a dočasně ubytované, osoby sociálně vyloučené v nich pobývají dlouhodobě. Pozornost ubytoven sice přitáhla politický a mediální zájem, snahu výzkumníků o řešení tohoto sociálního problému však nevyvolal.

- Slabě vymezená role obcí v zajišťování (sociálního) bydlení

Státní byty byly přiděleny obcím do vlastnictví v roce 1991, stát ale převedením bytů nestanovil žádná pravidla ani doporučení, jak mají obce s nově získaným bytovým fondem hospodařit. Strategii bydlení pro sociálně slabší občany se nepodařilo vytvořit. Zodpovědnost za sociálně slabší jedince obce přisuzují státu a odmítají náklady spojené se zabezpečením sociálního bydlení.

Z výše uvedeného vyplývá, jak se stát po ekonomické transformaci v 90. letech postavil k řešení sociálních bytů a pomoci sociálně slabším. To, co mělo být záležitostí politickou a sociální, se zde ukázalo být předmětem spíše ekonomickým v podobě privatizace bytového fondu.

2.3.5 Prevence bezdomovectví

Primárním řešením bytové nouze má být sociální práce, do které patří bezpochyby prevence bezdomovectví, ta bude představena v následující části této diplomové práce.

Společnost se snaží bezdomovcům pomoci různými způsoby. Nejeftektivnější možností řešení problému bezdomovectví je předcházení jeho vzniku (Kliment a Dočekal 2016a; Růžička, 2015).

„Prevence bezdomovectví přispívá k zachování lidské důstojnosti a podporuje integraci jedince ve společnosti.“ (Růžička, 2015, str. 47)

Prevence bezdomovectví vyjadřuje snahu o předcházení situacím, díky kterým by jednotlivci či celé rodiny přišli o domov, dále také snahu o udržení alespoň stávající životní úrovně. Prevenci jako úsilí předcházet konkrétním negativním jevům, lze vidět v mnoha oblastech života. Prevence je v konečném důsledku považována za levnější a více účinnou, než řešení vzniklých, daleko závažnějších problémů. Pro její efektivnější řešení na ni lze nahlížet z několika hledisek (Růžička, 2015):

- Z hlediska skupin osob a jejich fáze bezdomovectví se dělí prevence na primární, sekundární a terciární.

- Z hlediska rozdělení do jednotlivých sfér dotýkajících se tématu bezdomovectví se dělí na prevenci ztráty bydlení, zadlužování, exekuce, nedostatečné výživy a nepříznivého zdravotního stavu, atd.
- Z hlediska sociálních služeb, které definují bezdomovectví dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách se člení na azylové domy, noclehárny, nízkoprahová denní centra, terénní programy, sociální rehabilitace a další.

Prevence bezdomovectví vyjadřuje snahu o předcházení situacím, díky kterým by jednotlivci či celé rodiny přišli o domov, dále také snahu o udržení alespoň stávající životní úrovně. Prevenci jako úsilí předcházet konkrétním negativním jevům, lze vidět v mnoha oblastech života. Prevence je v konečném důsledku považována za levnější a více účinnou, než řešení vzniklých, daleko závažnějších problémů. Pro její efektivnější řešení na ni lze nahlížet z několika hledisek (Růžička, 2015): Primární prevence je vytvořena na programech, které mají zamezit vzniku negativních jevů. Záměrem je budování a upevňování samostatnosti jedinců, kteří se dokáží rozhodnout a stanovit si svůj vlastní cíl. K tomu je nutná schopnost vlastního seberozvoje a rozpoznání možných komplikací v blízké či vzdálené budoucnosti. Vzdělávací, sociální, ekonomický a právní systém sehrávají v těchto souvislostech podstatnou roli. Primární prevence je postavena na informační a osvětové činnosti a je určena především pro osoby nezaměstnané, osoby využívající podporu sociálních dávek, seniory, osoby zdravotně postižené, dlužníky, osoby žijící ve vyloučených lokalitách apod. (Kliment a Dočekal 2016; Marek a kol. 2012).

Sekundární prevence je určena jedincům, kteří se již stali bezdomovci a nedokázali se zachytit a využít podpůrných programů. Tito jedinci nechtějí přijmout stav bezdomovectví a jsou stále ochotni tuto situaci změnit. Jde o to pomoci ohroženým jednotlivcům či rodinám neschopným financovat náklady na bydlení a zejména předejít vzniku předlužení jedince. Snahou je zastavit proces sociálního vyloučení a navrácení těchto osob zpět do společnosti (Kliment a Dočekal 2016; Marek a kol. 2012).

Terciární prevence, představuje skupinu bezdomovců, kteří se na život bez domova adaptovali a nemají zájem vrátit se do společnosti, nechtějí žádným způsobem měnit svůj životní styl bez pravidel, povinností, ale také osob blízkých či přátel. Záměrem těchto aktivit je snížení dopadů života na ulici pro bezdomovce samotného, ale také pro společnost. Programy jsou tvořeny s cílem uspokojit základní lidské potřeby, a proto je nutné tuto pomoc přiblížit potřebným prostřednictvím terénních

programů a nízkoprahových center (Kliment a Dočekal, 2016). Předpokladem terciární prevence je zajistit dostupnost bydlení pro osoby nemajetné, sociálně znevýhodněné, či osoby, které po rozvodu, návratu z vězení, ústavní léčby či výchovy ztratily bydlení.

Otázka pomoci bezdomovcům je v ČR z dlouhodobého hlediska podceňována. Touto oblastí se zabývají zejména organizace neziskového sektoru či příspěvkové organizace statutárních měst, zajišťující základní služby. Chybí vybudovat ucelený systém služeb, v němž by byla provázána prevence se sociálními a návaznými službami, jež zahrnují příčiny od primární až po terciární (Marek a kol., 2012).

2.3.6 Způsoby řešení bezdomovectví

Postoj k problému bezdomovectví, co se týče veřejných strategií, bývá zpravidla spojován s nahlížením na bezdomovectví jako na stav. Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 (dále jen „Koncepce“) však fakticky vnímá bezdomovectví jako dlouhodobý a obtížný proces, od hrozby vyloučení z bydlení či jeho ztrátu, až po navrácení do běžného způsobu života, součástí něhož je i bydlení. Má-li být sociální pomoc a další podpora efektivní, je nutné, aby byla účelně provedená ve všech stádiích bezdomovectví, tzn. již před hrozbou jeho vzniku, pomocí preventivních opatření a stejně tak ve stavu stávajícího bezdomovectví. Opatření vyplývají ze střednědobého výdajového rámce státního rozpočtu s využitím možného čerpání podpory z fondů Evropské unie.

Koncepce upřednostňuje hledání východisek v podstatných tématech, jako jsou podpora bydlení, zdravotní péče nebo podpora zlepšování komunikace a spolupráce důležitých aktérů.

Za cíl si tato Koncepce klade snížení množství domácností a jedinců přicházejících o bydlení i osob zdržujících se na ulici. Dále pak zvýšení produktivity a účinnosti systému a poskytnutí úspor příštích veřejných výdajů, pomocí (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013):

- Podporování prevence a způsobů sociální integrace bezdomovců do běžného života pro ty, kteří o to mají zájem.
- Rozšíření a upevnění systému sociálních služeb, přes bydlení s podporou až po soběstačné bydlení.
- Rozvinutí aktuální formy sociální práce s bezdomovci s prostupným bydlením (Housing ready) o nástin specializovaný nejdříve na bydlení (Housing first).

Záměrem politiky státu, směřujícího k řešení otázky bezdomovectví je zachování nebo získání bydlení. Z tohoto důvodu je diplomová práce zaměřena převážně na řešení problematiky bytové nouze.

Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2018 uvádí počet osob nacházejících se v akutní bytové nouzi, jedná se o 83 tisíc osob. Neexistence stálého bydlení mnohdy doprovází i další komplikace, například ve formě dluhů, exekucí, nejistého zaměstnání nebo dokonce nezaměstnanosti. Díky obdržným dávkám na bydlení nezůstávají jedinci bez střechy nad hlavou. Pomocí těchto dávek pokryjí výlohy na bydlení, například v ubytovnách. Bydlení ve vlastním bytě je pro osoby v akutní bytové nouzi finančně nedostupné z důvodu nedostatku úspor, možných kaucí nebo diskriminace na trhu práce (Samec a Trlifajová, online, 2019).

Způsob, jak pomoci bezdomovcům, může mít dvě podoby. První z nich představuje pomoc finanční a druhou pak je pomoc ve formě poskytnutí sociálních služeb. Finanční pomoc je poskytována především formou příspěvku na živobytí, příspěvku na bydlení nebo doplatku na bydlení určených pro zjevné bezdomovce a pro osoby s nejistým bydlením. V případě sociální pomoci se jedná například o služby sociální prevence či o sociální bydlení. (Kliment a Dočekal, online, 2016b).

Konkrétním formám pomoci lidem bez domova bude věnovaná pozornost ve třetí kapitole této diplomové práce.

3 Analýza vybavenosti Olomouckého kraje službami sociální prevence zaměřenými na osoby bez přístřeší

Následující kapitola se věnuje možným způsobům řešení bezdomovectví v České republice, kterým je, sociální práce, sociální bydlení a sociální služby, zdravotní péče, informovanost a spolupráce. Další část této kapitoly se zaměří na služby sociální prevence Olomouckého kraje.

Aktuálně platný dokument zabývající se problematikou bezdomovectví v České republice je Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020. Koncepce byla schválena na základě usnesení Vlády České republiky ze dne 28. srpna 2013 č. 666 (Usnesení Vlády č. 666, 2013) a je považována za první národní koncepci pro řešení otázky bezdomovectví v ČR. Tato koncepce má do roku 2020 zachovat hranici počtu osob, které jsou ohroženy chudobou, hmotným strádáním nebo rodin s jedním nezaměstnaným v míře roku 2008. Dalším úkolem je snížit tyto počty o 30 tisíc osob a reagovat nejen na nárok České republiky, ale i na požadavky Evropské unie zaměřit sociální služby pro skupiny osob, jež jsou nejvíce znevýhodněné (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

Koncepce používá definici bezdomovectví ETHOS, jež uvádí, že: „*Bezdomovectví je komplexní, dynamický a diferencovaný proces, v jehož rámci různí jednotlivci i skupiny procházejí různými vstupními a výstupními body.*“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, online, 2013, str. 8)

V právním řádu České republiky není pojem bezdomovectví nijak upravován, zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách (dále jen „zákon o sociálních službách“) zmiňuje pouze osoby bez přístřeší nebo osoby v nepříznivé sociální situaci (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

3.1 Řešení bezdomovectví v ČR

Za prioritní oblasti v řešení bezdomovectví označuje výše uvedená Koncepce přístup k bydlení, sociální služby, přístup ke zdravotní péči, informovanost, zapojení a spolupráci. Tyto oblasti se mohou vzájemně prolínat a jsou jednotlivě popsány v následující části.

3.1.1 Přístup k bydlení

V průběhu posledních let se zvyšuje počet ohrožených osob ze sociálních skupin, které původně sociálním vyloučením ohroženy nebyly. Jedná se např. o nízkopříjmové domácnosti, zdravotně postižené osoby a bezdomovce. Stát se těmto osobám snaží pomoci formou sociálních dávek, sociální práce a sociálního bydlení a zdůrazňuje význam víceetapového modelu bydlení, jako významného prvku začleňování osob zpět do běžného života (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

- *Sociální dávky*

Samec a Trlifajová (2019) uvádějí, že dávky na bydlení jsou v současné době jediným nástrojem, jímž stát v otázce bydlení může nakládat. Jedná se o dva systémy dávek, prvním systémem je příspěvek na bydlení a druhým doplatek na bydlení.

- *Příspěvek na bydlení*

Příspěvek na bydlení je dávkou systému státní sociální podpory upravený zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Tato dávka podporuje rodiny nebo jednotlivce s nízkými příjmy a pomáhá jim pokrýt náklady na bydlení.

Žadatel o příspěvek musí být majitel nebo nájemce bytu s přihlášeným trvalým pobytem a musí splňovat následující podmínky: výdaje na bydlení převyšují částku násobku rozhodného příjmu v domácnosti a koeficientu 0,30 a zároveň násobek rozhodného příjmu v domácnosti a koeficientu 0,30 nepřevyšuje výši normativních výdajů na bydlení. Praha místo koeficientu 0,30 používá koeficient 0,35. Za výdaje na bydlení je považováno nájemné a výdaje spojené s užíváním bytu, výdaje za energie, dodávka vody, odvádění odpadních vod, provoz výtahu, udržování společných prostor apod. Normativními výdaji na bydlení se rozumí průměrné celkové výdaje na bydlení podle počtu členů v domácnosti a velikosti obce, ve které žijí. Zahrnují nájemné, respektive porovnatelné výdaje a ceny energií a služeb, které se propočítávají na průměrnou spotřebu energií a služeb a na adekvátní rozměr bytu pro určené množství osob, jež mají v bytech trvalé bydliště.

Žádost o čerpání příspěvku si může žadatel podat na kontaktním pracovišti příslušné krajské pobočky Úřadu práce ČR. Při rozhodování o poskytnutí příspěvku se testují příjmy domácnosti a její výdaje na bydlení za rozhodné období, tedy za předešlé kalendářní čtvrtletí.

Vyplácená částka příspěvku je stanovena měsíčně jako rozdíl normativních výdajů na bydlení a rozhodného příjmu domácnosti znásobeným koeficientem 0,30 (resp. 0,35). Jsou-li reálné výdaje na bydlení nižší než normativní výdaje, výše příspěvku představuje rozdíl mezi normativními výdaji a rozhodným příjmem domácnosti, znásobeným koeficientem 0,30, resp. 0,35 (Úřad práce ČR, online, 2020a).

- Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je dávkou systému pomoci v hmotné nouzi, upravenou zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Doplatek na bydlení je zásadní pro domácnosti v nelehké situaci s nedostatečnými a příležitostnými příjmy. Dorovnává chybějící náklady na živobytí, které příspěvek na bydlení nepokryje.

Nárok na doplatek na bydlení má majitel bytu či nájemce užívající byt na základě smlouvy, rozhodnutí či dalšího právního titulu. Bydlení musí vyhovovat stavebně technickým normám kvality bydlení a příjem osob ve společné domácnosti musí být po uhrazení nezbytných nákladů na bydlení nižší, než je částka na živobytí. Předpoklad nároku na tuto dávku je přiznání nároku.

Velikost doplatku na bydlení se vyměří jako rozdíl odůvodněných nákladů na bydlení v daném kalendářním měsíci a částky, která převyšuje příjmy osob ve společné domácnosti na živobytí (Úřad práce ČR, online, 2020b).

- Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základní dávkou systému pomoci v hmotné nouzi, upravenou zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, která řeší nedostatečný příjem osob/společně posuzovaných osob. Okruh společně posuzovaných osob upravuje zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu. Nárok na dávku je posuzován vždy individuálně podle posouzení snahy a možností žadatele. Vzniká osobě či domácnosti, jestliže po odečtu přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem dotčených osob částky na živobytí. Výše příspěvku na živobytí se odráží od výše existenčního a životního minima. Vyplácená částka příspěvku na živobytí se vyměřuje jako rozdíl živobytí osoby či domácností a jejich příjmů, od nichž jsou odečteny náklady na bydlení (Úřad práce ČR, online, 2020c).

- **Mimořádná okamžitá pomoc**

Mimořádná okamžitá pomoc je dávka, kterou Úřad práce ČR poskytuje jednorázově osobám, jež se vyskytly v situaci, kterou je nutné neprodleně vyřešit.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů vymezuje situace, ve kterých se tato dávka poskytuje osobám, které (Úřad práce ČR, online, 2020d):

- a) jsou ohroženy vážnou újmou na zdraví a nemají dostačující peněžní prostředky,
- b) se ocitli ve vážné neobvyklé situaci a nemají dostatek prostředků k překonání těžké situace, např. živelná pohroma.
- c) nemají dostatečné zdroje k uhrazení nutných jednorázových výdajů, např. při ztrátě osobních dokladů,
- d) nedisponují dostatečnými zdroji k úhradě či opravě předmětů dlouhodobé potřeby, které jsou nezbytné k zabezpečení chodu domácností, např. lednice či pračka,
- e) nedisponují dostatečnými zdroji na zaplacení jednorázových výdajů v souvislosti se sociálně právní ochranou dětí, např. školní pomůcky,
- f) jsou ohroženy vyloučením ze společnosti, např. propuštění vězni.

- **Minimální mzda**

Za jinou formu finanční podpory Kliment, Dočekal (online, 2016b) označují zvýšení minimální mzdy. Minimální mzda je nejnižší přijatelná odměna za práci v pracovněprávním poměru, přípustná výše odměny za práci v pracovněprávním vztahu. Její základní právní úprava je stanovena zákonem č. 262/2006 Sb. zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (Ministerstvo práce a sociálních věcí, online, 2020).

- *Sociální práce*

Sociální práce je podstatným nástrojem určeným pro sociální integraci osob, jež jsou ohroženy vyloučením z bydlení.

Absence komplexního systému preventivních opatření v ČR zacíleného na udržení bydlení souvisí se zvyšujícím se množstvím osob, jimž hrozí ztráta bydlení. Absence tohoto opatření souvisí také s růstem nákladů, na následné řešení

komplikovaných často vleklých problémů, které zasahují i do dalších oblastí jako jsou např. zdravotnictví, vězeňství.

Obcím je sice zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů určena povinnost zajistit potřeby svých občanů a obecním úřadům s rozšířenou působností a pověřeným úřadům zabezpečit provádění sociální práce v obci. Na druhé straně však obce nemají přesně zákonem stanovené povinnosti v otázce bytové politiky na místní úrovni k zabezpečení bytové potřeby svých občanů. Obyvatelé jsou proto odkázáni na postoj a ochotu své obce řešit bytovou politiku (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

- Sociální bydlení

Legislativní ukotvení sociálního bydlení ČR je shledáváno jako nezbytné již řadu let. Tato potřeba byla překládána ombudsmanem⁴ prostřednictvím výročních souhrnných zpráv již od roku 2003. Upozorňoval také již na nedostatky v Koncepci bytové politiky na období 2005–2010 a vyjádřil názor nutnosti schválení „zákona o sociálním bydlení“ jež by plánovitě naprosto přesně:

- Definoval postavení státu a obcí a určil jejich povinnosti.
- Stanovil nejnižší úroveň bydlení.
- Určil cílový okruh jedinců pro sociální bydlení.
- Stanovil nezbytnost vytvoření bytového fondu pro potřebu sociálního bydlení.
- Stanovil návaznosti na související legislativu.

Na začátku roku 2007 byl zákon o sociálním bydlení zařazen jako povinný legislativní úkol do Plánu legislativních prací tehdejší vlády. Úkolem bylo specifikovat definici s důrazem na odpovědnost obcí a stanovit podporu sociálního bydlení, dále také zvýšení ekonomické pomoci obcím v oblasti sociálního bydlení. Tento návrh zákona se však setkal s nelibostí jak obcí, tak i dalších subjektů jako například Svazem měst a obcí ČR nebo Civilně-správním úsekem Ministerstva vnitra, jež je obcím v této oblasti metodicky nadřazen. Nesouhlasily s přenesením otázky sociálního bydlení na obce i za předpokladu, že by finanční náklady zabezpečoval stát. Z důvodu plánované deregulace nájemného a nové úpravě občansko-právních vztahů a vzhledem k nedostatečně pružné právní legislativě bylo zamítnuto řešit otázku sociálního bydlení

---

⁴ První český ombudsman – JUDr. Otakar Motejl, ve funkčním období 2000-2010

v podobě zákona. Subjekty však navrhovaly zpracovat tato opatření formou podzákonných předpisů a po analýze stávajícího stavu sociálního bydlení souhlasily v budoucnu s možnou zákonnou úpravou (Mikulec a kol., 2016).

K dnešnímu dni však nebyla žádná zákonná úprava schválena. Politika sociálního bydlení byla v předchozích letech řešena na základě „Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2016-2020 a taktéž pomocí „Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020“ (Mikulec a kol., 2016). Sociální bydlení je bydlení umožňující jedincům v bytové nouzi včetně osob, jejichž náklady na bydlení jsou nepřiměřené k výši jejich příjmů. Bydlení je poskytováno za konkrétních smluvních podmínek s jasnými pravidly. V případě nutnosti je nadále poskytována podpora cestou sociální práce či sociálních služeb.

Systém místní samosprávy může zahrnovat také složku krizového bydlení, jako okamžitý nástroj pomoci v krizových situacích včetně urychlených schvalovacích postupů. Zpravidla se toto ubytování poskytuje maximálně na dobu jednoho roku.

Největším problémem začleňování osob do bydlení je náročný a komplikovaný přechod ze stavu bezdomovectví do dlouhodobého bydlení v nájmu, což obsahově znamená završení sociální práce, ale také dokončení procesu sociální integrace. Z tohoto důvodu je český systém začleňování neúčinný a pro velkou část sociálně slabších jedinců bezvýsledný (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

3.1.2 Sociální služby

V souladu se zákonem o sociálních službách jsou poskytovány sociální služby osobám v těžké sociální situaci, za kterou jsou považovány snížení či ztráta způsobilosti zapříčiněná nežádoucím zdravotním stavem, věkem, špatnými životními návyky a dalšími vážnými důvody. Vzhledem k tomu, že se jedná o osoby sociálně slabé, je nutné jim poskytovat péči, pomoc a podporu je třeba alespoň obecně usměrňovat. Tyto služby mají předcházet sociálnímu vyloučení a zhoršování stavu, a dále napomáhat k sociálnímu začlenění. Základní normou je zákon o sociálních službách a jeho prováděcí vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (dále jen „prováděcí vyhláška“) (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Stávající legislativa udává celkem 33 typů sociálních služeb, které jsou dle účelu dělené do tří kategorií. Jedná se o služby sociální péče, sociální prevence a sociálního poradenství (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

V této části budou okrajově popsány služby sociální péče a sociálního poradenství. Vzhledem k tématu diplomové práce budou služby sociální prevence představeny podrobněji.

- *Služby sociální péče*

Záměrem služeb sociální péče je podpora fyzické a duševní nezávislosti umožňující jedincům začlenění do společnosti nebo jim popřípadě opatřit vhodné místo k životu a slušné jednání, např. zabezpečení pečovatelské služby (Janečková a kol., 2016).

- *Sociální poradenství*

Základní sociální poradenství je založeno na službách, zařízeních nebo organizacích, jenž zajišťují patřičnou pomoc a podporu dle ustanovení § 2 odst. 1 zákona o sociálních službách (Janečková a kol., 2016).

- *Služby sociální prevence*

Záměrem služeb sociální prevence je předcházení vyloučení osob ze společnosti, pomoc lidem s překlenutím tíživé sociální situace, bránění vzniku negativních společenských jevů a jejich šíření ve společnosti. (Janečková a kol., 2016).

Za služby sociální prevence se dle zákona o sociálních službách považují: raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizová pomoc, intervenční centra, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy, sociální rehabilitace (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Odpověďmi na požadavky bezdomovců jsou zejména tyto služby sociální prevence: nízkoprahová denní centra, noclehárny, azylové domy, domy na půl cesty, terénní programy a některé další služby, jež nejsou v zákoně přednostně vymezeny pro osoby bez přístřeší, ale mají za cíl zamezit sociálnímu vyloučení, např. sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociální rehabilitace, kontaktní centra (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

Ideálním řešením se jeví model vícestupňového bydlení, který popisuje posun od bydlení v azylovém domu po dlouhodobé bydlení v nájemním bytě.

- Nízkoprahová denní centra

Nízkoprahová denní centra upravuje § 61 zákona o sociálních službách, tato centra zajišťují služby pro bezdomovce jak ambulantní tak terénní formou. Náplní služby je zabezpečení osobní hygieny nebo zajištění zázemí pro osobní hygienu, obstarání stravy a podpora při prosazování práv a zájmů osob. Služba je poskytována bezplatně, osoby platí pouze stravu v ceně, kterou určí poskytovatel (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Nízkoprahové denní centrum je podle Průdkové a Novotného (2008) sociální zařízení, v němž je osobám umožněno si odpočinout a nasytit se. V denním centru si lze jídlo koupit za nízkou cenu nebo si ho přinést s sebou. Klienti mají možnost využití domácích spotřebičů. Standardem denních center je hygienické zázemí, možnost využití toalet, sprchy, umyvadla. V případě potřeby klient získá zdarma nebo za nízkou cenu oblečení či obuv. Při prvním využití této služby je osoba povinná absolvovat řízený pohovor a je seznámena s vnitřním řádem. Taktéž může využít poradenství a další pomoc např. při uplatňování práv nebo při jednání s institucemi. Službu nemohou využít osoby agresivní, pod vlivem návykových látek či alkoholu nebo osoby s přenosnými chorobami (Průdková a Novotný, 2008).

- Noclehárny

Noclehárny umožňují osobám bez přístřeší využít ambulantní služby, jedná se o poskytnutí hygienického zařízení a možnost přespání. Služba je placená a cena je stanovena poskytovatelem. Noclehárny jsou definovány § 63 zákona o sociálních službách.

Průdková a Novotný (2008) uvádějí, že noclehárna je sociální zařízení pro osoby bez střechy nad hlavou, poskytované za úplatu nebo zdarma. Primární službou pro tyto osoby je přenocování a využití hygienického a potravinového zabezpečení. Přespání je umožněno pouze na jednu noc, ale osoby mohou nocleh využít i opakovaně. Klient má povinnost prokazovat se dokladem nebo osobním prohlášením. Stejně jako u nízkoprahového denního centra má povinnost se seznámit s vnitřním řádem využívaného zařízení a platí stejné podmínky pro neposkytnutí služeb. Noclehárny využívají osoby, které nedokáží akceptovat požadavky azylového domu (Průdková a Novotný, 2008).

- Azylové domy

Zákon o sociálních službách upravuje postavení azylových domů v § 57. Azylové domy nabízejí osobám, v těžké životní situaci pomoc ve formě pobytových služeb. Klienti mohou využívat těchto služeb jako dočasného řešení při ztrátě obydlí. Stejně jako u předchozích zařízení nabízí zajištění stravy, ubytování a právní služby (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Průdková a Novotný (2008) považují azylový dům za sociální zařízení pro osoby bez domova s přísnějšími pravidly než u noclehárny. Prognóza ubytování je plánovaná na delší dobu v řádu týdnů až měsíců, během kterých se předpokládá zlepšení jeho sociální situace a návrat k samostatnému životu. Jedná se o komplexní pomoc. Při přijetí se s klientem dohodne individuální plán péče a stanovení termínu plnění cílů v plánu obsažených. Od klienta se požaduje platba pobytu, která je stanovena v ubytovací smlouvě. Ubytování v azylových domech je obdobou ubytovny, rozdíl je spatřován v odlišné ceně a stálé podpoře v podobě poradenství a v přítomnosti zdravotnického a psychologického personálu. Úkolem azylových domů je kromě ubytování také snaha o reintegraci klienta a jeho samostatnost (Průdková a Novotný, 2008).

- Domy na půl cesty

Domy na půl cesty jsou upravovány § 58 zákona o sociálních službách, jsou poskytovány obvykle osobám do 26 let věku, které po nabytí dospělosti odcházejí z výkonu ústavní nebo ochranné péče, z nápravných zařízení, z výkonu trestu či ochranné léčby. Poskytování služeb podléhá individuálním potřebám těchto osob. Domy na půl cesty poskytují služby ubytování, napomáhají navázání kontaktu se společností, zajišťují sociálně terapeutické aktivity a podporují prosazování práv, zájmů a osobních potřeb.

Průdková a Novotný (2008) dále uvádějí, že domy na půl cesty využívají osoby, které doposud alespoň částečně ovlivňuje závislost na institucích, ale které mají snahu žít samostatným způsobem života ve vlastním bytě. Podmínkou ubytování je sepsání ubytovací smlouvy a individuálního plánu na dobu maximálně do jednoho roku, v případě potřeby je možné smlouvu znovu prodloužit. Podmínkou ubytování je doložení potvrzení o studiu nebo pracovní smlouvy (Průdková a Novotný, 2008).

- Terénní programy

Zmírňování následků rizikového životního stylu osob bez přístřeší, osob závislých na návykových nebo psychotropních látkách, osob ve vyloučených lokalitách či osob

v sociálně ohrožených skupinách, zajišťují terénní programy ve formě terénních služeb. Využití těchto služeb je anonymní a jejich cílem je nalézání a snižování rizik. Terénní programy spočívají především v pomoci se získáváním kontaktů s většinovou společností a zajištěním právní podpory při prosazování potřeb a zájmů (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Kliment (2018) prezentuje terénní program jako službu poskytovanou v běžném prostředí osob bez střechy nad hlavou. Služba je poskytnuta pomáhajícím aniž by klient záměrně službu vyhledával. Tyto programy dávají možnost všem lidem bez domova, aniž by slibovali změnu svého životního stylu, uspokojovat jejich primární potřeby. Nabízejí pomoc v podobě stravy, ošacení, zajištění hygienických potřeb, zdravotnického ošetření či poradenské a sociální činnosti. Podstatným hlediskem této služby je udržení klienta v anonymitě a tím je upevňována důvěra klienta a pomáhajícího. Služba pomáhá nejen lidem bez domova, ale také chrání majoritní společnost před nežádoucími jevy deviantního charakteru, kterými jsou například trestné činnosti nebo šíření infekčních chorob (Kliment, 2018).

Terénní programy orientované na takto odlišné skupiny osob většinou nejsou sjednocené, garanty za tyto skupiny bývají odborníci z odlišných oblastí, například protidrogový koordinátor, sociální kurátor, romský koordinátor apod. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, online, 2012).

- *Vícestupňové bydlení*

V české literatuře jsou charakterizovány dva základní postoje podporovaného bydlení: „Bydlení až po přípravě“ a „Bydlení především“, jež nabízejí možnosti řešení bytové nouze a poradenství v dalších životních otázkách.

Vícestupňové bydlení neboli „Bydlení až po přípravě“ je vhodné pro domácnosti, jež nejsou schopny udržet si trvalé nájemní bydlení. V České republice je systém pomoci složen ze tří etap. V první etapě jsou využívány služby azylových domů pro přechodné ubytování, druhou etapou je tzv. „tréninkové bydlení“ a poslední etapa zahrnuje tzv. „dlouhodobé samostatné nájemní bydlení“ (Mikulec a kol., 2016).

- První etapa: Krizové ubytování

Tato etapa znázorňuje přechodné ubytování pro jedince, jež se ocitli v nežádoucí životní situaci. Azylové domy jsou vhodným řešením této nelehké situace, klientům je umožněno celodenní ubytování a také mohou využít sociálního poradenství při hledání

zaměstnání a nového bydlení. Ve skutečnosti se osoby v azylových domech zdržují po delší dobu, často střídají zařízení tohoto typu nebo se opakovaně vracejí. V lepším případě se stěhují do ubytoven. Nevýhodou azylových domů je jejich dělení na mužské a ženské, postupně vznikají azylové domy pro rodiny, aby nedocházelo k narušení rodinných vazeb (Mikulec a kol., 2016).

- Druhá etapa: Tréninkové bydlení

Tréninkové bydlení se zaměřuje na rodiny v krizovém bydlení a slouží k ověření toho, zda je rodina způsobilá udržet si dlouhodobé nájemní bydlení. Předpokladem k umístění do tréninkového bydlení je iniciativní přístup, popřípadě získání určité kompetence nebo vyřešení zadlužení. Jasné stanovení kompetencí není vymezeno, nelze tedy přesně určit, kdy je domácnost úspěšně připravena absolvovat další etapu. Riziko také spočívá v tom, zda po nabytí úplné samostatnosti v nájemním bytě dokáže rodina uplatnit získané dovednosti bez sociální podpory. Vlastníkem tréninkového bydlení je buď obec, nezisková organizace nebo jiný vlastník, od kterého nezisková organizace byty pronajímá, klient je vždy nájemníkem nebo podnájemníkem (Mikulec a kol., 2016).

- Třetí etapa: Dlouhodobé samostatné nájemní bydlení

Úspěšné podstoupení tréninkového bydlení by mělo být předpokladem pro umožnění nabídky samostatného nájemního bydlení u pronajímatelů s vlastním bytovým fondem. Proto, aby proběhl tento proces úspěšně, je mnohdy nutné přerušit vazby s bývalou komunitou, což pro mnohé znamená velký stres. Dalším možným neúspěchem může být důsledek nízké kapacity nájemních bytů, kdy poptávka po těchto bytech převyšuje nabídku. Může tak dojít k zastavení posunu mezi jednotlivými etapami bydlení nebo se dokonce přesun do samostatného nájemního bydlení nikdy neuskuteční (Mikulec a kol., 2016).

- Bydlení především

Bydlení především, neboli Housing first znázorňuje variantu bydlení bez přípravy. Zásadní myšlenkou tohoto přístupu je názor, že kompetence k nájemnímu bydlení může být získána bez předchozí přípravy. To znamená, že ze stavu bezdomovectví klient přechází přímo do samostatného nájemního bydlení rozšířeného o flexibilní oporu. Potřebné zkušenosti získává klient za pochodu, což odpovídá udanému směru sociálních služeb v posledních letech. Navrací tím osoby do běžného způsobu života metodou více

zaměřenou na individuální pomoc osobám, než jen na bydlení samotné (Mikulec a kol., 2016).

Služby zabezpečující základní potřeby jsou velmi užitečné a jejich výhodou je okamžitý výsledek. Nejvyšší priorita musí být však věnovaná službám zaměřeným na reintegraci a soběstačnost, neboť ty pracují s primárními příčinami bezdomovectví a mohou zásadní problémy klientů vyřešit uspokojujícím způsobem a někdy dokonce zcela.

3.1.3 Přístup ke zdravotní péči

Zdravotní péče je v České republice garantována v Listině základních práv a svobod. Přístup ke zdravotní péči mají tedy i osoby bez domova. V České republice mají občané na základě zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči. U osob bez domova však nezřídka dochází k neuhrazení plateb pojišťovnám, které jsou ze zákona povinné. Zvyšuje se tak zadlužení osob, tím vzniká rozpor mezi právem a povinností bezdomovce a státu. I přesto, že osoby bez domova nejsou schopny mnohdy toto pojištění hradit, stále mají právo na zajištění základní zdravotní péče. Problém spočívá v tom, že právo je této skupině osob z důvodu neplacení pojistného v některých případech odepřeno. Díky obdobným situacím, určitá část osob bez domova zdravotní péči záměrně nevyužívá. Tento stav je nežádoucí jak pro bezdomovce, tak pro společnost, které vznikají vyšší náklady na hrazení následné péče. Z legislativního hlediska klade zákon administrativní překážky i pojišťovnám, které k proplacení zdravotního ošetření osob bez domova musí mít k dispozici čísla pojištěnců. Chybí zákonná úprava, která by upravovala specifika dané sociální skupiny a nedocházelo by tak k rozdílnému přístupu ke zdravotním službám (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 pracuje se čtyřmi složkami systému zdravotní péče o osoby bez domova: Zdravotní péče v terénu, Ambulantní zdravotní péče, Lůžková zdravotní a následná péče a neméně důležitá prevence a osvěta procházející napříč všemi uvedenými složkami (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

- **Zdravotní péče v terénu**

Zdravotní péči v terénu vykonává vyškolená osoba s minimálním zdravotnickým kurzem. Tato ošetrovatelská péče je prováděna v prostředí, ve kterém se klienti právě

nacházejí a jejím záměrem je zajistit základní zdravotní péči a zvyšování povědomí o infekčních chorobách. Důležitým aspektem práce v terénu je redukce výloh na zdravotní péči, kdy jsou klienti ošetřeni v počátečním stupni onemocnění, tím dochází ke snížení rizika rozvoje vážných onemocnění. Poskytování terénního ošetření je problematické z důvodu nedostatku proškoleného personálu a také z důvodu potíží spojených s financováním těchto služeb. Uspořádání současného systému není legislativně přesně ohraničeno. Není jasně stanoveno, jakým způsobem se hradí sociální služby a zdravotní péče při proplácení výkonu mimo ordinace (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

- Ambulantní zdravotní péče

Ambulantní zdravotní péče slouží k ošetření osob bez domova, které nelze provést v terénu. Na tuto službu se specializují jen jednotlivá lékařská zařízení pro bezdomovce, z důvodu nedostačující státní, krajské a obecní podpory a také podpory zdravotních pojišťoven. Ordinace praktického lékaře zaměřené na péči o osoby bez domova jsou základem zdravotnické pomoci tohoto druhu. Ambulantní služby jsou také často součástí nízkoprahových denních center, ve kterých se na péči podílí i nelékařský personál, ten nezajišťuje péči v celém rozsahu, ale orientuje se jen na primární ošetření a prevenci. Ambulantních služeb využívají aktivní klienti, kteří chtějí řešit svůj zdravotní stav. Tak jako u terénních zdravotnických služeb jsou spatřovány problémy v nedostatečné kapacitě zdravotnického i nezdravotnického personálu a konkrétních specializovaných úkonech, stejně tak ve financování těchto služeb (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

- Lůžková zdravotní péče a následná péče

Lůžkovou zdravotní péči vyhledávají osoby, u nichž již není nutná soustavná lékařská péče, ale jejich zdravotní stav vyžaduje pomoc další osoby. Osoby, které po dokončení léčby závislosti nejsou prozatím soběstačné. Dále se jedná o pacienty umístěné ze sociálních důvodů do psychiatrických léčeben. Tyto osoby by mohly být, i přesto, že trpí chronickou psychickou poruchou, umístěny v rámci podpory například do samostatného nebo chráněného bydlení. Začleňování těchto osob do současného modelu sociálních služeb je komplikované a to díky nízké kapacitě, nedostatečným finančním prostředkům a potížím s problémovými osobami. Stávající azylové domy nemají personální kapacitu ani vybavenost k soustavné péči o nesamostatné osoby. Následná zařízení zdravotní péče nedisponují dostatečným množstvím levných lůžek,

dražší si z finančních důvodů nemohou dovolit. Dalším problémem je skutečnost, že zdravotní pojišťovny mnohdy nepokrývají lékařská ošetření poskytovaná v sociálních zařízeních (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

- **Prevence a osvěta**

Zdravotní prevence a osvěta je prováděna téměř výhradně cestou terénních programů a nízkoprahových center. V rámci prevence jsou poskytovány i informace o potravinové pomoci v rámci předcházení podvýživy a následných zdravotních komplikací (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

3.1.4 Informovanost, zapojení a spolupráce

Podstatnou překážkou pro řešení problematiky bezdomovectví je nedostatečné množství faktických údajů a poznatků, nedostatek analýz skutečného stavu, počtu bezdomovců, jasného vymezení pojmu bezdomovectví. Informace o bezdomovectví nejsou systematicky sbírány a sledovány, proto není možné vytvořit efektivní programy, které pokryjí skutečné potřeby cílené na osoby bez domova. Řešení bezdomovectví vyžaduje komplexní pohled a spolupráci veřejné správy, vědecké a laické veřejnosti, ale zejména osob, kterých se tato problematika nejvíce dotýká a to osob bez domova. Vzděláváním a osvětou je možné účinně předcházet bezdomovectví, zvláště pak je podstatné životní období, ve kterém je osvěta prováděna. Vhodné je zahájení osvěty již na základních školách. Do programů je podstatné zařadit výuku finanční gramotnosti, která velmi významně napomáhá ke snížení rizika vyloučení ze společnosti a ztráty střechy nad hlavou (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

3.1.5 Potravinová pomoc

Další výraznou podporou osobám bez domova, ale i poskytovatelům sociálních služeb je potravinová pomoc, která je podstatným nástrojem zabraňujícím podvýživě a nekvalitnímu stravování. Záměrem České federace potravinových bank⁵ je vybudovat sklady potravinových bank ve všech krajích. Potravinové banky jsou získávány především z přebytků trhu a dále jsou zdarma poskytovány zařízením sociálních služeb pro humanitární účely, tím taktéž ušetří finanční náklady poskytovatelům sociálních služeb. Ačkoliv je nabídka potravin značně limitovaná, je pro osoby bez domova

---

⁵ Česká federace potravinových bank je nevládní, apolitická organizace, která v České republice zaštiťuje potravinové banky. Je členem Evropské federace potravinových bank Celosvětové sítě potravinových bank

i poskytovatele sociálních služeb velkým přínosem. Provoz potravinových bank není zabezpečován z veřejných prostředků, což znesnadňuje jejich činnost. Přínosem by bylo jejich právní přidružení k zákonu o sociálních službách (Ministerstvo práce a sociálních věcí, online, 2012).

3.2 Institucionální zabezpečení sociálních služeb pro osoby bez domova

Na řešení problematiky bezdomovectví se v České republice podílí různí aktéři. Právě z jejich představ, možností a cílových stavů se vychází při zpracování politik vztahujících se k prevenci a řešení tohoto fenoménu. Každý z aktérů pohlíží na bezdomovectví z různých úhlů a také má možnost vývoj a řešení bezdomovectví značně ovlivnit. Za stěžejní aktéry jsou podle Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 považovány Ústřední orgány státní správy, obce a kraje, Úřad práce ČR, poskytovatelé a zaměstnanci sociálních služeb, charitativní, církevní a dobrovolnické organizace, poskytovatelé a zaměstnanci zdravotních služeb, zdravotní pojišťovny, probační a mediační služba, Policie ČR, obecní a městská policie.

- **Ústřední orgány státní správy**

Při tvorbě strategií souvisejících s bezdomovectvím mají podstatnou roli Ministerstvo pro místní rozvoj a Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Ministerstvo pro místní rozvoj je ústředním orgánem státní správy v otázce politiky bydlení a regionální politiky, řídí ekonomické prostředky určené k jejich zajištění. Dále usměrňuje činnost ministerstev a dalších ústředních orgánů státní správy. Ministerstvo pro místní rozvoj také poskytuje metodickou podporu krajům, městům, obcím a jejich sdružením.

Ministerstvo práce a sociálních věcí je nejvyšším orgánem státní správy spravující oblast zaměstnanosti a rekvalifikace, nemocenského a důchodového zabezpečení, nemocenského pojištění, péče o občany se zvláštní pomocí, sociální péče a další.

Dalšími ústředními orgány státní správy spravující jednotlivé oblasti jsou: Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo financí, Agentura pro sociální začleňování. Koordinační roli plní příslušené Rady vlády. Veřejný ochránce práv, stojící mimo veřejnou správu, posuzuje situaci osob ohrožených ztrátou bydlení (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

- Obce a kraje

Obce jsou zodpovědné za vytváření podmínek pro zabezpečení sociální péče a naplňování potřeb svých občanů, zejména potřeb bydlení, zdraví, vzdělávání a dalších. Legislativa však neukládá přesné vymezení zákona ve vztahu k zabezpečení potřeb bydlení svých obyvatel, proto nejsou nástroje dostatečně účinné.

Kraje realizují bytovou politiku ve své samostatné působnosti, stát proto nemůže tuto politiku ovlivňovat ani nedisponuje prostředky k podpoře obecní a krajské politiky bydlení (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

Obecnou působnost týkající se rozvoje sociální péče určuje zákon o sociálních službách, který krajům ukládá povinnost zhotovit střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve spolupráci s obcemi na území kraje. Zákon tuto povinnost obcím nenařizuje. Kraje dále dle tohoto zákona stanovují síť sociálních služeb na svém území a v neposlední řadě přerozdělují finanční prostředky získané z Ministerstva práce a sociálních věcí (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Obecní úřady řídí a uskutečňují činnosti sociální práce, které vedou k sociálnímu začleňování osob. Úzce v tomto směru spolupracují s krajskými pobočkami Úřadu práce a Krajským úřadem (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

- Úřad práce ČR

Úřad práce ČR zajišťuje podporu pomocí sociálních dávek, příspěvků, poradenství pro osoby, které se nacházejí v hmotné nouzi nebo jsou ohroženi sociálním vyloučením. Na Úřadu práce však nejsou stanoveni kurátoři a specialisté k řešení potíží této cílové skupiny (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

- Poskytovatelé a zaměstnanci sociálních služeb, charitativní, církevní a dobrovolnické organizace

Jedná se zpravidla o zaměstnance nestátních organizací, kteří jsou většinou registrováni jako poskytovatelé sociálních služeb, činnost vykonávají dle zákona o sociálních službách a řídí se vyhláškou č. 505/2006 Sb. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

- Poskytovatelé a zaměstnanci zdravotních služeb

Jsou osoby oprávněné vykonávat zdravotní služby, jedná se o zajištění zdravotní péče, konzultační a další služby.

- Zdravotní pojišťovny

Zabezpečují finanční náhrady za poskytnuté sociální služby.

- Probační a mediační služba, Policie ČR a městská policie

Probační a mediační služba úzce spolupracuje s obviněnými a odsouzenými,

taktéž s postiženými z trestných činů. Okamžitá pomoc může být nejefektivnějším předcházením stavu bezdomovectví. Důležitou roli v komunikaci s bezdomovci hrají i policisté, kteří musí znát sociální práci a vědět, jak s těmito lidmi co nejlépe pracovat (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

3.3 Služby sociální prevence v Olomouckém kraji

V následující podkapitole bude popsána charakteristika Olomouckého kraje a také bude provedena analýza vybavenosti vybraných služeb sociální prevence, konkrétně azylových domů, nocleháren a nízkoprahových denních center v tomto kraji.

3.3.1 Vybrané sociodemografické údaje o Olomouckém kraji

Olomoucký kraj (OK) se nachází ve střední části Moravy a proniká i do její severní části. Z východní strany sousedí s Moravskoslezským krajem, z jižní strany se Zlínským a Jihomoravským krajem a ze západní strany sousedí s Pardubickým krajem. Společně se Zlínským krajem reprezentuje Region soudržnosti – Střední Morava. Na severu má kraj 104 km dlouhou státní hranici s Polskem.

- Administrativní členění

Olomoucký kraj je tvořen pěti okresy – Olomouc, Jeseník, Šumperk, Přerov a Prostějov. Dále bylo na území kraje vymezeno 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností – Jeseník, Konice, Hranice, Litovel, Lipník nad Bečvou, Olomouc, Mohelnice, Šternberk, Prostějov, Šumperk, Přerov, Zábřeh a Uničov a dále 20 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem. Olomoucký kraj se rozkládá na území o rozloze 5272 km², ve kterém se nachází 402 obcí (Místopisný průvodce po České republice, online, 2020). Rozloha a počty obcí jednotlivých okresů a správních obvodů obcí s rozšířenou působností jsou zaznamenány v tabulce 3.1.

Tab. 3.1 Počet obcí a výměra okresů a ORP v Olomouckém kraji k 1. 1. 2019

Kraj	Okres	Počet obcí	Výměra v km ²	Správní obvod ORP	Počet obcí	Výměra v km ²
Olomoucký					402	5272
	Jeseník	24	719	Jeseník	24	719
	Olomouc	98	1608	Olomouc	46	817
				Litovel	20	247
				Uničov	10	207
				Šternberk	22	336
	Prostějov	97	777	Konice	21	178
				Prostějov	76	599
	Přerov	105	854	Hranice	32	335
				Lipník nad	14	119
				Přerov	59	401
	Šumperk	78	1313	Mohelnice	14	188
				Šumperk	36	857
				Zábřeh	28	267

Zdroj: ČSÚ (2020), vlastní zpracování

- Počet obyvatel

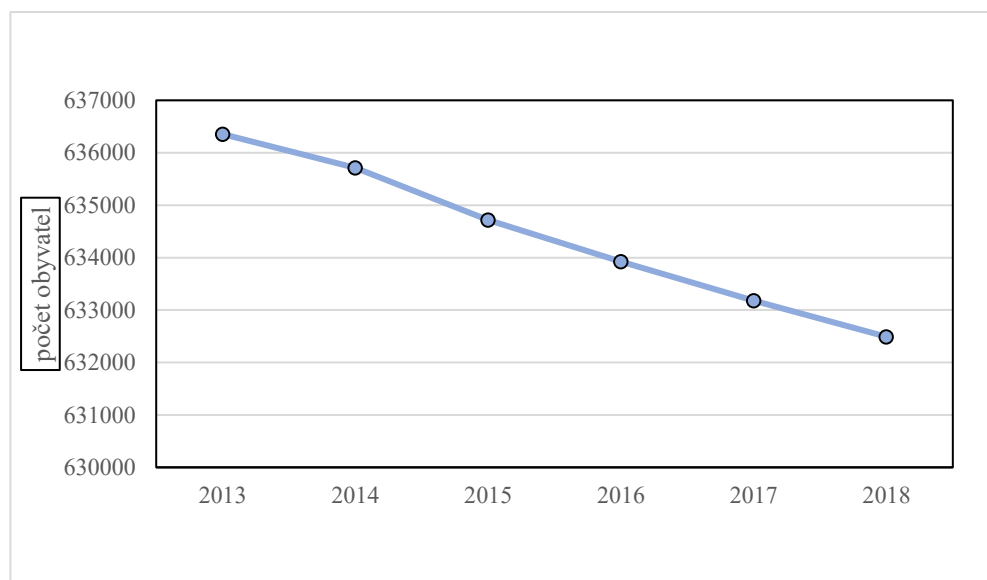
K 31. 12. 2018 žilo v Olomouckém kraji 632 492 obyvatel. Jak lze vidět v Grafu 3.1 vývoj počtu obyvatel na území Olomouckého kraje má od roku 2013 klesající charakter, oproti roku 2013 klesl počet obyvatel o 3 864 obyvatel na celkový počet 632 492. Jednotlivé okresy nacházející se na území Olomouckého kraje se liší nejen rozlohou a počtem obcí, ale také počtem obyvatel. Z Tab. 3.2 lze vyčíst, že nejméně obyvatel žije v okrese Jeseník, nejvíce potom v okrese Olomouc. Za sledované období se počet obyvatel v jednotlivých okresech snižuje až na okres Olomouc, jejíž počet obyvatelstva představoval v roce 2018 37 % celkového počtu obyvatelstva Olomouckého kraje. Ve sledovaném období došlo k nárůstu o 2 465 obyvatel. Téměř stejný počet obyvatel se snížil ve sledovaném období v okrese Šumperk a Přerov a nejmenší úbytek byl zaznamenán v okrese Prostějov.

Tab. 3.2 Vývoj počtu obyvatel v okresech Olomouckého kraje v letech 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	změna počtu 2013-2018
Olomoucký kraj	636 356	635 711	634 718	633 925	633 178	632 492	-3 864
Jeseník	39 910	39 584	39 261	38 957	38 659	38 330	-1 580
Olomouc	232 474	233 192	233 755	233 992	234 344	234 939	2 465
Prostějov	109 223	109 037	108 793	108 757	108 669	108 587	-636
Přerov	132 014	131 646	131 124	130 931	130 515	129 925	-2 089
Šumperk	122 735	122 252	121 785	121 288	120 991	120 711	-2 024

Zdroj: ČSÚ (2020), vlastní zpracování

Graf 3.1 Vývoj celkového počtu obyvatel v Olomouckém kraji v letech 2013-2018

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

- **Nezaměstnanost**

V tabulce 3.3 je zachycen vývoj počtu pracovní síly, počtu zaměstnaných a nezaměstnaných v Olomouckém kraji a také obecná míra nezaměstnanosti v letech 2013-2018. Pracovní síla má v Olomouckém kraji ve sledovaném období rostoucí charakter, malý výkyv byl zaznamenán pouze v roce 2014. Do roku 2018 se pak počet pracovní síly zvýšil o 13 900 osob na úroveň 319 800 osob. Počet zaměstnaných osob ve sledovaném období rostl, v roce 2018 na téměř 312 000, což znamená, že z celkového počtu pracovních sil bylo 97 % osob zaměstnaných. Největší meziroční nárůst byl zaznamenán mezi roky 2015 a 2016, kdy přibýlo 10 900 zaměstnaných. Množství nezaměstnaných osob se z původního množství v roce 2013 snížilo do roku 2018

na 8 200 osob. V průběhu sledovaných let počet nezaměstnaných osob měl klesající tendence. Stejně jako počet nezaměstnaných byla také obecná míra nezaměstnanosti, jež vyjadřuje podíl nezaměstnaných na celkovém počtu pracovní síly, v průběhu sledovaných let klesající. Z původních 9,2 % v roce 2013 se v roce 2018 dostala na 2,6 %. V porovnání s průměrem České republiky, byla obecná míra nezaměstnanosti kromě roku 2014 vždy nad průměrem ČR.

Tab. 3.3 Vývoj nezaměstnanosti v Olomouckém kraji v letech 2013-2018

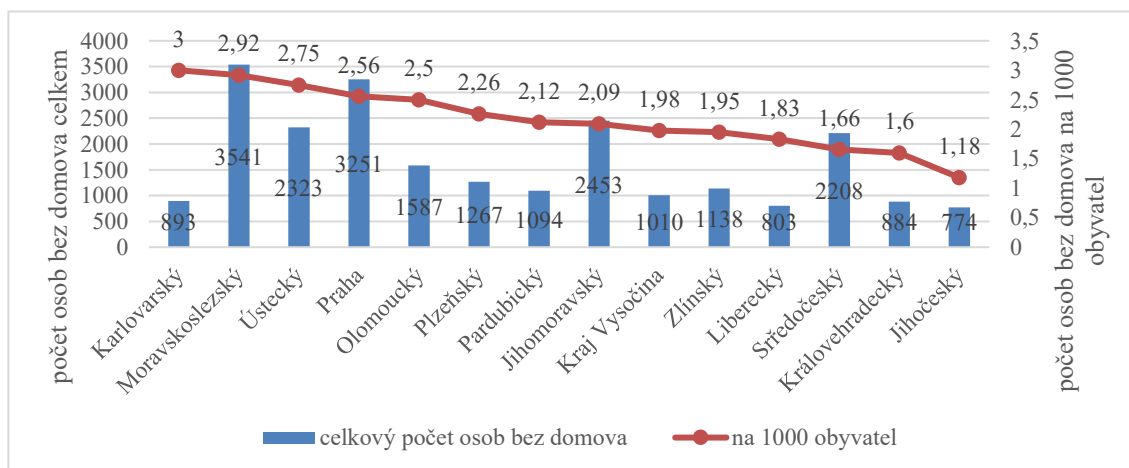
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Pracovní síla (tis. osob)	306,3	305,9	307,8	312,1	314,5	319,8
v tom:						
zaměstnaní	278,2	282,3	289,6	300,5	304,7	311,6
nezaměstnaní	28,2	23,5	18,2	11,5	9,8	8,2
Obecná míra nezaměstnanosti (%)	9,2	7,7	5,9	3,7	3,1	2,6
Obecná míra nezaměstnanosti v ČR	7,0	6,1	5,0	4,0	2,9	2,2

Zdroj: ČSÚ (2020), vlastní zpracování

- Osoby bez domova

Poslední počty osob bez domova jsou dostupné z roku 2019, ve kterém proběhlo celorepublikové sčítání těchto osob. V Grafu 3.2 jsou uvedené počty osob bez domova v jednotlivých krajích. Nejvíce těchto osob bylo v Moravskoslezském kraji, avšak při přepočtu na 1000 obyvatel se na první příčku dostal kraj Karlovarský s počtem 3 osob bez domova na 1000 obyvatel v kraji. Nejméně osob bez domova se nacházelo v Jihočeském kraji a to jak v celkovém počtu, tak i v přepočtu na 1000 obyvatel. Olomoucký kraj se nachází v polovině s vyšším počtem osob bez domova, na 1000 obyvatel vychází 2,5 osob.

Graf 3.2 Počet osob bez domova

Zdroj: Nešporová a kol.(2019), vlastní úprava

3.3.2 Sociální služby v Olomouckém kraji

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách vymezuje krajům povinnost zjišťovat potřeby poskytování sociálních služeb a zabezpečit přístup k informacím o možnostech a formách poskytování sociálních služeb pro osoby na svém území, dále povinnost zprostředkovat pomoc osobám ve spolupráci s dalšími kraji, obcemi a poskytovateli sociálních služeb. Zákon také krajům udává povinnost zpracovat střednědobý plán rozvoje sociálních služeb a vytvořit síť sociálních služeb na území kraje (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

3.3.3 Plánování sociálních služeb v Olomouckém kraji

- Střednědobé plánování

Olomoucký kraj pro naplnění výše uvedené povinnosti zpracovává Střednědobé plány rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji vždy schválené na období 3 let. Zmiňované plány jsou základními strategickými dokumenty Olomouckého kraje, určují směr, cíle a podmínky rozvoje sociálních služeb na území kraje s ohledem na zajištění financí na sociální služby pro dané období. Zároveň poskytovatelům sociálních služeb v kraji poskytují informace o budoucím vývoji sociálních služeb, na základě kterých poskytovatelé mohou plánovat nastavení sociálních služeb (Olomoucký kraj, 2020). Aktuálně platným dokumentem je Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji pro roky 2018-2020, v současné době je již schválený dokument na období 2021-2023. Na procesu plánování sociálních služeb na území Olomouckého kraje se podílejí především obce. Ty jsou mnohdy první pomocí pro osoby v nepříznivé sociální situaci při řešení složité situace a mohou tak ovlivnit formu jakou je potřeba obyvatele zajištěna. Dalšími důležitými účastníky na procesu plánování sociálních služeb jsou poskytovatelé sociálních služeb. Prostřednictvím svých činností uspokojují rozpoznané potřeby. Jsou to právě oni, kdo přinášejí informace o potřebách občanů na daném území, ale také podněcují změny v potřebách již stávajících uživatelů, kterým službu poskytují (Olomoucký kraj, 2020).

- Akční plán rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji

Dalšími dokumenty, související s plánováním sociálních služeb v Olomouckém kraji jsou Akční plány rozvoje sociálních služeb pro aktuální rok, jež slouží jako prováděcí dokumenty ke Střednědobému plánu. Jejich prostřednictvím jsou uskutečňovány rozvojové aktivity v oblasti sociálních služeb včetně jejich aktualizace

dle nově zjištěných potřeb. Tyto Akční plány jsou jednoleté a obsahují: seznam opatření střednědobého plánu uskutečněných v daném roce, informace o celkových nákladech na poskytování sociálních služeb v kraji na daný rok a stanovení očekávané výše dotace vyžadované krajem od MPSV na poskytování sociálních služeb začleněných do sítě sociálních služeb na daný kalendářní rok, dle §101a zákona o sociálních službách. Dále lze v akčních plánech najít obnovenou síť sociálních služeb nacházející se na území Olomouckého kraje na daný kalendářní rok (Olomoucký kraj, 2016).

- Síť sociálních služeb v Olomouckém kraji

Síť sociálních služeb je definovaná v zákoně o sociálních službách jako souhrn sociálních služeb, jež v uspokojující kapacitě a kvalitě přispívají k řešení nepříznivé sociální situací osob, které se nacházejí na území kraje (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách). Tuto síť tvoří sociální služby poskytované na území OK a pro občany OK v harmonii se stanovenými potřebami osob a dostupnými finančními prostředky na jejich zajištění. Podmínkou je zapsání sociální služby v Registru poskytovatelů sociálních služeb. Podkladem pro vytyčení sítě sociálních služeb na příslušný rok je síť sociálních služeb předešlého kalendářního roku, která je vytvářena podle Postupu pro aktualizaci sítě sociálních služeb Olomouckého kraje⁶ a je utvářena dle cílů a opatření střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb OK. (Olomoucký kraj, 2016). Registr poskytovatelů sociálních služeb (dále jen „registr“) vede v listinné i elektronické podobě Krajský úřad. Do registru se zapisují poskytovatelé sociálních služeb, jímž bylo vystaveno rozhodnutí o registraci a dále právnické a fyzické osoby usazené v jiné členské zemi EU, poskytuje-li dočasně a ojediněle sociální služby na území ČR za podmínek uvedených v zákoně o sociálních službách (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

---

⁶ Dokument, jež vymezuje pravidla a podmínky obnovování sítě sociálních služeb OK, stanovuje proces začlenění, vyčlenění a obnovení jednotek sociálních služeb v rámci střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb OK včetně potřebných náležitostí žádostí a metod jejich posuzování.

Tab. 3.4 Sociální služby zařazené do sítě sociálních služeb Olomouckého kraje podle zaměření na poradenství, prevenci a péči v letech 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
sociální poradenství	35	34	25	23	24	23
sociální prevence	154	156	126	121	123	127
sociální péče	164	163	153	158	157	159
celkem	353	353	304	302	304	309

Zdroj: Olomoucký kraj, Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb pro roky 2018-2020 a 2021-2023, vlastní úprava.

Tabulka 3.4 uvádí počty sociálních služeb rozdělených podle jejich zaměření na poradenství, prevenci a péči v letech 2013–2018. V roce 2013 a 2014 bylo na území Olomouckého kraje poskytováno celkově v každém roce 353 sociálních služeb. Nejméně v obou letech bylo služeb zaměřených na sociální poradenství, nejvíce potom služeb sociální péče. Nutno poznamenat, že výklad pojmu „sít' sociálních služeb“ byl novelou zákona o sociálních službách nabytou účinností od 1. 1. 2015 upřesněn, tak aby se jasně stanovilo, které služby jsou v síti obsaženy, a to především z důvodu změny ve financování. Proto v roce 2015 došlo ke značnému poklesu celkového počtu sociálních služeb na 304, rozdíl značí pokles o 49 služeb. Stejně jako v předchozích letech nejmenší množství vykazuje sociální poradenství a nejvíce služby sociální péče. Tento stav je udržen po celé sledované období. Počet sociálních služeb zaměřených na sociální poradenství od roku 2015 mírně klesá, naopak počet služeb sociální prevence až na rok 2016 roste. Růst je od roku 2015 zaznamenán také u množství služeb sociální péče a u celkového počtu sociálních služeb, v roce 2018 množství vzrostlo na 309 sociálních služeb.

3.3.4 Financování sociálních služeb v Olomouckém kraji

Financování sociálních služeb probíhá především prostřednictvím veřejného zdravotního pojištění, pomocí úhrad od klientů, z prostředků Evropské unie, z veřejných zdrojů (ze státního rozpočtu, rozpočtu obcí a krajů), prostřednictvím sponzorských darů, prostředků od právnických osob soukromého sektoru apod. Způsob financování sociálních služeb lze proto označit za vícezdrojový, avšak tento způsob financování není v žádném zákoně jednoznačně definován (Olomoucký kraj, 2015).

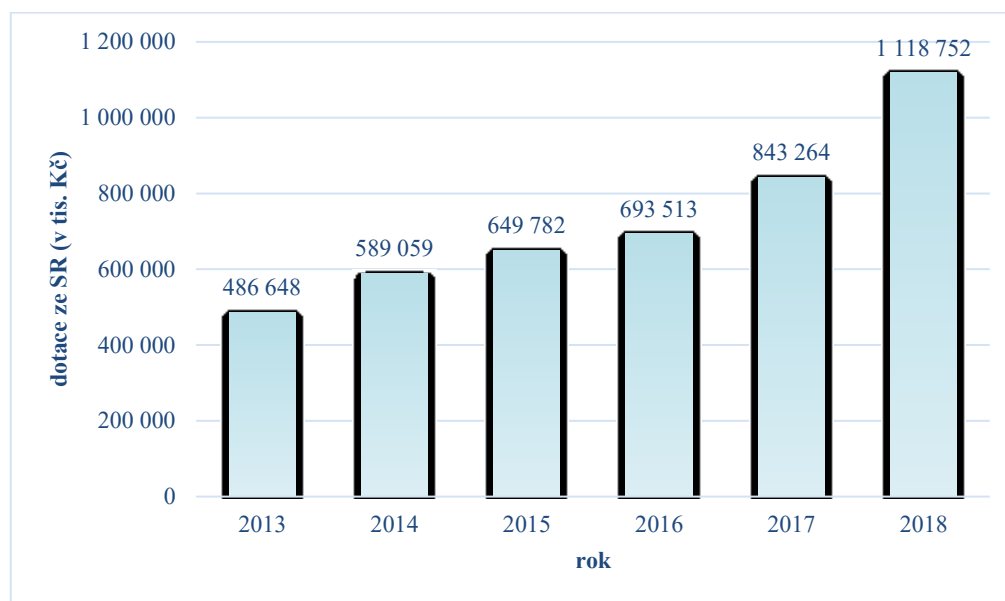
Nejzásadnějším veřejným zdrojem je účelová dotace poskytnutá na základě zákona o sociálních službách na zabezpečení sociálních služeb pro kraje a hlavní město Praha ze státního rozpočtu. Zmíněná účelová dotace je vymezena pro financování běžných výdajů, spojených s poskytováním základních druhů a forem sociálních služeb

v rozsahu stanoveném základními činnostmi u jednotlivých druhů sociálních služeb (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Olomoucký kraj při financování sociálních služeb vychází od roku 2015 z Programu finanční podpory poskytování sociálních služeb v Olomouckém kraji (dále jen „program finanční podpory“), který vznikl na základě převedení odpovědnosti za přidělování dotace ze státního rozpočtu poskytovatelům sociálních služeb na kraje. Od roku 2015 tedy o výši dotace pro poskytovatele nerozhoduje MPSV, ale kraj. Tento program finanční podpory je členěn na obecnou část a 3 zvláštní části neboli podprogramy. Obecná část stanovuje obecná pravidla pro program finanční podpory. Záměrem Podprogramu č. 1 je poskytnutí finančních prostředků z účelové dotace ze státního rozpočtu poskytnuté OK na základě § 101a zákona o sociálních službách, za účelem částečného finančního zabezpečení poskytování sociálních služeb, zahrnutých do sítě sociálních služeb OK (Olomoucký kraj, 2014a). Vývoj výše dotace ze státního rozpočtu v letech 2013-2018 lze vidět v Grafu 3.3. Účelem Podprogramu č. 2 je částečně zabezpečit, prostřednictvím finančních prostředků z rozpočtu OK, sociální služby zahrnuté v síti sociálních služeb OK, které jsou poskytovány nestátními neziskovými organizacemi (Olomoucký kraj, 2014b). Prostřednictvím Podprogramu č. 3 jsou částečně finančně zabezpečovány sociální služby poskytované příspěvkovými organizacemi OK. Finanční prostředky jsou vymezeny na pokrytí nákladů souvisejících s hlavní činností příspěvkové organizace (Olomoucký kraj, 2014c). Sociální služby v OK mohou být financované také prostřednictvím individuálních projektů. Tyto projekty jsou hrazeny v rámci Operačního programu Zaměstnanost na období 2014-2020 Evropským sociálním fondem a rozpočtem České republiky. Jedná se o projekt „Služby sociální prevence v Olomouckém kraji“ a projekt „Azylové domy v Olomouckém kraji I“ (Olomoucký kraj, 2018).

Graf 3.3 Vývoj výše dotace ze státního rozpočtu v letech 2013-2018

Zdroj: Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji pro roky 2018-2020 a 2021-2023, vlastní zpracování.

Výše dotace je stanovena ministerstvem na základě výše procentuálního podílu kraje na celkové roční velikosti finančních prostředků, které jsou ve státním rozpočtu vyhrazeny na podporu sociálních služeb na příslušný rok. Pro Olomoucký kraj je výše procentního podílu vymezena ve velikosti 7,81 % (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách). Z Grafu 3.3 je zřejmé, že dotace ze státního rozpočtu mají v průběhu sledovaného období rostoucí charakter. Výraznější vzrůst byl, zaznamenaná v roce 2017, ve kterém došlo ke zvýšení nákladů na mzdy zaměstnanců ve veřejných službách a správě. Současně také celkové výdaje státního rozpočtu na sociální služby.

3.3.5 Výdaje Olomouckého kraje na služby sociální prevence

V následující části budou porovnány výdaje Olomouckého kraje na služby sociální prevence a na sociální služby v oblasti sociální péče, přepočtené na jednoho obyvatele v kraji. Použita jsou data uvedená na informačním portálu MONITOR, který vede Ministerstvo financí České republiky.

Tab. 3.5 Výdaje na služby sociální prevence a sociální služby v oblasti sociální péče v Olomouckém kraji v letech 2013-2018 v tis. Kč.

	služby sociální prevence	na 1 obyv.	sociální služby v oblasti sociální péče	na 1 obyv.
2013	53 162	0,0835	485 152	0,7624
2014	64 883	0,1021	551 624	0,8677
2015	39 791	0,0627	430 125	0,6777
2016	64 162	0,1012	316 523	0,4993
2017	95 811	0,1513	341 320	0,5391
2018	98 137	0,1552	314 759	0,4976

Zdroj: Informační portál Ministerstva financí Monitor (2020), vlastní zpracování

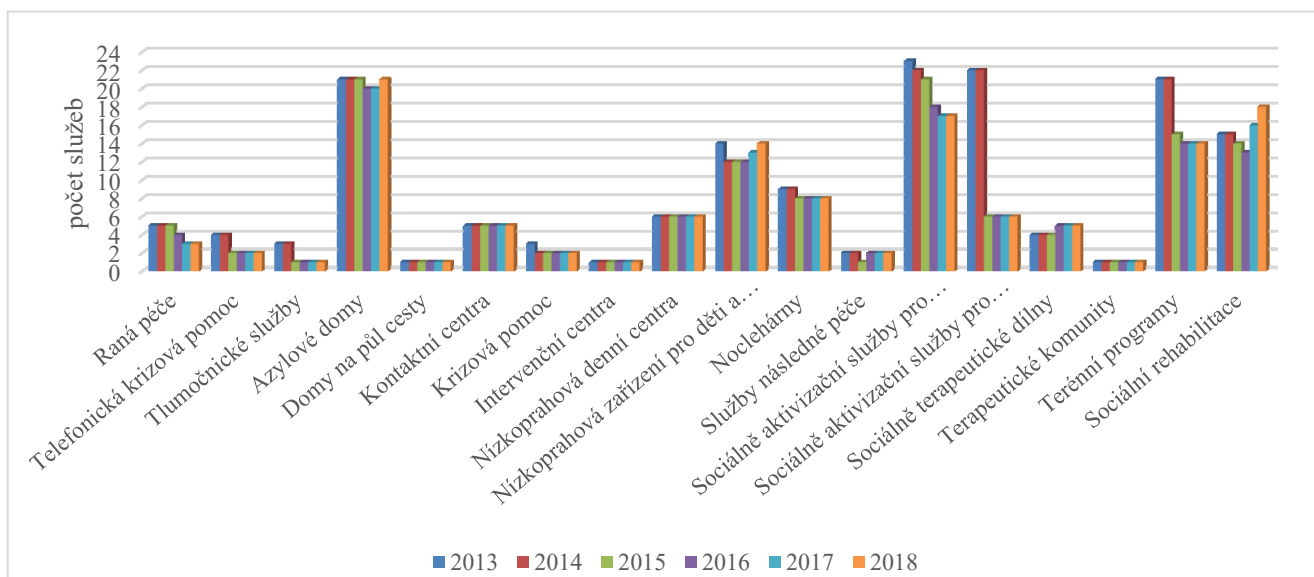
Finanční prostředky, které Olomoucký kraj vydal na financování služeb sociální prevence, mají první dva sledované roky rostoucí charakter. V roce 2015 výdaje výrazně poklesly na 39 791 tis. Kč, od roku 2016 je však opět zaznamenán růst. Do konce sledovaného období se výdaje zvýšily o 44 975 tis. Kč a zároveň byly nejvyššími za sledované období. Výdaje na sociální služby v oblasti sociální péče zaznamenaly největší propad na přelomu let 2014 a 2015 kdy výdaje klesly o 113 602 tis. Kč. Další poklesy výdajů proběhly také na přelomu let 2016/2017 a 2017/2018. Výdaje na sociální služby v oblasti sociální péče se, na rozdíl od výdajů na služby sociální prevence, do konce sledovaného období snížily a to o 170 393 tis. Kč.

V případě, že se výdaje na obě oblasti služeb přepočítají na jednoho obyvatele v kraji, lze spatřit velké rozdíly. Zatímco výdaje na sociální služby v oblasti sociální péče představovaly v roce 2013 necelých 763 Kč, výdaje na služby sociální prevence pouhých 84 Kč, částka je devětkrát menší než v oblasti sociální péče. Největší rozdíl lze vidět v roce 2015, výdaje na oblast sociální péče převyšovaly výdaje na prevenci v přepočtu na jednoho obyvatele jedenáctinásobně, v tomto roce byla zároveň úroveň výdajů sociální prevence na jednoho obyvatele nejmenší, představovala částku necelých 63 Kč. Z výše uvedeného vyplývá, že služby sociální prevence jsou v Olomouckém kraji oproti službám v oblasti sociální péče výrazně podfinancovány. Částka na jednoho obyvatele se však u výdajů na sociální prevenci ve sledovaném období zvyšovala, u výdajů na služby v oblasti sociální péče se ve sledovaném období naopak částky snížily, rozdíl mezi nimi se tedy zmenšuje, v roce 2018 jsou výdaje na služby sociální prevence trojnásobně menší.

3.3.6 Přehled poskytovaných služeb sociální prevence na území Olomouckého kraje

V grafu 3.2 je znázorněn přehled poskytovaných služeb sociální prevence v Olomouckém kraji a jejich vývoj za období 2013-2018.

Graf 3.4 Přehled druhů služeb sociální prevence Olomouckého kraje v letech 2013-2018

Zdroj: Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji pro roky 2015-2017 a 2021-2023, vlastní zpracování

Následující část diplomové práce se bude zabývat službami sociální prevence určenými pro osoby bez přístřeší, a to konkrétně azylovými domy, noclehárnami a nízkoprahovými denními centry, proto bude další výklad zaměřen na tyto služby sociální prevence.

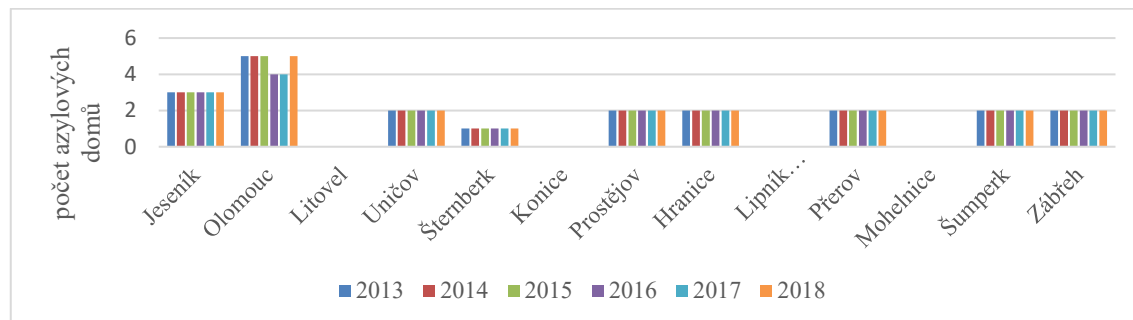
K analýze počtu zařízení v Olomouckém kraji byla pro léta 2013 a 2014 použita data z Českého statistického úřadu a pro léta 2015, 2016, 2017 a 2018 Síť sociálních služeb Olomouckého kraje obsažena v Akčních plánech rozvoje sociálních služeb na daný rok.

- Azylové domy

Celkově se v Olomouckém kraji v roce 2018 nacházelo 21 poskytovatelů azylových domů pro osoby bez přístřeší. Celkový počet poskytovatelů azylových domů se nijak výrazně neměnil, v roce 2016 a 2017 se počet snížil o jednoho poskytovatele, v roce 2018 opět o jednoho poskytovatele zvýšil. Služby azylových domů jsou v Olomouckém kraji poskytovány pouze na území obcí s rozšířenou působností. V Grafu 3.6 je zaznamenán přehled počtu poskytovatelů azylových domů v jednotlivých ORP na území Olomouckého kraje ve sledovaném období 2013-2018. Je patrné, že největší zastoupení poskytovatelů azylových domů za sledované období bylo v ORP Olomouc, ve kterém žije nejvíce obyvatel. Služby azylových domů nejsou poskytovány v ORP Litovel, Konice,

Lipník nad Bečvou, Mohelnice. Počty poskytovatelů azylových domů se vyjma Olomouce v ostatních ORP za sledovanou dobu nezměnily

Graf 3.5 Vývoj počtu poskytovatelů azylových domů v ORP na území Olomouckého kraje v letech 2013-2018

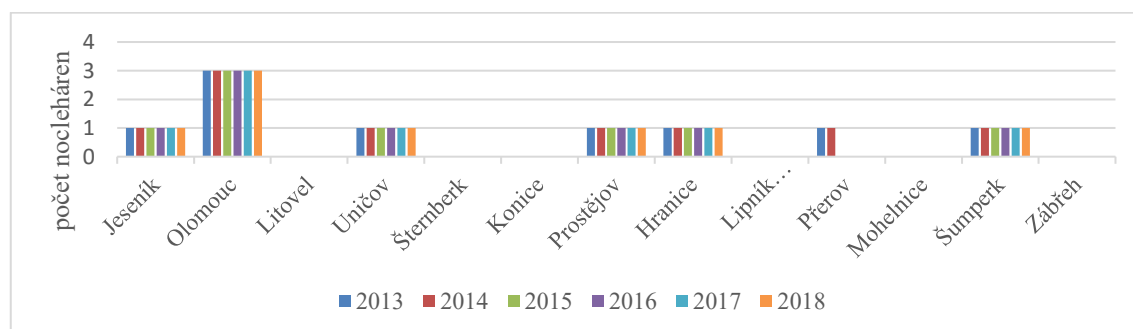

Zdroj: ČSÚ (2020), Akční plány rozvoje sociálních služeb Olomouckého kraje na 2015-2018, vlastní zpracování.

- Noclehárny

Služby nocleháren jsou na území Olomouckého kraje nabízeny celkově 8 poskytovateli. Nejvíce poskytovatelů nocleháren se nachází opět v ORP Olomouc, kde tyto služby zajišťují 3 poskytovatelé. V dalších ORP jsou služby nabízeny vždy jedním poskytovatelem. V ORP Litovel, Šternberk, Konice, Lipník nad Bečvou, Mohelnice a Zábřeh, od roku 2015 není služba nocleháren nabízena ani v ORP Přerov. V letech 2013 a 2014 bylo v Olomouckém kraji v provozu 9 nocleháren, od roku 2015 počet klesl na 8 nocleháren.

Graf 3.6 Vývoj počtu poskytovatelů nocleháren v ORP na území Olomouckého kraje v letech 2013-2018

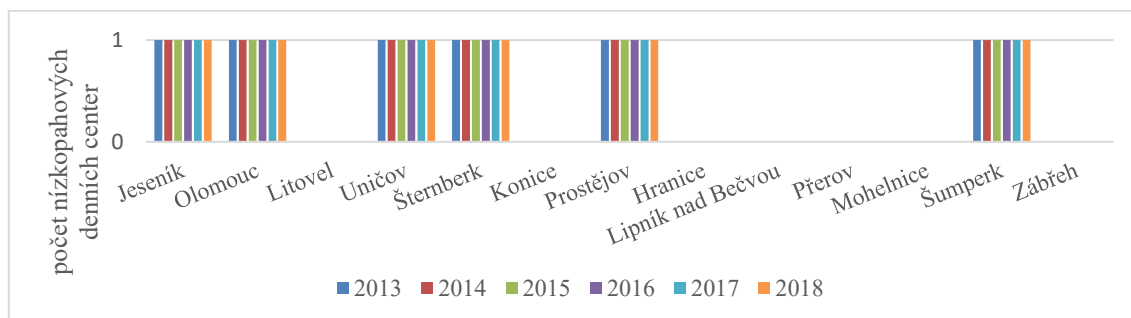

Zdroj: ČSÚ (2020), Akční plány rozvoje sociálních služeb Olomouckého kraje na 2015-2018, vlastní zpracování.

- Nízkoprahová denní centra

Nízkoprahová denní centra se nacházejí ve sledovaném období v ORP Jeseník, Olomouc, Uničov, Šternberk, Prostějov a Šumperk, ve zbylých ORP tato služba není nabízena. Celkový počet poskytovatelů se od roku 2013 nemění, v Olomouckém kraji jsou tedy služby nízkoprahových center nabízeny 6 poskytovateli.

Graf 3.7 Vývoj počtu nízkoprahových denních center v ORP na území Olomouckého kraje v letech 2013-2018

Zdroj: ČSÚ (2020), Akční plány rozvoje sociálních služeb Olomouckého kraje na 2015-2018, vlastní zpracování.

4 Zhodnocení vybavenosti Olomouckého kraje službami sociální prevence v komparaci s vybranými kraji

V následující kapitole bude provedena analýza vybraných služeb sociální prevence, jejich územní dostupnost, rozdělení dle právní formy poskytovatelů, počet klientů v sociálních zařízeních, využitelnost kapacity azylových domů, počet neuspokojených žádostí a výdaje, které Olomoucký kraj na tyto vybrané služby vynakládá. Dále bude provedena analýza vybraných služeb také v Moravskoslezském a Jihočeském kraji. Na závěr bude provedeno zhodnocení vybavenosti Olomouckého kraje službami sociální prevence v porovnání s vybranými kraji, dle následujících kritérií: počet zařízení vybraných služeb sociální prevence, územní dostupnost, poskytovatelé dle právní formy, počet klientů v sociálních zařízeních, využitelnost kapacity azylových domů, počet neuspokojených žádostí o sociální službu a výdaje na vybrané služby sociální prevence.

Pro srovnání vybavenosti Olomouckého kraje byly vybrány kraje Jihočeský a Moravskoslezský z důvodu výrazně rozdílného počtu osob bez domova, zjištěného při sčítání těchto osob v dubnu 2019. Kdy v Jihočeském kraji bylo sečteno nejméně osob bez domova, jednalo se o 774 osob. V Moravskoslezském kraji byla naopak tato skupina nejpočetnější se stavem 3541 osob

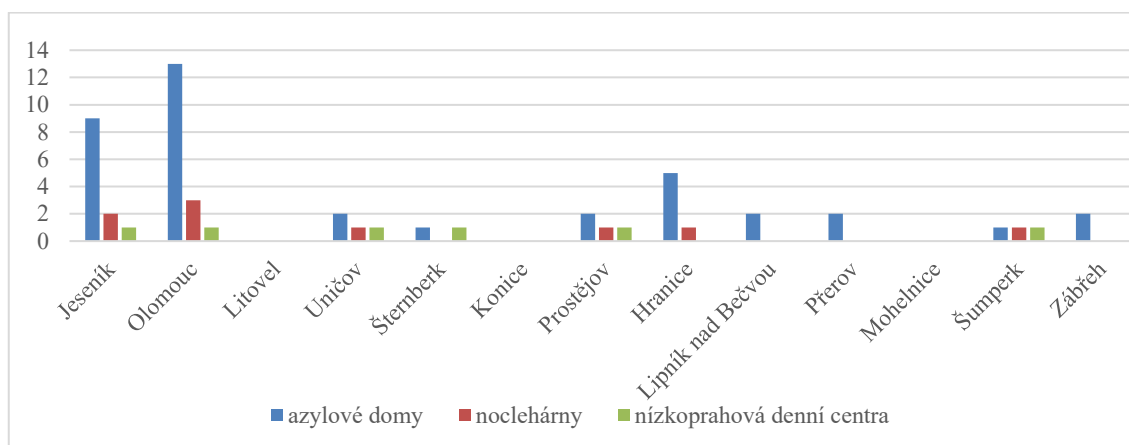
4.1 Vybavenost Olomouckého kraje vybranými službami sociální prevence

Následující kapitola se věnuje analýze územní dostupnosti vybraných služeb sociální prevence, analýze právních forem jejich poskytovatelů, kapacitě vybraných služeb sociální prevence, počtu neuspokojených žádostí, počtu klientů, jež využili vybrané služby a výdajům, které byly na tyto služby vynaložené Olomouckým krajem v letech 2013 až 2018.

4.1.1 Územní dostupnost vybraných služeb sociální prevence

Vzhledem k neměnnosti počtu poskytovatelů v průběhu let 2013-2018 jsou pro účely stanovení územní dostupnosti použita data z roku 2018. V Grafu 4.1 jsou znázorněna zařízení vybraných služeb sociální prevence dle obcí s rozšířenou působností nacházející se na území Olomouckého kraje.

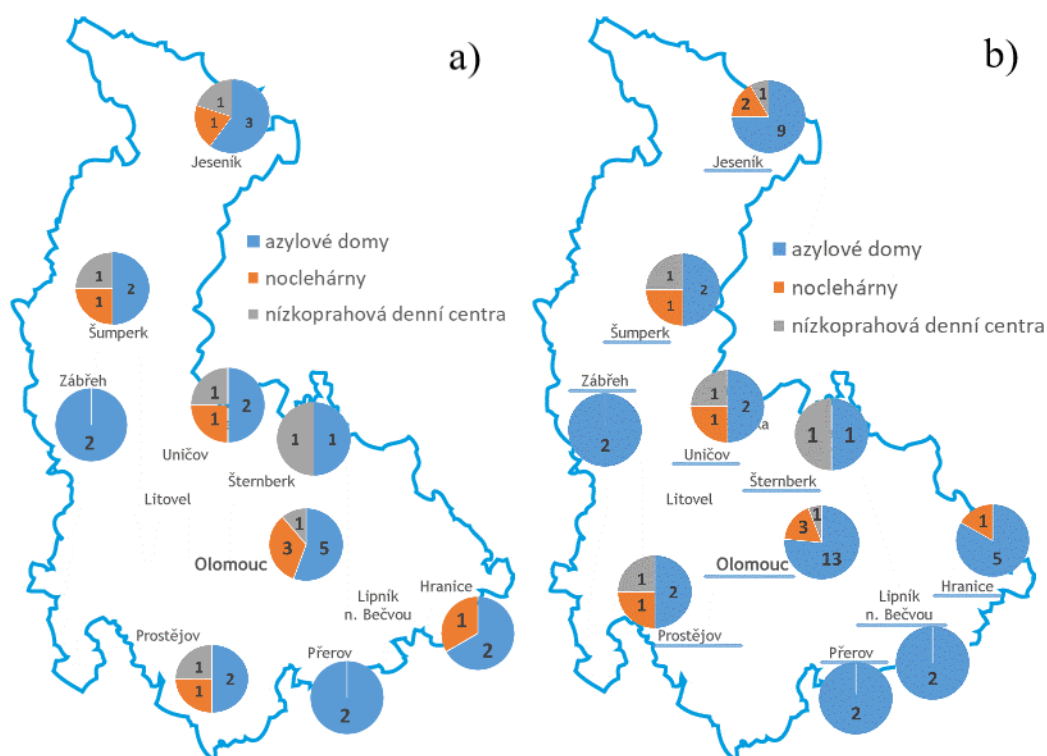
Graf 4.1 Počet zařízení dle ORP v roce 2018

Zdroj: Olomoucký kraj, Síť sociálních služeb Olomouckého kraje 2018, vlastní zpracování

Nešporová a kol. (2019) uvádějí, že lidé bez domova pobývají na území především větších měst, a to s nejméně 20 000 obyvateli. Také Průdková a Novotný (2008) tvrdí, že lidé bez domova dávají přednost početnějším městům, která jim nabízí větší anonymitu a současně jim nabízí více možností k přežití. Tyto skutečnosti potvrzuje Obr. 4.1 b), ve kterém je znázorněno rozložení zařízení sociálních služeb v Olomouckém kraji. Veškeré vybrané služby jsou soustředěny do obcí s rozšířenou působností. Skutečná potřeba nabízených služeb se projeví po zřízení služby nové nebo po rozšíření stávajících služeb ze strany poskytovatele. Klient samotný plánovitě o služby předem nežádá. Lze zde hovořit také o tzv. přenosu potřeby, kdy se potencionální klienti soustřeďují ze širokého okolí do lokalit, ve kterých jsou potřebné služby nabízeny (Víšek a Průša, 2012). Z uvedených důvodů lze předpokládat zvýšenou koncentraci osob bez domova právě v těchto obcích s rozšířenou působností.

Obr. 4.1 Rozložení poskytovatelů a) a zařízení b) vybraných služeb sociální prevence v jednotlivých ORP Olomouckého kraje v roce 2018

Zdroj: Národní onkologický program, 2019, online, vlastní zpracování

4.1.2 Poskytovatelé vybraných služeb sociální prevence podle právní formy

V Olomouckém kraji poskytují služby sociální prevence právnické osoby různé právní formy. Jedná se o zapsaný spolek, církevní právnické osoby, obce, příspěvkové organizace a obecně prospěšné společnosti. U právní formy obce a příspěvkové organizace jsou v tomto případě zřizovateli obce s rozšířenou působností. Jak se u vybraných služeb právní formy vyvíjely v průběhu sledovaného období 2013-2018 je stanoveno v Grafu 4.2.

- Azylové domy

Nejčastější právní formou u poskytovatelů služeb azylových domů bylo v roce 2013 občanské sdružení, nejméně častým pak byl spolek, tuto právní formu měl jen jeden poskytovatel. Čtyři poskytovatele pak představovaly obce a obecně prospěšné společnosti. Příspěvkové organizace a církevní právnické osoby pak byly zastoupeny každá 3 poskytovateli. V roce 2014 vešel v platnost nový Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dle kterého se občanská sdružení přeměnila na spolky (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Proto počet spolku v roce 2014 vzrostl na 7. Ostatní právní formy zůstaly nezměněny. Rok 2015 přináší snížení počtu spolků a zvýšení obecně prospěšných

společností. V průběhu dalších let se právní formy nijak výrazně nezvyšovaly ani nesnižovaly. V roce 2018 byly služby azylových domů nabízeny nejvíce, tj. 5 poskytovateli s právní formou spolek a obecně prospěšná společnost. Tři poskytovatelé pak byli zřízení obcemi a dále třemi obecně prospěšnými společnostmi. Nejméně bylo v roce 2018 příspěvkových organizací ORP.

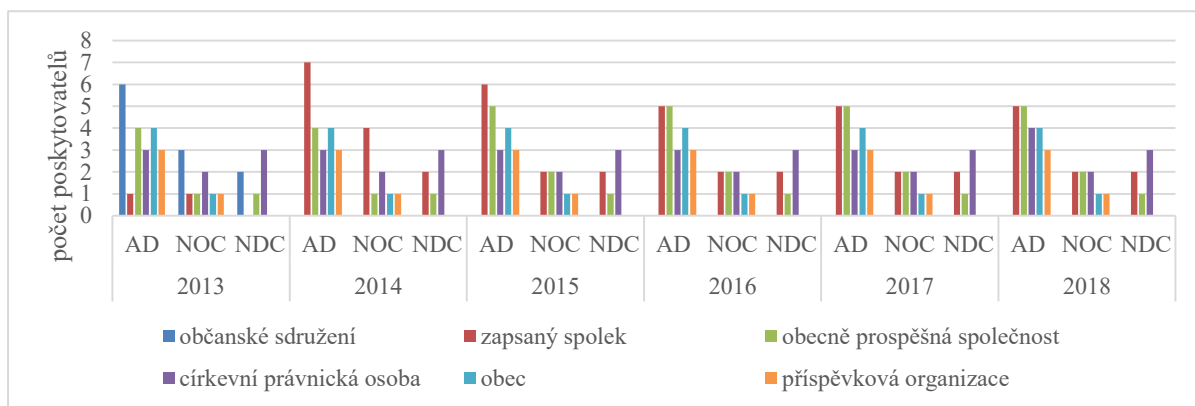
- Noclehárny

Poskytovatelé služeb nocleháren byli stejně jako u azylových domů v roce 2013 nabízeny občanskými sdruženími, jednalo se o 3 poskytovatele. Dva poskytovatelé byli právní formou církevní právnické osoby. Ostatní právní formy byly zastoupeny vždy jedním poskytovatelem. V roce 2014 občanská sdružení zanikla a byla nahrazena spolky, počet spolků tedy vzrostl na čtyři. Ostatní právní formy zůstaly nezměněny. Rok 2015 přináší změnu, poklesl počet spolků a narostl počet obecně prospěšných společností, počet ostatních právních forem opět zůstal nezměněný. Tento stav vydržel až do konce sledovaného období, kdy jsou služby nocleháren nabízeny dvěma spolky, dvěma obecně prospěšnými společnostmi, dvěma církevními právnickými osobami, jednou obcí (ORP) a jednou příspěvkovou organizací ORP.

- Nízkoprahová denní centra

Nízkoprahová denní centra jsou v roce 2013 nabízena nejvíce církevními právnickými osobami, dále pak dvěma občanskými sdruženími, které se v roce 2014 přeměnili na spolky a jednou obecně prospěšnou společností. Tento stav zůstává nezměněn do konce sledovaného období.

Graf 4.2 Vývoj poskytovatelů dle právní formy v Olomouckém kraji v letech 2013-2018

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Registr poskytovatelů sociálních služeb 2013-2018, vlastní zpracování

4.1.3 Kapacita azylových domů, počty klientů a počty neuspokojených žádostí vybraných služeb sociální prevence

V této části diplomové práce bude prověřována kapacita azylových domů na území Olomouckého kraje. Dále bude zkoumán skutečný počet klientů, jež využili některou z vybraných služeb a také počet neuspokojených žádostí o tyto služby. Pro zjištění naplněnosti kapacity azylových domů budou využita data především z Českého statistického úřadu, pro zjišťování počtu klientů a neuspokojených žádostí pak budou použita data z Ministerstva práce a sociálních věcí.

- **Kapacita azylových domů**

Kapacita, tedy počet míst (lůžek) bude zkoumána pouze u služeb azylových domů a to především z důvodu nedostupnosti dat o kapacitách v zařízeních nocleháren a nízkoprahových denních center.

Pro přehled využitelnosti kapacity azylových domů osobami bez domova byla použita data ze Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011, jehož součástí bylo i sčítání osob bez domova. Další a jediné takto rozsáhlé sčítání osob bez domova na celém území České republiky proběhlo na jaře roku 2019. Toto sčítání není celorepublikově periodicky prováděno. V roce 2011 bylo v Olomouckém kraji sečteno 1033 osob bez domova, v roce 2019 1587 těchto osob. Celkový nárůst v průběhu let tedy činí 554 osob. Pro potřeby porovnání využitelnosti kapacity za jednotlivé roky byl proto použit průměrný roční nárůst této populace vypočítaný jako poměr celkového nárůstu osob a počtu let, tzn., roční nárůst 69 osob byl připočten k již zjištěným počtům osob bez domova za jednotlivé roky. Jednotlivé počty lze spatřit v Tab. 4.1 společně s přepočtenými hodnotami na 1000 obyvatel. Položka počet lůžek představuje počet lůžek připadajících na 1000 obyvatel v kraji. Celkový odhadnutý počet osob bez domova má rostoucí charakter, stejně tak roste i počet osob bez domova přepočtený na 1000 obyvatel. Počet lůžek se v průběhu let nijak podstatně nemění. Z tabulky je zřejmé, že počet lůžek přepočtený na 1000 obyvatel je výrazně menší než počet osob, jež by tato lůžka mohla využít.

Tab. 4.1 Vývoj počtu osob bez domova a počtu lůžek v azylových domech v Olomouckém kraji v letech 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
osoby bez domova celkem	1172	1241	1310	1379	1449	1518
osoby bez domova na 1000 obyvatel	1,8	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4
počet lůžek na 1000 obyvatel	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,2

Zdroj: ČSU (2020), vlastní zpracování

- Skutečný počet klientů a počet neuspokojených žádostí o vybrané služby sociální prevence

Počet klientů, lze považovat za počet uspokojených žádostí o danou službu v daném roce a počet neuspokojených žádostí zase za počet odmítnutých klientů. V Tab. 4.2 je zaznamenán vývoj počtu klientů v azylových domech, noclehárnách a nízkoprahových denních centrech ve sledované období 2013-2019. Počet klientů, jež využili služeb azylových domů, rostl až do roku 2016. V roce 2017 a 2018 došlo k malému snížení na 618 klientů, což značí celkový nárůst za celé sledované období o 100 klientů. Na 1000 obyvatel připadalo v roce 2013 0,81 klientů, tento počet opět roste až do roku 2016, kdy na 1000 obyvatel připadalo 1,01 klientů. Do konce sledovaného období počet poklesl jen mírně. Počet klientů, jež využili služeb nocleháren, měl ve sledovaném období také rostoucí charakter. Pokles byl zaznamenán až v roce 2018, v tomto roce využilo těchto služeb 906 klientů. Při přepočtu na 1000 obyvatel bylo nejméně klientů v roce 2013, kdy na každých 1000 občanů připadalo 0,68 klientů. Největší počet připadal na 1000 obyvatel v kraji v roce 2018. Nízkoprahová denní centra navštívilo nejvíce klientů v roce 2014, kdy byl také nejvyšší počet přepočtený na 1000 obyvatel. Od roku 2014 počet klientů až do konce sledovaného období klesá, společně s tímto poklesem se mírně snížil také počet klientů na 1000 obyvatel.

Tab. 4.2 Skutečný počet klientů ve vybraných službách sociální prevence

	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.
azylové domy	517	0,81	529	0,83	620	0,98	638	1,01	630	0,99	618	0,98
noclehárny	434	0,68	517	0,81	797	1,26	865	1,36	948	1,50	906	1,43
nízkoprahová denní centra	1726	2,71	1978	3,11	1674	2,64	1673	2,64	1660	2,62	1478	2,34

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018), vlastní zpracování

Je nutné poznamenat, že klienti azylových domů, často střídají zařízení tohoto typu nebo se do nich opakovaně vracejí. Je tedy pravděpodobné, že jeden klient může být vykazován vícekrát, tyhle informace Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí nezohledňují.

Se zvýšenou potřebou klientů využívat tato zařízení také narůstá množství neuspokojených žádostí o jmenované sociální služby. Počet neuspokojených žádostí v letech 2013 až 2018 je uveden v Tab. 4.3. U azylových domů má rostoucí charakter. Jediný výkyv byl zaznamenán v roce 2016. V roce 2018 stoupl počet neuspokojených žádostí na 437. Naopak u nocleháren byl zaznamenán trend spíše opačný. Zájemci, u kterých dochází k neuspokojení žádosti o sociální službu, jsou odmítáni především z důvodu nedostatečné kapacity zařízení, či jsou odmítnuti z důvodu toho, že nepatří do okruhu osob, pro něž je sociální služba určena. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že kapacita nocleháren více odpovídá potřebám klientům. U nízkoprahových center, vzhledem k charakteru poskytovaných služeb, jsou potřeby klientů uspokojovány téměř na 100 %.

Tab. 4.3 Vývoj počtu neuspokojených žádostí o vybrané služby sociální prevence v letech 2013-2018 v procentech na 1000 obyvatel

	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.
azylové domy	134	0,21	216	0,34	253	0,40	184	0,29	283	0,45	437	0,69
noclehárny	24	0,04	89	0,14	22	0,03	6	0,01	10	0,02	5	0,01
nízkoprahová denní centra	12	0,02	0	0	0	0	3	0	3	0	0	0

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018), vlastní zpracování

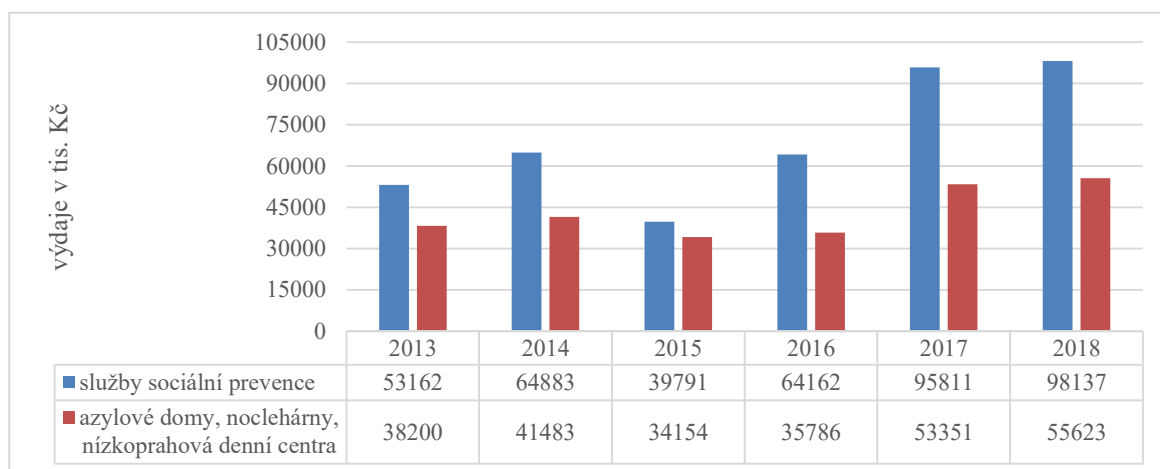
4.1.4 Výdaje z rozpočtu kraje na vybrané služby sociální prevence

Výdaje, které Olomoucký kraj vynakládá na služby sociální prevence, byly analyzovány na základě statistických dat čerpaných z veřejné aplikace Monitor spravovanou ministerstvem financí. Výdaje na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra tvoří paragraf č. 4374 v rámci odvětvového třídění výdajů.

Graf 4.3 znázorňuje vývoj výdajů na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra z rozpočtu Olomouckého kraje v období 2013-2018. Vývoj má v prvních dvou letech rostoucí charakter, v roce 2015 je zaznamenán malý pokles na 34 154 tis. Kč. Nicméně od následujícího roku je opět zaznamenán růst až do konce sledovaného období. Mezi lety 2016 a 2017 byl zaznamenán největší nárůst výdajů a to 17 565 tis. Kč. Zvýšení výdajů je způsobeno především tím, že v roce 2016 bylo zahájeno čerpání finančních prostředků prostřednictvím individuálního projektu OK s názvem „Služby sociální prevence v Olomouckém kraji“ spolufinancovaného z Operačního programu Zaměstnanost. Pomocí tohoto individuálního projektu se kraj rozhodl podpořit sedm vybraných služeb sociální prevence, mezi nimiž byly také azylové domy.

Výdaje na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra představují největší část celkových výdajů na služby sociální prevence, a to po celou dobu sledovaného období. V roce 2015 tvořily 86 % celkových výdajů na služby sociální prevence a v ostatních letech se pohybovaly od 56 % do 72 %. Vzhledem k tomu, že azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra dle analýz pracovních skupin střednědobého plánování prokázaly nedostatečný rozvoj a zejména nevyhovující dostupnost daných sociálních služeb, byl rozvoj těchto služeb stanoven jako priorita kraje. Při přepočtu výdajů na 1000 obyvatel v kraji připadalo v roce 2013 na 1000 obyvatel 60 tis. Kč. Částka v roce 2015 vzrostla na 65 tis. Kč, nicméně v roce 2015 poklesla o 11 tis. Kč. Od následujícího roku se částka až do roku 2018 vyšplhala na necelých 88 tis. Kč. Od začátku sledovaného období se tak částka zvýšila o téměř 30 tis. Kč na 1000 obyvatel.

Graf 4.3 Vývoj výdajů z rozpočtu Olomouckého kraje na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra v letech 2013-2018 v tis. Kč

Zdroj: Informační portál Ministerstva financí Monitor (2020), vlastní zpracování

4.2 Vybavenost Jihočeského kraje vybranými službami sociální prevence

V této podkapitole jsou rozebrány služby sociální prevence určené pro osoby bez přístřeší, a to azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra, které jsou provozovány na území Jihočeského kraje. Dále je provedena analýza právní formy poskytovatelů těchto služeb, územní dostupnosti, kapacita, počet klientů, jež tyto služby využili, počet neuspokojených žádostí o tyto služby a výdaje, které Jihočeský kraj (JK) vynaložil na financování vybraných služeb.

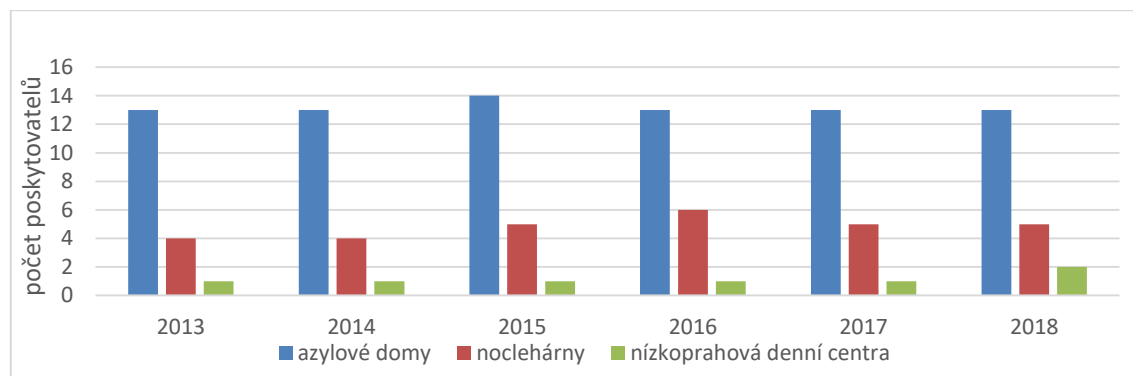
Jihočeský kraj při plánování sociálních služeb na svém území zpracovává střednědobé plány rozvoje sociálních služeb. Při sestavování střednědobého plánu kraj spolupracuje s obcemi, se zástupci poskytovatelů sociálních služeb a zástupci osob, jež sociální služby využívají, tyto zapojené subjekty se musí nacházet na území Jihočeského kraje. Aktuálním střednědobým plánem je „Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na období 2019-2021“. Předcházela mu „Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na období 2014-2016“, jehož platnost byla prodloužena do konce roku 2018. Akční plány, jež Jihočeský kraj každoročně sestavuje, jsou určeny k realizaci priorit a opatření zmíněných ve výše uvedených střednědobých plánech.

4.2.1 Přehled vybraných služeb sociální prevence

Na území Jihočeského kraje služby azylových domů v roce 2018 nabízelo 13 poskytovatelů. Vývoj počtu poskytovatelů ve sledovaném období 2013-2018 je zaznamenán v Grafu 4.4. Od začátku sledovaného období došlo k nárůstu o jednoho

poskytovatele pouze v roce 2015 na 14 poskytovatelů, v roce 2016 počet poskytovatelů opět poklesl na 13 a tento stav je neměnný až do konce sledovaného období. V roce 2013 a 2014 byly služby nocleháren zajištěny čtyřmi poskytovateli, v roce 2015 pak došlo k navýšení o jednoho poskytovatele. Tento růst je zaznamenán až do roku 2016, kdy služby nocleháren v kraji nabízelo 6 poskytovatelů. Od následujícího roku až do konce sledovaného období počet poklesl na 5 poskytovatelů. Osoby bez přístřeší mohly využít od začátku sledovaného období až do roku 2017 služby nízkoprahových denních center pouze u jednoho poskytovatele. V roce 2018 se pak počet navýšil na dva poskytovatele.

Graf 4.4 Přehled vybraných služeb sociální prevence na území Jihočeského kraje v letech 2013-2018

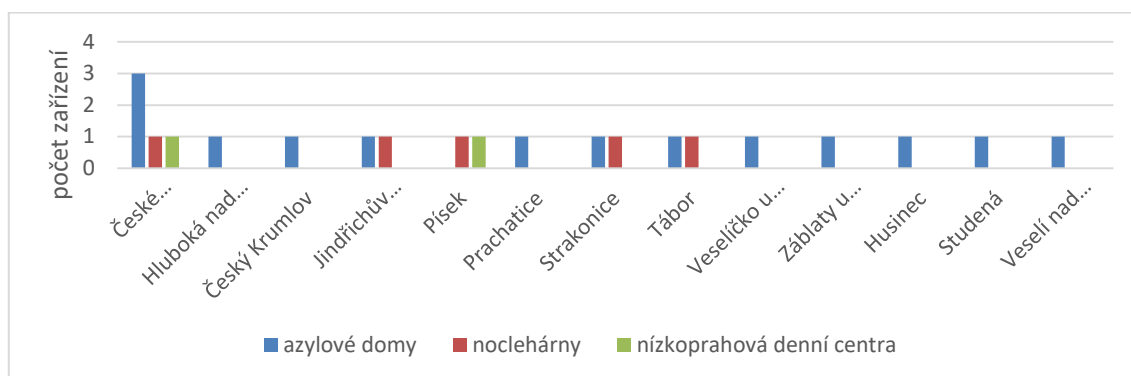

Zdroj: ČSÚ (2019), vlastní zpracování

4.2.2 Územní dostupnost vybraných služeb sociální prevence

Pro relativní stálost počtu poskytovatelů ve sledovaném období 2013-2018 jsou pro potřebu stanovení územní dostupnosti použita data z roku 2018. V Grafu 4.5 jsou zaznamenány počty zařízení vybraných služeb sociální prevence podle jejich umístění v kraji. V tomto případě se jedná nejen o obce s rozšířenou působností, ale také o obce se základním rozsahem výkonu státní správy

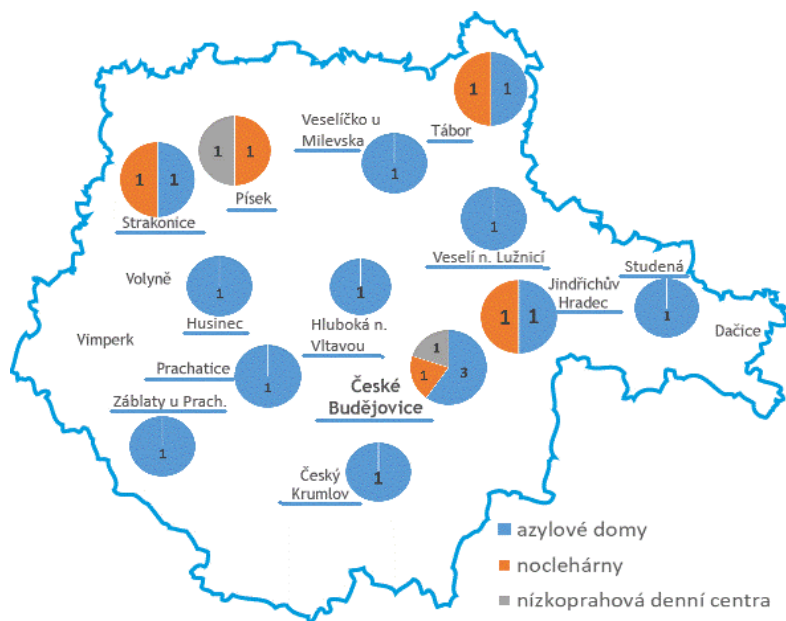
Graf 4.5 Počet zařízení vybraných služeb sociální prevence v Jihočeském kraji v roce 2018

Zdroj: Jihočeský kraj, Akční plán střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje pro rok 2018, vlastní zpracování

Pro lepší názornost jsou dostupná zařízení zaznačena do mapy v Obr. 4.2. Z obrázku je zřejmé, že azylové domy se nacházejí relativně blízko krajského města České Budějovice, které má nejvíce obyvatel. Nejvíce se zařízení objevují přímo anebo velice blízko obcí s rozšířenou působností.

Obr. 4.2 Rozložení zařízení vybraných služeb sociální prevence na území Jihočeského kraje v roce 2018

Zdroj: Národní onkologický program, online, vlastní zpracování

4.2.3 Poskytovatelé vybraných služeb sociální prevence podle právní formy

Na území Jihočeského kraje jsou vybrané služby sociální prevence nabízeny právnickými osobami s právní formou především zapsaný spolek (do roku 2013 občanské sdružení), církevní právnická osoba, obecně prospěšná společnost, obec a příspěvková

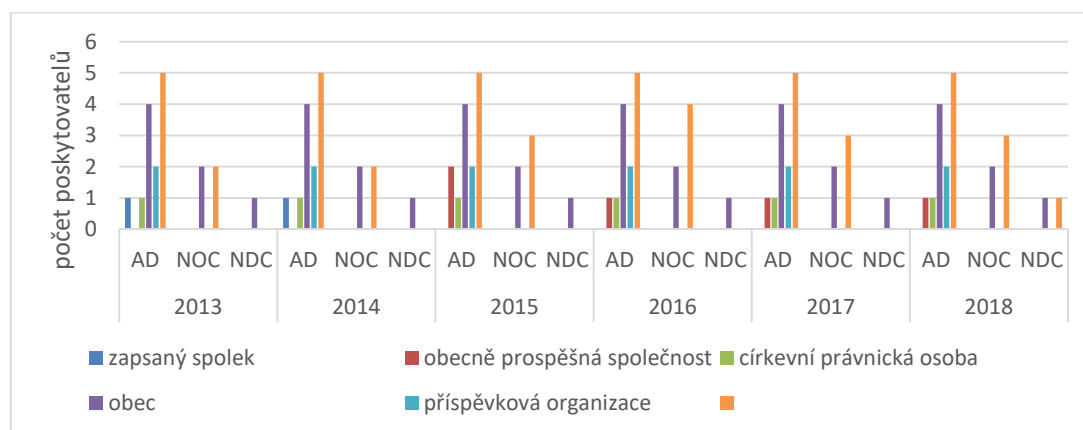

organizace. Příspěvkové organizace jsou zřizované zejména obcemi s rozšířenou působností. Grafu 4.6 popisuje, jak se právní formy poskytovatelů působících na území Jihočeského kraje vyvíjely v období 2013-2018.

Služby azylových domů po celé sledované období nejvíce poskytovaly příspěvkové organizace zřizované obcemi na území Jihočeského kraje, jednalo se o 6 poskytovatelů s touto právní formou. Druhou nejvíce zastoupenou skupinou byly církevní právnické osoby, jejichž počet se v průběhu sledovaného období také nezměnil. Další právní formou, jež se v průběhu sledovaného období ani nenavýšila ani nesnížila, jsou obce se 2 poskytovateli. Změna je zaznamenána u právní formy občanské sdružení, jež se s nástupem nového Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v roce 2014 přeměnilo na právní formu spolek. Spolky (zapsané spolky) jsou, společně s obecně prospěšnými společnostmi na území Jihočeského kraje po celé sledované období, zastoupeny nejméně. K navýšení spolků došlo pouze v roce 2015, kdy služby byly nabízeny dvěma poskytovateli této právní formy.

V případě nocleháren byly služby nabízeny jen příspěvkovými organizacemi a církevními právnickými osobami. V roce 2013 a 2014 jsou poskytovány vyrovnaným počtem těchto právních forem. Do roku 2016 počet příspěvkových organizací roste a od roku 2017 počet o jednu příspěvkovou organizaci klesá, tento stav je neměnný i v roce 2018. Služby nocleháren nabízených církevními právnickými osobami jsou po celé sledované období stejné. Nízkoprahové denní centrum je poskytované do roku 2017 jedinou církevní právnickou osobou. V roce 2018 dochází k rozšíření o další službu, která je poskytována příspěvkovou organizací.

Graf 4.6 Vývoj poskytovatelů dle právní formy v Jihočeském kraji v letech 2013-2018

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Registr poskytovatelů sociálních služeb 2013-2018, vlastní zpracování

4.2.4 Kapacita azylových domů, počty klientů a počty neuspokojených žádostí vybraných služeb sociální prevence

V této části diplomové práce bude prověřována kapacita azylových domů na území Jihočeského kraje. Dále bude zkoumán skutečný počet klientů, jež využili některou z vybraných služeb a také počet neuspokojených žádostí o tyto služby. Pro zjištění kapacity azylových domů budou využita data především z Českého statistického úřadu, pro zjišťování počtu klientů a neuspokojených žádostí pak budou použita data z Ministerstva práce a sociálních věcí.

- Kapacita azylových domů

Pro zjištění využitelnosti kapacity je použita stejná metodika jako u Olomouckého kraje, tedy je vypočten předpokládaný počet osob bez domova na základě dat získaných při Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 a dat získaných při posledním celorepublikovém sčítání osob bez domova v roce 2019. V roce 2011 se na území Jihočeského kraje nacházelo 529 osob bez domova, v roce 2019 byl počet 774. Celkový nárůst tedy činí 245 osob a z toho vypočtený roční nárůst 32 osob. Data pro zkoumaná léta jsou uvedena v Tab. 4.4. Vypočtený předpokládaný počet osob bez domova na 1000 obyvatel má ve sledovaném období rostoucí charakter, počet lůžek přepočtený na 1000 obyvatel má nárůst jen v roce 2016, od tohoto roku se pohybuje na téměř vyrovnané hladině. V roce 2013 a 2014 počet osob bez domova převyšuje počet míst, tzn., že je nedostatek lůžek pro osoby bez domova. I přes výrazné navýšení množství lůžek nebyla uspokojena potřeba klientů v roce 2018.

Tab. 4.4 Vývoj počtu osob bez domova a počtu lůžek v azylových domech v Jihočeském kraji v letech 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
osoby bez domova celkem	590	621	652	682	713	743
osoby bez domova na 1000 obyvatel	0,93	0,97	1,02	1,07	1,11	1,16
počet míst-lůžek na 1000 obyvatel	0,51	0,61	0,64	0,62	0,64	0,63

Zdroj: ČSÚ (2019), vlastní zpracování

- Skutečný počet klientů a počet neuspokojených žádostí o vybrané služby sociální prevence

Analýza počtu klientů a počtu neuspokojených žádostí o vybrané služby sociální prevence je provedena na základě dat získaných ze Statistických ročenek z oblasti práce

a sociálních věcí za jednotlivé sledované roky. Počet klientů, lze považovat za počet uspokojených žádostí o danou službu v daném roce a počet neuspokojených žádostí zase za počet odmítnutých klientů. V Tab. 4.5 jsou zaznamenány počty klientů v azylových domech a počty neuspokojených žádostí o tuto službu v období 2013-2018.

Od začátku sledovaného období až do roku 2015 počet klientů využívajících azylové domy v Jihočeském kraji roste. Rok 2017 přináší nárůst o 33 klientů a rok 2018 přináší největší meziroční pokles, a to pokles o 66 klientů. Případný přepočet klientů na 1000 obyvatel v kraji přináší informaci, že na každých tisíc obyvatel v kraji připadá 0,40 klientů. Počet klientů přepočtených na 1000 obyvatel se v průběhu sledovaných let nijak zvláště nemění, pouze v roce 2018 je zaznamenána nejnižší hodnota. Největší počet neuspokojených žádostí byl v roce 2017, je to způsobené především tím, že v roce 2017 nebyla zajišťována služba jednoho z azylových domů, ačkoliv byla započítána do sítě sociálních služeb Jihočeského kraje. Nejméně neuspokojených žádostí pak bylo v roce 2013, kdy v přepočtu na 1000 obyvatel připadalo 0,27 neuspokojených žádostí.

Tab. 4.5 Vývoj počtu klientů v azylových domech a počet neuspokojených žádostí o tuto službu v Jihočeském kraji, v letech 2013-2018

	počet klientů	počet klientů na 1000 obyv.	počet neuspokojených žádostí	počet neuspokojených žádostí na 1000 obyv.
2013	255	0,40	172	0,27
2014	299	0,47	940	1,47
2015	308	0,48	596	0,93
2016	272	0,43	433	0,68
2017	305	0,48	1025	1,60
2018	238	0,37	904	1,41

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018), vlastní zpracování

Jak dokládá Tab. 4.6, počet klientů v noclehárnách od roku 2013 do roku 2015 klesal. V roce 2016 byl zaznamenán vyšší nárůst klientů, ovlivněn zejména navýšením existující noclehárny a rozšířením sítě sociálních služeb o další zařízení. V přepočtu na 1000 obyvatel se hodnoty pohybovaly od 0,49 do 2,51 klientů na 1000 obyvatel. Nejvíce v roce 2013, nejméně pak v roce 2017. Nejvíce neuspokojených žádostí bylo v roce 2016 a 2017 a nejméně v roce 2014.

Tab. 4.6 Vývoj počtu klientů v noclehárnách a počet neuspokojených žádostí o tuto službu v Jihočeském kraji, v letech 2013-2018

	počet klientů	počet klientů na 1000 obyv.	počet neuspokojených žádostí	počet neuspokojených žádostí na 1000 obyv.
2013	1599	2,51	12	0,02
2014	1369	2,15	3	0,00
2015	793	1,24	10	0,02
2016	1017	1,59	28	0,04
2017	316	0,49	28	0,04
2018	363	0,57	52	0,08

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018), vlastní zpracování

Tabulka 4.7 uvádí, že služby nízkoprahových denních centrech využilo nejvíce klientů v roce 2014, nejméně pak v roce 2017. Největší meziroční pokles byl zaznamenán v roce 2017, kdy došlo k poklesu o 75 klientů. V případě přepočtu neuspokojených žádostí na 1000 obyvatel se jedná o velice nízká čísla, tyto hodnoty s ohledem na 1000 obyvatel lze považovat za nulové.

Tab. 4.7 Vývoj počtu klientů v nízkoprahových denních centrech a počet neuspokojených žádostí o tuto službu v Jihočeském kraji, v letech 2013-2018

	počet klientů	počet klientů na 1000 obyv.	počet neuspokojených žádostí	počet neuspokojených žádostí na 1000 obyvatel v %
2013	429	0,67	0	-
2014	457	0,72	1	0,00
2015	396	0,62	1	0,00
2016	385	0,60	9	0,01
2017	310	0,48	6	0,01
2018	339	0,53	5	0,01

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018), vlastní zpracování

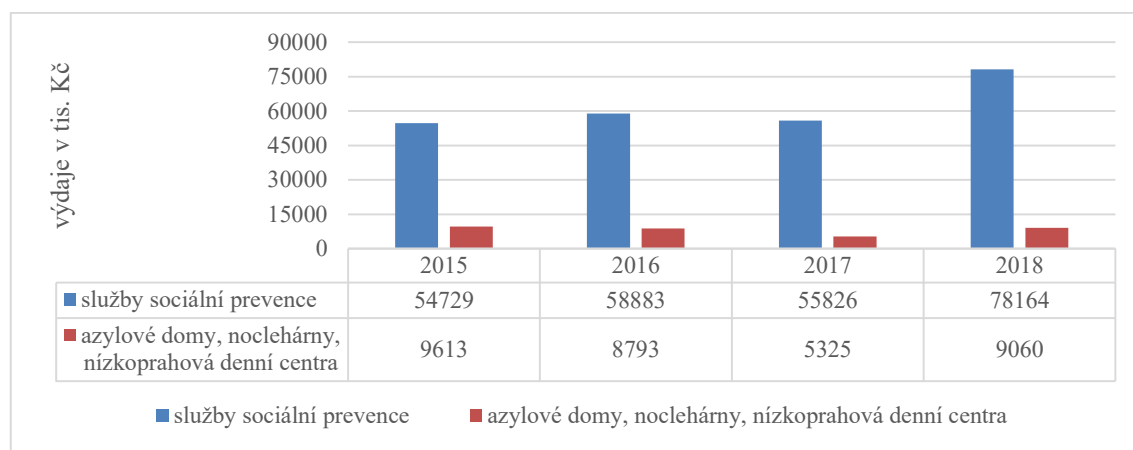
4.2.5 Výdaje z rozpočtu kraje na vybrané služby sociální prevence

Výdaje, jež vydává Jihočeský kraj na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra jsou stejně jako v případě Olomouckého kraje čerpány z veřejné aplikace Monitor. V této aplikaci jsou data pro Jihočeský kraj dostupná až od roku 2015, proto budou výdaje analyzovány od tohoto roku. Graf 4.7 znázorňuje vývoj výdajů z rozpočtu Jihočeského kraje na vybrané služby sociální prevence ve sledovaném období 2015-2018.

Výdaje na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra měly do roku 2017 klesající charakter, ve zmiňovaném roce kraj vydal na financování těchto služeb

nejnižší částku, a to 5 325 tis. Kč. V roce 2018 se částka navýšila o 3 735 tis. Kč. V rámci celkových výdajů na služby sociální prevence představují výdaje na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra nízké procento, například v roce 2015 představovaly tyto výdaje 10 % celkových výdajů na prevenci, v roce 2015 pak 18 %. Při přepočtu na 1000 obyvatel vychází nejmenší částka na 8 tis. Kč, největší pak 15 tis. Kč v roce 2013. Ve zbývajících sledovaných letech se hodnoty pohybují na 14 tis. Kč na 1000 obyvatel.

Graf 4.7 Vývoj výdajů z rozpočtu Jihočeského kraje na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra v letech 2015-2018 v tis. Kč

Zdroj: Informační portál Ministerstva financí Monitor (2020), vlastní zpracování

4.3 Vybavenost Moravskoslezského kraje vybranými službami sociální prevence

Následující podkapitola se věnuje službám sociální prevence určeným pro osoby bez přístřeší v Moravskoslezském kraji. Dále jsou zkoumány právní formy poskytovatelů vybraných služeb sociální prevence, územní dostupnost těchto služeb, jejich kapacita, počty uspokojených klientů, také neuspokojené žádosti o tyto služby a v neposlední řadě výdaje, které jsou na tyto služby vynakládány.

Moravskoslezský kraj se dlouhodobě vyznačuje nejvyšší (4,8 %) mírou nezaměstnanosti v České republice, např. v okrese Karviná je míra nezaměstnanosti 7,1 %. Zájemci o zaměstnání jsou zejména osoby s nedokončeným nebo základním vzděláním, v lepším případě s výučním listem nebo středním vzděláním. V jejich řadách jsou často bývalí zaměstnanci těžkého průmyslu, kteří přišli o práci vlivem restrukturalizace průmyslu po roce 1989, čímž došlo k utlumení důlního a hutního průmyslu. Dalším výrazným činitelem ovlivňující zhoršení bytových podmínek pro již ohrožené obyvatelstvo byly rozsáhlé záplavy v roce 1997, vlivem nichž došlo

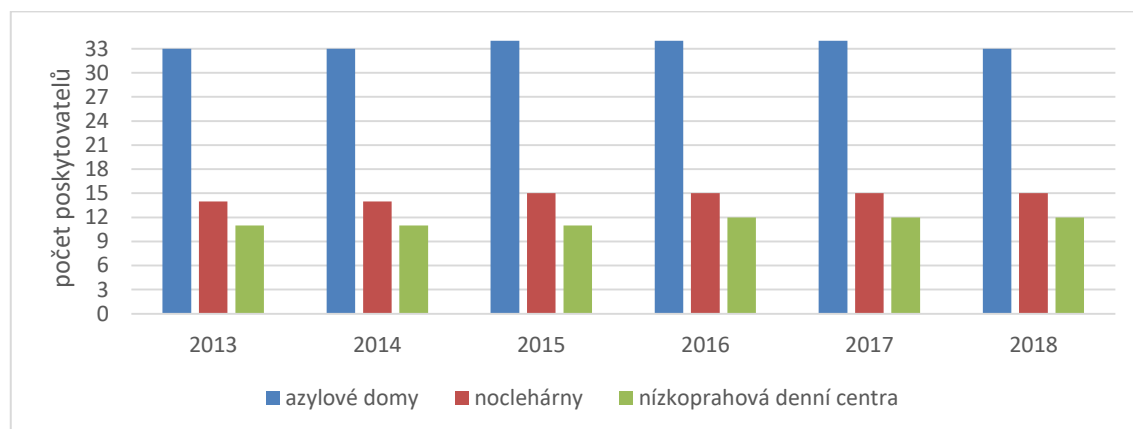
k rozsáhlým škodám v četných lokalitách. Vlivem těchto událostí došlo ke vzniku desítek lokalit, jež obsahují prvky sociálního vyloučení, některá území je možno označit jako sociálně vyloučené lokality. Významnou, ale ne jedinou část obyvatelstva těchto sociálně vyloučených lokalit tvoří romské komunity.

Při plánování sociálních služeb na území kraje, sestavuje Moravskoslezský kraj střednědobé plány rozvoje sociálních služeb. Aktuálně platným strategickým dokumentem je „Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015-2020“.

4.3.1 Přehled vybraných služeb sociální prevence

Na území Moravskoslezského kraje (MK) se v roce 2018 nachází celkem 33 služeb azylových domů. V průběhu sledovaného období se počet služeb nijak zvlášť nezměnil. V letech 2015, 2016 a 2017 bylo evidováno 34 poskytovatelů azylových domů. Služby nocleháren byly v letech 2013 a 2014 zajišťovány 13 poskytovateli a od roku 2015 až do konce sledovaného období 14 poskytovateli. Služeb nízkoprahových denních center mohly osoby bez domova využít do roku 2015 v zařízeních od 11 poskytovatelů a mezi léty 2016-2018 u 12 poskytovatelů.

Graf 4.8 Přehled vybraných služeb sociální prevence na území Moravskoslezského kraje v letech 2013-2018

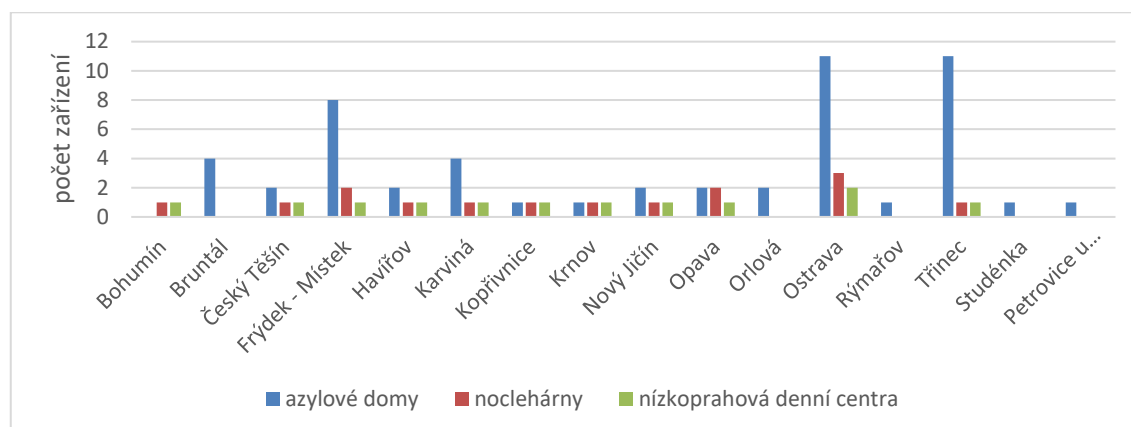

Zdroj: ČSÚ (2019), vlastní zpracování

4.3.2 Územní dostupnost vybraných služeb sociální prevence

Stejně jako u předchozích dvou zkoumaných krajů se počty poskytovatelů v letech 2013 až 2018 nijak výrazně neměnily, stejně tak se neměnil ani počet zařízení těchto služeb. Pro zjištění územní dostupnosti proto budou použita opět data z roku 2018. Přehled zařízení je zaznačen v Grafu 4.9.

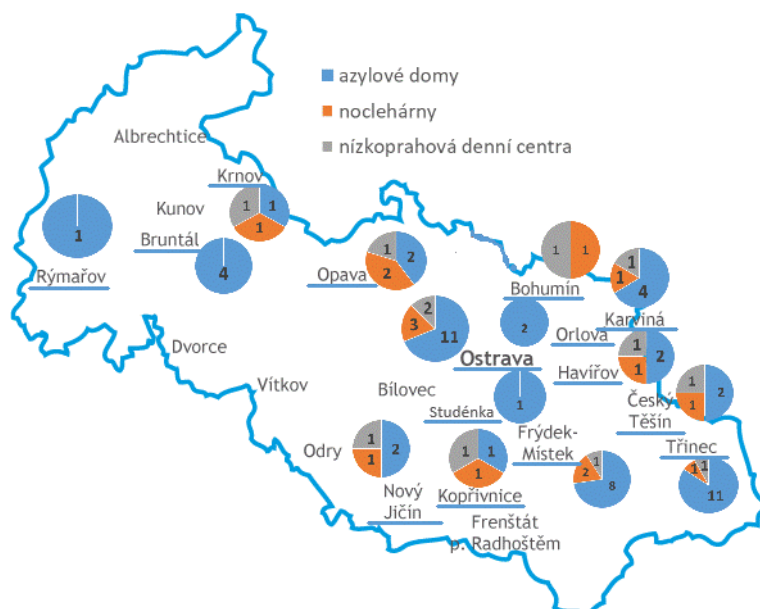
Graf 4.9 Počet zařízení vybraných služeb sociální prevence v Moravskoslezském kraji v roce 2018

Zdroj: Moravskoslezský kraj, Krajská síť sociálních služeb v Moravskoslezském kraji k 1. 12. 2018, vlastní zpracování

Rozložení zařízení vybraných služeb sociální prevence je zaznačené v Obr. 4.3. Jako u předchozích dvou krajů, také u Moravskoslezského kraje byla potvrzena větší koncentrace těchto zařízení v obcích s rozšířenou působností, až na jednu výjimku byly služby v roce 2018 umístěny do obcí s rozšířenou působností. Je také zřejmé, že je kraj pokryt vybranými službami převážně v jeho jihovýchodní části, v severozápadní části tolik možností využití služeb pro osoby bez domova není.

Obr. 4.3 Rozložení zařízení vybraných služeb sociální prevence na území Moravskoslezského kraje v roce 2018

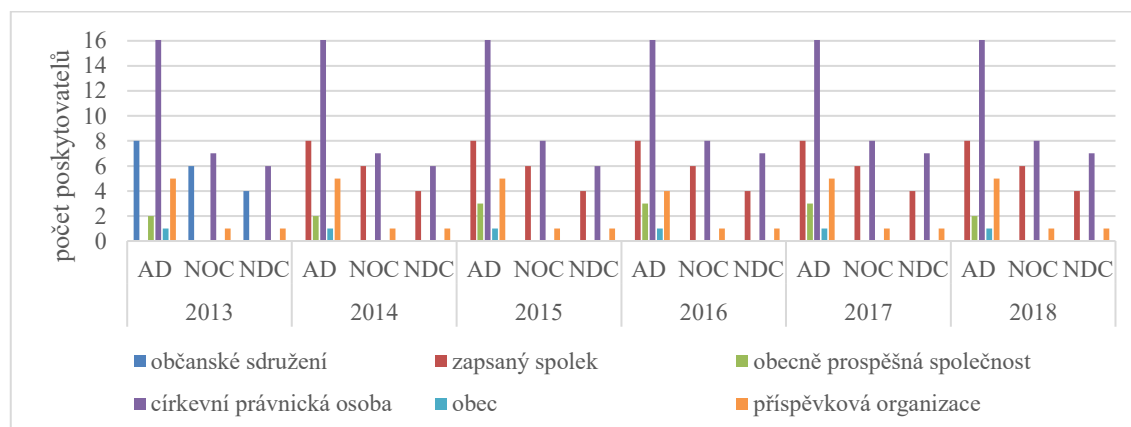

Zdroj: Národní onkologický program, online, vlastní zpracování

4.3.3 Poskytovatelé vybraných služeb sociální prevence podle právní formy

V následující části budou rozebrány poskytovatelé a jejich právní formy. Na území Moravskoslezského kraje se nacházejí poskytovatelé služeb sociální prevence s následující právní formou: zapsaný spolek, církevní právnická osoba, obec, obecně prospěšná společnost, příspěvková organizace. V Grafu 4.10 je uveden vývoj těchto právních forem u vybraných služeb sociální prevence v letech 2013-2018.

Graf 4.10 Vývoj poskytovatelů dle právní formy v Moravskoslezském kraji v letech 2013-2018

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Registr poskytovatelů sociálních služeb 2013-2018, vlastní zpracování

Nejvíce zastoupenou právní formou u azylových domů jsou po celé sledované období církevní právnické osoby, v tomto případě se jedná o Slezskou diakonii a Charitu České republiky. Nejméně služeb je registrovaných s právní formou obce. Druhým největším poskytovatelem těchto služeb jsou v roce 2013 občanská sdružení, jež se v roce 2014 přeměnila na právní formu zapsaný spolek. V průběhu let se právní formy poskytovatelů služeb azylových domů nijak nemění. V případě nocleháren jsou nejhojněji zastoupenou formou opět církevní a právnické osoby, příspěvkové organizace jsou zastoupeny pouze jedním poskytovatelem. Tento stav je neměnný až do konce sledovaného období. Stejně platí i pro nízkoprahová denní centra.

4.3.4 Kapacita azylových domů, počty klientů a počty neuspokojených žádostí vybraných služeb sociální prevence

Tato část diplomové práce se bude zabývat o kapacitu azylových domů na území Moravskoslezského kraje. Dále se bude věnovat skutečnému počtu klientů, jež využili některou z vybraných služeb a také počtu neuspokojených žádostí po těchto službách. Pro zjištění kapacity azylových domů byla využita stejná data jako u předchozích dvou krajů.

- Kapacita azylových domů

Pro výpočet využitelnosti kapacity budou použita stejná data jako u předchozích zkoumaných krajů. V roce 2011 se na území Moravskoslezského kraje nacházelo 2574 osob bez domova, v roce 2019 se počet osob bez domova zvýšil o 967 na 3541 těchto osob. Předpokládaný průměrný roční nárůst činí 121.

Z Tab. 4.8 je zřejmý růst předpokládaného počtu osob bez domova po celé sledované období. Je zaznamenán také drobný nárůst počtu lůžek v azylových domech, i přesto je ale osob bez domova přepočtených na 1000 obyvatel stále vyšší než počet lůžek přepočtených na 1000 obyvatel. Proto lze konstatovat, že je kapacita azylových domů nedostatečná.

Tab. 4.8 Vývoj počtu osob bez domova a počtu lůžek v azylových domech v Moravskoslezském kraji v letech 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
osoby bez domova celkem	2816	2937	3058	3178	3299	3420
osoby bez domova na 1000 obyvatel	2,30	2,41	2,52	2,63	2,74	2,84
počet míst-lůžek na 1000 obyvatel	0,98	0,99	1,04	1,05	1,05	1,03

Zdroj: ČSÚ (2020), vlastní zpracování

- Skutečný počet klientů a počet neuspokojených žádostí po vybraných službách sociální prevence

Analýza počtu skutečných klientů a počtu neuspokojených klientů (žádostí) vyplývá opět z dat získaných ve Statistických ročenkách z oblasti práce a sociálních věcí zpracovávané MPSV. Tabulka 4.9 přináší pohled na vývoj těchto klientů a žádostí o službu azylových domů v letech 2013-2018. Za sledované období nejsou zaznamenány výrazné výkyvy v počtech klientů, nejvíce klientů využilo služeb azylových domů v roce 2017, nejméně klientů potom v roce 2015 s počtem 993 klientů. Rozdíl mezi nejvyšším a nejnižším počtem činí 43 klientů. V přepočtu na 1000 obyvatel se počet klientů pohybuje ve sledovaných letech v rozmezí 0,82-0,86 klientů na 1000 obyvatel. Neuspokojené žádosti o služby azylových domů se pohybují v rozmezí od 397 (rok 2015) do 79 (rok 2018), hodnoty jsou v průběhu sledovaných let různé a není zaznamenán žádný kontinuální nárůst ani pokles.

Tab. 4.9 Vývoj počtu osob bez domova a počtu lůžek v azylových domech v Moravskoslezském kraji v letech 2013-2018

	počet klientů	počet klientů na 1000 obyv.	počet neuspokojených žádostí	počet neuspokojených žádostí na 1000 obyv.
2013	1020	0,83	652	0,53
2014	1006	0,83	442	0,36
2015	993	0,82	397	0,33
2016	1018	0,84	463	0,38
2017	1036	0,86	584	0,48
2018	994	0,83	790	0,66

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018), vlastní zpracování

Velký pokles klientů nocleháren v roce 2014 zaznamenává Tab. 4.10. Od roku 2015 počet klientů opět roste, a to až do konce sledovaného období, kdy služeb nocleháren využilo 2220 klientů. Nejvíce klientů na 1000 obyvatel bylo v roce 2013, jednalo se o 3,03 klientů, nejméně pak v roce 2014 s hodnotou 1,38 klientů na 1000 obyvatel. Počet neuspokojených žádostí představoval nízké hodnoty. Nejméně neuspokojených klientů na 1000 obyvatel připadá v roce 2015, nejvíce potom v roce 2013. V průběhu sledovaných let nedošlo k žádnému velkému navýšení, ani snížení těchto počtů.

Tab. 4.10 Vývoj počtu klientů v noclehárnách a počet neuspokojených žádostí o tuto službu v Moravskoslezském kraji, v letech 2013-2018

	počet klientů	počet klientů na 1000 obyv.	počet neuspokojených žádostí	počet neuspokojených žádostí na 1000 obyv.
2013	3706	3,03	473	0,39
2014	1685	1,38	392	0,32
2015	1745	1,44	142	0,12
2016	1861	1,54	279	0,23
2017	1882	1,56	204	0,17
2018	2220	1,84	172	0,14

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018), vlastní zpracování

V tabulce 4.11 jsou uvedeny skutečné počty klientů, jež navštívili nízkoprahová denní centra na území Moravskoslezského kraje ve sledovaném období 2013-2018. Nejméně klientů využilo tyto sociální služby v roce 2013, nejvíce potom v roce 2018, kdy se jednalo o 2768 klientů. V ostatních letech se střídá vždy růst a následný pokles počtu klientů. Neuspokojených žádostí připadalo v roce 2015 v přepočtu na tisíc obyvatel

v největším množství, a to 0,21 neuspokojených žádostí na 1000 obyvatel. Rok 2017 byl nejnižší.

Tab. 4.11 Vývoj počtu klientů v nízkoprahových denních centrech a počet neuspokojených žádostí o tuto službu v Moravskoslezském kraji, v letech 2013-2018

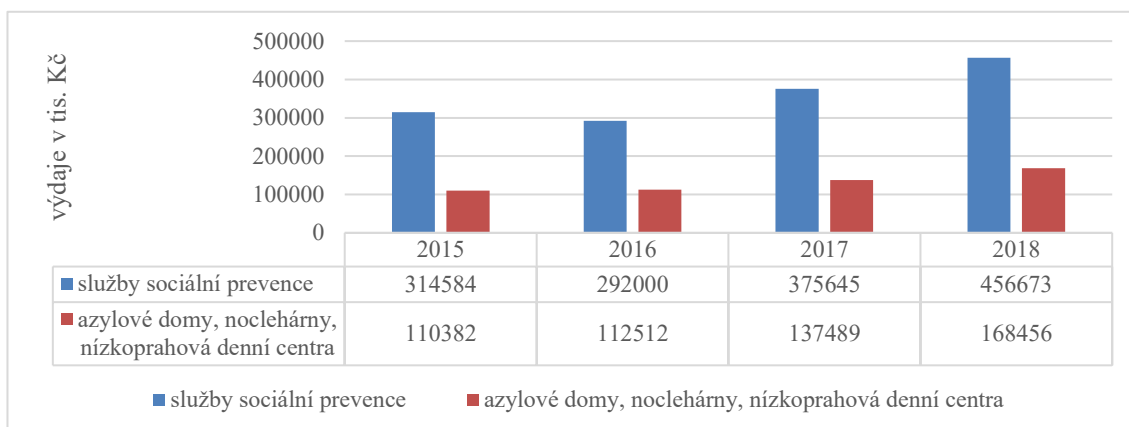
	počet klientů	počet klientů na 1000 obyv.	počet neuspokojených žádostí	počet neuspokojených žádostí na 1000 obyv.
2013	2078	1,70	233	0,19
2014	2441	2,00	191	0,16
2015	2108	1,74	191	0,16
2016	2411	1,99	255	0,21
2017	2315	1,92	149	0,12
2018	2768	2,30	190	0,16

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018), vlastní zpracování

4.3.5 Výdaje z rozpočtu kraje na vybrané služby sociální prevence

Data pro analýzu vývoje výdajů Moravskoslezského kraje na financování azylových domů, nocleháren a nízkoprahových denních center byla získána z internetové aplikace ministerstva financí Monitor. Z důvodu nedostupnosti dat pro roky 2013 a 2014 je analyzován vývoj těchto výdajů až od roku 2015, stejně jako u Jihočeského kraje. Vývoj těchto výdajů ve sledovaném období je znázorněn v Grafu 4.11. Z grafu je patrný růst výdajů na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra po celé sledovací období, celkový nárůst představoval 58 074 tis. Kč. Tyto výdaje tvoří v rámci celkových výdajů na služby sociální prevence cca 37 %. Na 1000 obyvatel v kraji v roce 2015 a 2016 připadalo 91 tis. Kč a 93 tis. Kč. V roce 2018 se potom částka na 1000 obyvatel vyšplhala na 140 tis. Kč.

Graf 4.11 Vývoj výdajů z rozpočtu Moravskoslezského kraje na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra v letech 2015-2018 v tis. Kč

Zdroj: Informační portál Ministerstva financí Monitor (2020), vlastní zpracování

4.4 Zhodnocení vybavenosti vybraných služeb sociální prevence Olomouckého kraje v komparaci s vybranými kraji

Na základě analýzy vybraných kritérií v jednotlivých krajích bude provedeno zhodnocení vybavenosti Olomouckého kraje službami sociální prevence, konkrétně azylovými domy, noclehárnami a nízkoprahovými denními centry v komparaci s krajem Jihočeským a Moravskoslezským.

4.4.1 Počet vybraných služeb sociální prevence

V Tab. 4.12 je uveden vývoj počtů vybraných služeb sociální prevence na území sledovaných krajů. Olomoucký kraj v průběhu sledovaných let nabízel v průměru 20 služeb azylových domů, což bylo v průměru o 7 služeb více než v Jihočeském kraji a o v průměru 13 služeb méně než v Moravskoslezském kraji. Služby nocleháren byly v Olomouckém kraji zajištěny v průměru 8 službami, což je v průměru o 3 služby více než v Jihočeském kraji a průměrně o 4 služby méně než v kraji Moravskoslezském. Klienti nízkoprahových denních center měli možnost využívat v Olomouckém kraji 6 těchto služeb, což je v průměru o 5 více než v Jihočeském kraji a o téměř 6 služeb méně než v Moravskoslezském kraji.

Tab. 4.12 Vývoj počtu vybraných služeb sociální prevence v jednotlivých krajích v letech 2013 – 2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Azylové domy						
Jihočeský	13	13	14	13	13	13
Olomoucký	21	21	21	20	20	21
Moravskoslezský	33	33	34	34	34	33
Noclehárny						
Jihočeský	4	4	5	6	5	5
Olomoucký	9	9	8	8	8	8
Moravskoslezský	11	11	11	12	12	12
Nízkoprahová denní centra						
Jihočeský	1	1	1	1	1	2
Olomoucký	6	6	6	6	6	6
Moravskoslezský	11	11	11	12	12	12

Zdroj: ČSÚ (2020), vlastní zpracování

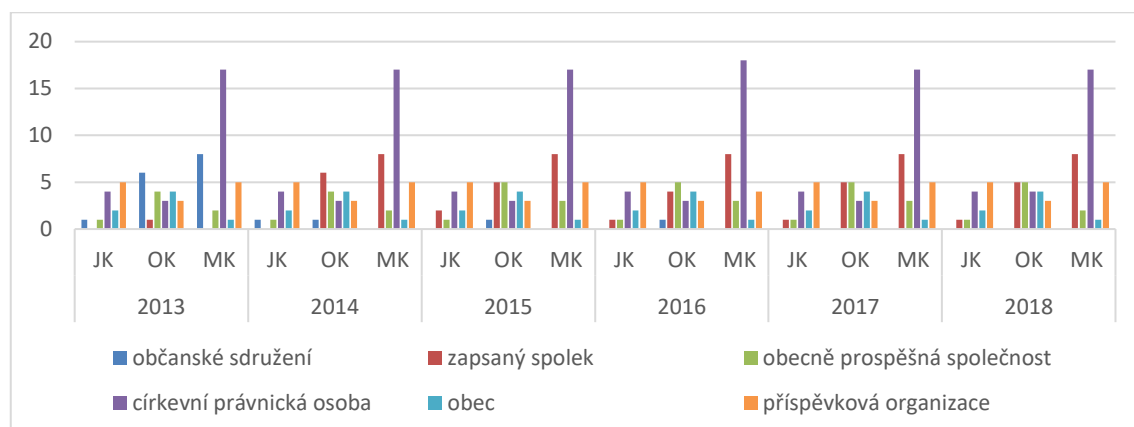
4.4.2 Územní dostupnost vybraných služeb sociální prevence

V Olomouckém kraji jsou všechna vybraná zařízení služeb sociální prevence soustředěna do větších měst, v případě Olomouckého kraje se jedná pouze o obce s rozšířenou působností. Tyto služby oproti Jihočeskému a Moravskoslezskému kraji nejsou nabízeny v obcích se základním rozsahem výkonu státní správy. V případě Jihočeského kraje se jedná o pět zařízení a v Moravskoslezském kraji o jedno zařízení. Územní dostupnost je v Olomouckém kraji na lepší úrovni v jižní části kraje, vzhledem k severní hornaté oblasti a menší hustotě obyvatelstva se zařízení těchto služeb sociální prevence vyskytují pouze ve dvou obcích s rozšířenou působností. V otázce dostupnosti lze hodnotit Olomoucký kraj srovnatelným s Moravskoslezským krajem, ale ve srovnání s krajem Jihočeským, je rozložení zařízení v kraji nerovnoměrné. Rozložení zařízení v jednotlivých krajích jsou znázorněna v Obr. 4.1 b), 4.2 a 4.3.

4.4.3 Poskytovatelé vybraných služeb sociální prevence dle právní formy

Na území Olomouckého kraje jsou oproti krajům Jihočeskému a Moravskoslezskému, všechny sledované služby sociální prevence zajišťovány rovnoměrně poskytovateli s různou právní formou. Převažuje forma zapsaný spolek společně s obecně prospěšnou společností. Oproti Moravskoslezskému kraji, kde je služba zastoupena nejčastěji prostřednictvím církevních právnických osob. Tento trend platí také u služeb nocleháren a nízkoprahových denních center. Od začátku sledovaného období se právní formy poskytovatelů ve všech krajích výrazně neměnily. Vývoj právních forem je popsán v Grafu 4.12, 4.13 a 4.14.

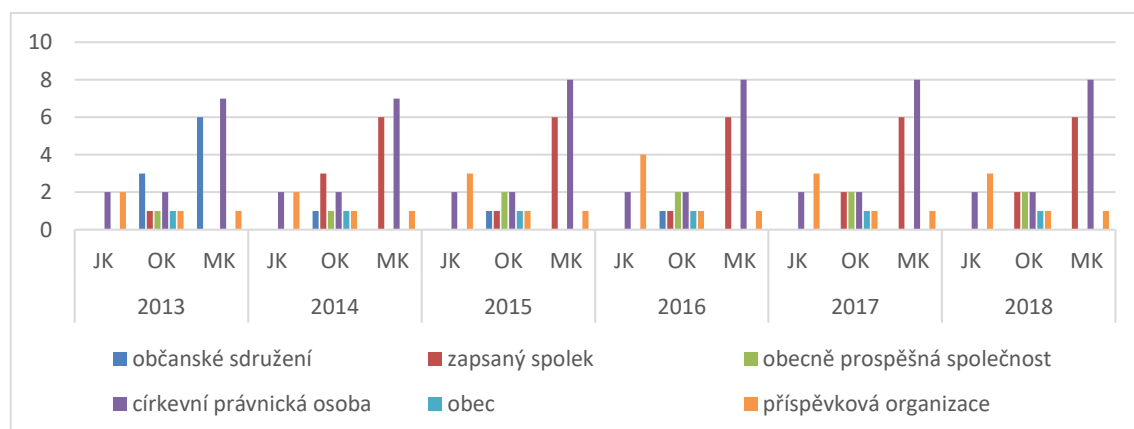
Graf 4.12 Vývoj poskytovatelů služeb azylových domů dle právní formy v jednotlivých krajích v letech 2013-2018

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Registr poskytovatelů sociálních služeb 2013-2018, vlastní zpracování

Stejný trend jako u poskytovatelů azylových domů platí také u nocleháren. V Olomouckém kraji jsou právní formy poskytovatelů nocleháren po celé sledované období rozprostřeny mezi různé druhy právních forem. V Moravskoslezském kraji tyto služby zajišťují nejvíce církevní právnické osoby a následně spolky. V Jihočeském kraji převažují příspěvkové organizace

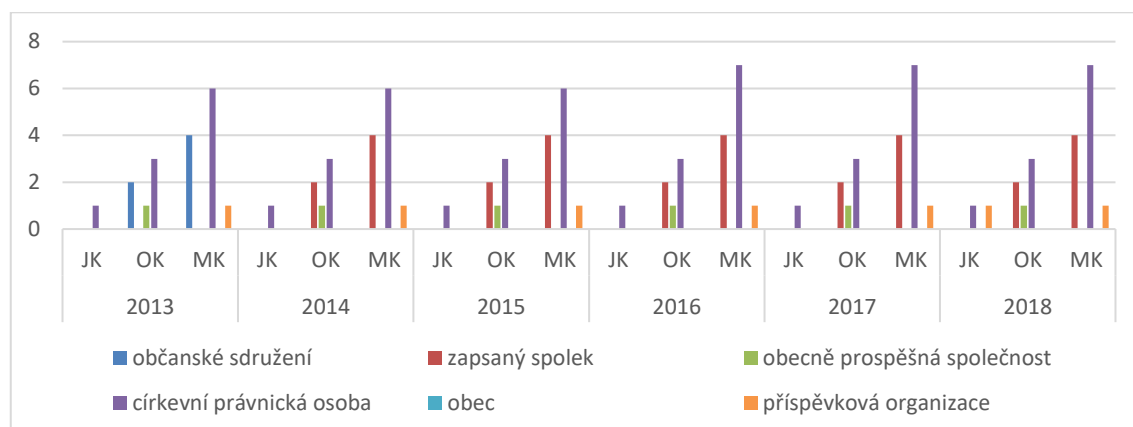
Graf 4.13 Vývoj poskytovatelů služeb nocleháren dle právní formy v jednotlivých krajích v letech 2013-2018

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Registr poskytovatelů sociálních služeb 2013-2018, vlastní zpracování

U nízkoprahových denních center jsou služby v Olomouckém kraji nabízeny nejčastěji církevními právnickými osobami a spolky. Téměř totožné složení poskytovatelů je také v kraji Moravskoslezském. V Jihočeském kraji je jediný poskytovatel této služby a je nabízen církevní právnickou osobou.

Graf 4.14 Vývoj poskytovatelů služeb nízkoprahových denních center dle právní formy v jednotlivých krajích v letech 2013-2018

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Registr poskytovatelů sociálních služeb 2013-2018, vlastní zpracování

4.4.4 Kapacita azylových domů, počty klientů a počty neuspokojených žádostí vybraných služeb sociální prevence

Osoby bez domova, které jsou uváděné v Tab. 4.13 jsou vypočtené jako průměrné hodnoty z počtu osob bez domova zjištěné v roce 2011 a 2019. Lze je tedy považovat za orientační a skutečný počet osob bez domova může být v jednotlivých letech vyšší či nižší. Olomoucký kraj při přepočtu osob bez domova na 1000 obyvatel se po celé sledované období pohybuje nad Jihočeským krajem, počty jsou téměř 2x vyšší. Zároveň se ale počty osob bez domova nacházely pod hladinou Moravskoslezského kraje. V případě lůžek však Olomoucký kraj po celé sledované období kraj Moravskoslezský převyšoval. Ve všech krajích nedocházelo v průběhu sledovaných let k výrazným změnám. Při porovnání počtu osob bez domova na 1000 obyvatel a počtu lůžek na 1000 obyvatel, počty osob bez domova vždy převyšují počet lůžek, tzn., že kapacity azylových domů ve všech sledovaných krajích jsou nedostatečné. Data také ukazují, že deficit nedostatku lůžek nebyl za celé sledované období dorovnán.

Tab. 4.13 Vývoj počtu osob bez domova a počtu lůžek v azylových domech v jednotlivých krajích v letech 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	osoby bez domova celkem					
Jihočeský	590	621	652	682	713	743
Olomoucký	1172	1241	1310	1379	1449	1518
Moravskoslezský	2816	2937	3058	3178	3299	3420
	osoby bez domova na 1000 obyvatel					
Jihočeský	0,93	0,97	1,02	1,07	1,11	1,16
Olomoucký	1,84	1,95	2,06	2,18	2,29	2,40
Moravskoslezský	2,30	2,41	2,52	2,63	2,74	2,84
	počet míst-lůžek na 1000 obyvatel					
Jihočeský	0,51	0,61	0,64	0,62	0,64	0,63
Olomoucký	1,07	1,09	1,16	1,14	1,12	1,17
Moravskoslezský	0,98	0,99	1,04	1,05	1,05	1,03

Zdroj: ČSÚ (2020), vlastní zpracování

- Skutečný počet klientů vybraných sociálních služeb

Olomoucký kraj v porovnání s Jihočeským krajem vykazuje dle Tab. 4.14 více klientů azylových domů v přepočtu na 1000 obyvatel v kraji, a to po celé sledované období. V letech 2013 a 2014 Olomoucký kraj byl počtem klientů na 1000 obyvatel srovnatelný s krajem Moravskoslezským, od roku 2015 až do konce sledovaného období pak počet klientů v Olomouckém kraji Moravskoslezský kraj převyšoval. Vývoj počtu klientů nocleháren měl vyvážený mírně vzrůstající charakter, mírný pokles byl zaznamenán až v roce 2018. Tím se lišil od kraje Jihočeského, u kterého byly zaznamenány výrazné odchylky zvláště na počátku sledovaného období, tak jako v Moravskoslezském kraji. Počet klientů nízkoprahových denních center přepočtený na 1000 obyvatel byl v Olomouckém kraji po celé sledované období vyšší než u obou dalších sledovaných krajů.

Tab. 4.14 Vývoj počtu klientů vybraných sociálních služeb v jednotlivých krajích v letech 2013-2018

	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.
	Azylové domy											
Jihočeský kraj	255	0,40	299	0,47	308	0,48	272	0,43	305	0,48	238,00	0,37
Olomoucký kraj	517	0,81	529	0,83	620	0,98	638	1,01	630	0,99	618,00	0,98
Moravskoslezský	1020	0,83	1006	0,83	993	0,82	1018	0,84	1036	0,86	994	0,83
	Noclehárny											
Jihočeský kraj	1599	2,51	1369	2,15	793	1,24	1017	1,59	316	0,49	363,00	0,57
Olomoucký kraj	434	0,68	517	0,81	797	1,26	865	1,36	948	1,50	906,00	1,43
Moravskoslezský	3706	3,03	1685	1,38	1745	1,44	1861	1,54	1882	1,56	2220	1,84
	Nízkoprahová denní centra											
Jihočeský kraj	429	0,67	457	0,72	396	0,62	385	0,60	310	0,48	339,00	0,53
Olomoucký kraj	1726	2,71	1978	3,11	1674	2,64	1673	2,64	1660	2,62	1478,00	2,34
Moravskoslezský	2078	1,70	2441	2,00	2108	1,74	2411	1,99	2315	1,92	2768	2,30

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018), vlastní zpracování

- Počet neuspokojených služeb o vybranou službu sociální prevence

Počet neuspokojených žádostí o azylové domy v Olomouckém kraji vykazoval v roce 2013 a 2014 nejmenší počet při přepočtu na 1000 obyvatel. V roce 2014 byl počet čtyřikrát menší než v Jihočeském kraji. V roce 2015 a 2018 převyšoval Olomoucký kraj svým počtem neuspokojených žádostí na 1000 obyvatel kraj Moravskoslezský. Jihočeský kraj se ve sledovaném období v počtu neuspokojených žádostí na 1000 obyvatel drží na prvním místě. Počtem neuspokojených žádostí o služby nocleháren Olomoucký kraj převyšuje až do roku 2015 Jihočeský kraj, ale stále se drží pod úrovní Moravskoslezského kraje. Od roku 2016 je počet neuspokojených žádostí na 1000 obyvatel v Olomouckém kraji nejmenší. V případě odmítnutých žádostí o služby nízkoprahových denních center je Olomoucký kraj téměř na stejné úrovni jako kraj Jihočeský, téměř v každém roce vykazoval nulový počet neuspokojených žádostí na 1000 obyvatel. Moravskoslezský kraj se výrazně liší, na 1000 obyvatel se hladina pohybuje na necelých 20 % neuspokojených žádostí o nízkoprahové denní centrum.

Tab. 4.15 Vývoj počtu neuspokojených žádostí o vybrané služby sociální prevence v jednotlivých krajích v letech 2013-2018

	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.		na 1000 obyv.
	Azylové domy											
Jihočeský kraj	172	0,27	940	1,47	596	0,93	433	0,68	1025	1,60	904	1,41
Olomoucký kraj	134	0,21	216	0,34	253	0,40	184	0,29	283	0,45	437	0,69
Moravskoslezský	652	0,53	442	0,36	397	0,33	463	0,38	584	0,48	790	0,66
	Noclehárny											
Jihočeský kraj	12	0,02	3	0,00	10	0,02	28	0,04	28	0,04	52	0,08
Olomoucký kraj	24	0,04	89	0,14	22	0,03	6	0,01	10	0,02	5	0,01
Moravskoslezský	473	0,39	392	0,32	142	0,12	279	0,23	204	0,17	172	0,14
	Nízkoprahová denní centra											
Jihočeský kraj	0	0,00	1	0,00	1	0,00	9	0,01	6	0,01	5	0,01
Olomoucký kraj	12	0,02	0	0,00	0	0,00	3	0,00	3	0,00	0	0,00
Moravskoslezský	233	0,19	191	0,16	191	0,16	255	0,21	149	0,12	190	0,16

Zdroj Ministerstvo práce a sociálních věcí, Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018), vlastní zpracování

4.4.5 Výdaje z rozpočtů krajů na vybrané služby sociální prevence

Pro nedostupnost dat jsou porovnány údaje zjištěné za období 2015 až 2018. V tomto období funguje také nový model financování sociálních služeb, kdy o přidělování dotací ze státního rozpočtu poskytovatelům sociálních služeb rozhoduje kraj. Z Tab. 4.16 vyplývá, že Olomoucký kraj vynakládá na služby azylových domů, nocleháren a nízkoprahových denních center v roce 2015 3,6 násobek výdajů kraje Jihočeského a vzhledem k Moravskoslezskému kraji o 1,7 násobku méně. V roce 2014 a 2015 se výdaje téměř neměnily v žádném sledovaném kraji. V roce 2017 byly výdaje Olomouckého kraje až 12 krát vyšší než v Jihočeském kraji a oproti Moravskoslezskému kraji zase 1,3 krát nižší.

Tab. 4.16 Vývoj výdajů z rozpočtu jednotlivých krajů na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra v letech 2015-2018 v tis. Kč

	Jihočeský kraj		Olomoucký kraj		Moravskoslezský kraj	
	azylové domy, noclehárny, nízkoprahová denní centra	na 1000 obyv.	azylové domy, noclehárny, nízkoprahová denní centra	na 1000 obyv.	azylové domy, noclehárny, nízkoprahová denní centra	na 1000 obyv.
2013	-	-	38 200	60	-	-
2014	-	-	41 483	65	-	-
2015	9 613	15	34 154	54	110 382	91
2016	8 793	14	35 786	56	112 512	93
2017	5 325	8	53 351	84	137 489	114
2018	9 060	14	55 623	88	168 456	140

Zdroj: Informační portál Ministerstva financí Monitor (2020), vlastní zpracování

5 Závěr

Již řadu let je snaha o eliminaci bezdomovectví jednou z nejdůležitějších společenských otázek a priorit sociální politiky. Bezdomovectví představuje mnohorozměrný fenomén, společensko-ekonomický problém nesnadný pro řešení. Mnohdy nejde jen o překonání poznamenané minulosti, ale také následků života bez pravidel, možných závislostí, narůstajících dluhů či trestní minulosti.

Bezdomovectví představuje sociální propad, jde o celkové sociální selhání nejen jedince, ale i celé společnosti. Zajištění podmínek pro sociální začlenění ohrožených osob je společenským úkolem, nejedná se o individuální boj jednotlivce. Ani člověk, který z mnoha důvodů, např. vysokého věku, chatrného zdraví nebo jiných příčin nemůže být prospěšný společnosti, by neměl trpět sociální exkluzí ani vyloučením z bydlení. Proto je problematice pomoci sociálního začleňování věnována pozornost a to ve formě nástrojů sociální prevence.

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit vybavenost Olomouckého kraje vybranými službami sociální prevence, které se zaměřují na potřeby osob bez domova, a to v komparaci s Moravskoslezským a Jihočeským krajem. Hodnocena byla nabídka služeb azylových domů, nocleháren, nízkoprahových denních center, struktura poskytovatelů těchto služeb, územní dostupnost zařízení, jejich kapacita a počty klientů. V úvahu byly vzaty také výdaje krajů na zajištění nabídky těchto služeb na jejich území.

Na základě analýzy vybraných služeb sociální prevence na území Olomouckého kraje bylo zjištěno, že se tyto služby soustřeďují ve větších městech a převážně v jižní části kraje. Všechny vybrané služby sociální prevence byly poskytovány pouze v obcích s rozšířenou působností. Azylové domy byly nabízeny v devíti ORP, noclehárny a nízkoprahová denní centra v šesti ORP. Všechny tři zkoumané byly k dispozici v 6 ORP. Současně dva druhy vybraných služeb byly nabízeny ve dvou ORP. Jedna služba byla nabízena ve dvou ORP. Při analýze bylo zjištěno, že v ORP Litovel, Mohelnice a Konice osoby bez domova nemohou využívat žádné ze zkoumaných služeb sociální prevence. Z tohoto důvodu lze tedy vyvrátit první hypotézu.

Druhou stanovenou hypotézou bylo tvrzení, že lůžková kapacita azylových domů je dostačující z hlediska počtu osob bez domova. Tato hypotéza byla taktéž vyvrácena a to z následujícího důvodu. Počet osob bez domova připadajících na 1000 obyvatel v kraji byl výrazně vyšší než počet míst v azylových domech přepočtený na 1000

obyvatel. Je tedy zřejmé, že kapacita lůžek je nedostačující. Tato skutečnost platila po celé sledované období.

Po analýze výdajů, jež jednotlivé kraje vydávají na zajištění služeb azylových domů, nocleháren a nízkoprahových denních center bylo zjištěno, že Olomoucký kraj v roce 2015 vydával téměř čtyřnásobek výdajů na 1000 obyvatel oproti Jihočeskému kraji. Na druhou stranu Moravskoslezský kraj vydává na 1000 obyvatel o 37 tisíc více než kraj Olomoucký. Tento stav přetrvává po celé sledovací období, v tomto případě je sledovací období kratší a to z důvodu nedostupnosti dat u Jihočeského a Moravskoslezského kraje. Na základě komparace lze potvrdit hypotézu číslo tři.

Dalším srovnávaným kritériem byl výskyt poskytovatelů na území kraje podle jeho právní formy. V Olomouckém kraji bylo na základě analýzy Akčních plánů rozvoje sociálních služeb Olomouckého kraje v jednotlivých letech zjištěno, že počty druhů právních forem jsou vzájemně vyrovnány oproti Moravskoslezskému a Jihočeskému kraji. V těchto dvou krajích převažovaly církevní právnické osoby.

Přes veškeré snahy Olomouckého kraje a jeho poskytovatelů jsou nástroje pomoci osobám bez domova nedostačující z hlediska kapacity sociálního bydlení. Priorita Olomouckého kraje by měla směřovat do zajištění sociálního bydlení. Klienti pobytových i ambulantních služeb se zpravidla snadno nedokáží začlenit zpět do společnosti a často využívají těchto služeb opakovaně. Díky tomu, že není státem stanoveno vymezení zákona ve vztahu k zabezpečení potřeb bydlení obyvatel, nejsou nástroje kraje dostatečně účinné. Řešení tohoto vleklého problému by pomohlo ukotvení Politiky sociálního bydlení v zákoně s jasně stanovenými pravidly a vymezenými nástroji.

Problematika sociální pomoci zaměřená na oblast bydlení u skupin osob ohrožených ztrátou bydlení takřka chybí. Pro úspěšné začlenění rizikových osob zpět do společnosti je důležité zabezpečení trvalého bydlení po předchozí přípravě, tato snaha se však podaří jen zřídka. Domácnosti jsou často na trhu bydlení diskriminovány, což opakovaně může vést k vyloučení na okraj společnosti. Je nezbytné zavedení modernějších modelů sociálního bydlení například Housing first a Housing ready, jejichž silnou stránkou je cílená příprava osob na samostatné bydlení.

Podstatou sociální pomoci musí být společenská soudržnost a solidarita, politická, ekonomická a sociální, jinak se stává neproveditelnou.

Seznam použité literatury

Odborná kniha

BARTÁK, Miroslav, 2011. *Bezdomovství v ČR: Zdravotní stav bezdomovců a jeho determinanty*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 200 s. ISBN 978-80-7414-441-7.

BARTÁK a kolektiv, *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty II*. Kostelec nad Černými lesy: IZPE, 2005. 105 s. ISBN 80-86625-52-4.

BROŽ, Miroslav, Petra KINTLOVÁ a Ladislav TOUŠEK. *Kdo drží Černého Petra: sociální vyloučení v Liberci, Plzni a Ústí nad Labem*. Praha: Člověk v tísní - společnost při České televizi, c2007b. ISBN 978-80-86961-27-9

HORA, Ondřej. Sociální vyloučení a sociální začleňování z pohledu pracovníků pracujících v sociální oblasti na lokální úrovni ve vybraných regionech ČR. SIROVÁTKA, Tomáš, ed. *Sociální vyloučení a sociální politika*. 2006, s. 68-76. ISBN 80-210-4225-7.

HRADECKÝ, Ilja. *Definice a typologie bezdomovství: [zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR]*. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007, 50 s. ISBN 978-80-86451-13-8.

JANEČKOVÁ, Eva. *Průvodce systémem poskytování sociálních služeb: řešení základních problémů poskytování sociálních služeb, vzory používaných formulářů, náležitosti smlouvy*. Olomouc: ANAG, [2016], 350 s. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7554-009-6.

KLIMENT, Pavel, 2018. *Dvojitá optika bezdomovství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 150 s. ISBN 978-80-7494-433-8.

KLIMENT, Pavel a Vít DOČEKAL. *Pohled na bezdomovství v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016a, 122 s. ISBN 978-80-244-5007-0.

KREBS, Vojtěch a kol., 2007. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha: ASPI, 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.

MIKULEC, Marek a kol. *Bezdomovectví a vyloučení z bydlení v České republice*. LINDOVSKÁ, Eliška. *Způsoby řešení bezdomovectví a vyloučení z bydlení: Analýza a komparace situací ve Francii, Velké Británii a v České republice*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2016, s. 113-147. ISBN 978-80-7464-852-6.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍ VĚCÍ, MPSV, 2013. *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-072-3.

NEŠPOROVÁ, Olga. *Sčítání osob bez domova v České republice 2019: kategorie bez střechy a vybrané kategorie bez bytu podle typologie ETHOS*. Praha: VÚPSV, 2019, 95,4. ISBN 978-80-7416-351-7.

MAREK, Jakub. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012, 176 s. ISBN 978-80-262-0090-1.

PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ, 2008. *Bezdomovectví*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-100-0.

VÍŠEK, Petr a Ladislav PRŮŠA. *Optimalizace sociálních služeb*. Praha: Národní centrum sociálních studií, 2012, 110 s. ISBN 978-80-7416-099-8.

Článek v odborném časopise nebo ve sborníku z konference

MAREŠ, Petr, 2000. Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení. *Sociologický časopis* [online]. **2000**(36), 285-297 [cit. 2020-04-08]. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2000/03/03.pdf>

NEDOMOVÁ, Eva a Marie ŠPILÁČKOVÁ, 2014. Chudoba, definování a možnosti jejího měření. *FÓRUM sociální politiky: odborný recenzovaný časopis* [online]. 2014(1), 2-8 [cit. 2020-04-08]. ISSN 1803-7488. Dostupné z: https://projekty.osu.cz/vedtym/dok/publikace/spilackova_nedomova_forum%201_2014.pdf

KLIMENT, Pavel a Vít DOČEKAL. Představy většinové společnosti o pomoci určené bezdomovcům. *Fórum sociální práce* [online]. 2016b, **2016**(1), 39-51 [cit. 2020-05-15]. ISSN 2336-6664. Dostupné z: https://forumsocialniprace.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/10/2016/12/pavel_kliment_39-51.pdf

RŮŽIČKA, Jiří. Pozitivní vymezení prevence. *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice: sborník z konference : Praha, 26.-27.11.2014*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015, s. 47-61. ISBN 978-80-7421-094-5.

Elektronické dokumenty a ostatní

BUSCH-GEERTSEMA, Volker. *Extent and Profile of Homelessness in European Member States: A Statistical Update* [online]. Brussels: FEANTSA, 2014, 117 s. [cit. 2020-05-15]. ISBN 9789075529739. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/42606867.pdf>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počet a věkové složení obyvatel k 31. 12. - územní srovnání 2013-2018* [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEM01a&z=T&f=TABULKA&skupId=606&katalog=30845&pvo=DEM01a&pvoKc=100&pvoCh=3123&str=v65&c=v3~2__RP2019MP12DP31

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počet míst v zařízeních sociálních služeb na území krajů (2013-2018)* [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&pvo=SZB08&katalog=30850&str=v848&c=v825~2__RP2015MP12DP31

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011: Obyvatelstvo podle způsobu bydlení a podle velikostních skupin obcí a krajů* [online]. 2011 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZVCR030&pvoc=&katalog=30720&z=T#w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vybrané údaje za Olomoucký kraj zaměstnanost, nezaměstnanost* [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xm/zamestnanost-xm>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zařízení sociálních služeb v SO ORP v Olomouckém kraji v letech 2013-2018* [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-olomouckem-kraji-pro-roky-2015-2017-cl-2737.html>

ETHOS - *European Typology on Homelessness and Housing Exclusion* [online], [cit. 2020-04-08]. Dostupné z: <https://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion?bcParent=27>

HRUŠKA, Lubor. *Studie o stavu bezdomovectví v Ostravě* [online]. Ostrava, 2012 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: https://www.ostrava.cz/cs/urad/magistrat/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci-zdravotnictvi-a-vzdelanosti/oddeleni-socialnich-sluzeb/studie-a-analyzy/studie-a-analyzy/c-users-zivcakzd-desktop-komplexna-socialna-pra-ce-bezdomovstva-studie-proces-studie_o_stavu_bezdomovectvi_v_ostrave_final.pdf

JIHOČESKÝ KRAJ. *Akční plán střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje pro rok 2018* [online]. 2017 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: [https://socialniportal.kraj-jihocesky.cz/?archiv-dokumentu-\(do-roku-2018\)](https://socialniportal.kraj-jihocesky.cz/?archiv-dokumentu-(do-roku-2018))

KREBS, Vojtěch. PROBLEMATIKA BEZDOMOVECTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE. In: *Reprodukce lidského kapitálu - vzájemné vazby a souvislosti*. v Praze: Oeconomica, 2015, s. 115-122. ISBN 978-80-245-2112-1. Dostupné také z: <https://relik.vse.cz/2015/download/pdf/9-Krebs-Vojtech-paper.pdf>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Souhrnný materiál pro tvorbu Koncepce práce s bezdomovci v ČR na období do roku 2020* [online]. Praha, 2012 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Souhrnny_material_pro_tvorbu_Koncepce_prace_s_bezdomovci_v_CR_na_obdobi_do_roku_2020.pdf/2f520871-3e3d-35d8-31cb-2036d3615527

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Informace o minimální mzdě od 1. ledna 2020* [online]. 2019 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225504/Informace+o+MMe+od+1+ledna+2020+na+web+MPSV.pdf/51fb732f-1bcc-7947-b018-4346d1ca3631>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *MV: Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení* [online]. 2019 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prehled-dokumentu.aspx>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018): Počet uživatelů (klientů) sociálních služeb* [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/statisticka-rocenka>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (2013-2018): Počet neuspokojených žádostí o sociální službu* [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/statisticka-rocenka>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Registr poskytovatelů sociálních služeb* [online]. [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1589534227168_1

NÁRODNÍ ONKOLOGICKÝ PROGRAM. *Podklad pro mapy* [online]. [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.onconet.cz/index.php?pg=kraj&kraj=olk>

Olomoucký kraj. *Místopisný průvodce po České republice* [online]. 2019 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/kraj/12/olomoucky/>

OLOMOUCKÝ KRAJ. *Akční plán rozvoje sociálních služeb Olomouckého kraje na rok 2016* [online]. 2016 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/akcni-plany-a-sit-socialnich-sluzeb-olomouckeho-kraje-cl-3113.html>

OLOMOUCKÝ KRAJ. *Operační program Zaměstnanost* [online]. 2018 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <http://www.kr-olomoucky.cz/operacni-program-zamestnanost-cl-3142.html>

OLOMOUCKÝ KRAJ. *Program finanční podpory poskytování sociálních služeb v Olomouckém kraji 2016* [online]. 2015 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/program-financni-podpory-poskytovani-socialnich-sluzeb-v-olomouckem-kraji-2016-cl-3032.html>

OLOMOUCKÝ KRAJ. *Program finanční podpory poskytování sociálních služeb v Olomouckém kraji: ZVLÁŠTNÍ ČÁST Podprogram č. 1* [online]. 2014a [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/podprogram-c-1-cl-2710.html>

OLOMOUCKÝ KRAJ. *Program finanční podpory poskytování sociálních služeb v Olomouckém kraji: ZVLÁŠTNÍ ČÁST Podprogram č. 2* [online]. 2014b [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/podprogram-c-2-cl-2711.html>

OLOMOUCKÝ KRAJ. *Program finanční podpory poskytování sociálních služeb v Olomouckém kraji: ZVLÁŠTNÍ ČÁST Podprogram č. 3* [online]. 2014c [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/podprogram-c-3-cl-2712.html>

OLOMOUCKÝ KRAJ. *Sít' sociálních služeb Olomouckého kraje 2018* [online]. 2017 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/akcni-plany-a-sit-socialnich-sluzeb-olomouckeho-kraje-cl-3113.html>

OLOMOUCKÝ KRAJ. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb pro roky 2015-2017* [online]. 2015 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-olomouckem-kraji-pro-roky-2015-2017-cl-2737.html>

OLOMOUCKÝ KRAJ. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji pro roky 2018 – 2020* [online]. 2017 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-olomouckem-kraji-pro-roky-2018-2020-cl-3923.html>

OLOMOUCKÝ KRAJ. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji pro roky 2021–2023* [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-olomouckem-kraji-pro-roky-2021-2023-cl-4766.html>

SAMEC, Tomáš Samec a Lucie TRLIFAJOVÁ. *Rizika reformy dávek na bydlení: předložené v červnu 2019* [online]. 2019 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/soubory/spot_rizika_reformy_davek_na_bydleni_predlozene_v_cervnu_2019.pdf

MONITOR - KOMPLETNÍ PŘEHLED VEŘEJNÝCH FINANČÍ. *Výdaje na služby sociální prevence z rozpočtu Jihočeského kraje (2015-2018)* [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/70890650/rozpocet/vydaje-odvetvovy?rad=t&obdobi=2002>

MONITOR - KOMPLETNÍ PŘEHLED VEŘEJNÝCH FINANČÍ. *Výdaje na služby sociální prevence z rozpočtu Moravskoslezského kraje (2015-2018)* [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00849871/rozpocet/vydaje-odvetvovy?rad=t&obdobi=2002>

MONITOR - KOMPLETNÍ PŘEHLED VEŘEJNÝCH FINANČÍ. *Výdaje na služby sociální prevence z rozpočtu Olomouckého kraje (2013-2018)* [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/60609460/prehled?rad=t&obdobi=2002>

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Krajská síť sociálních služeb v Moravskoslezském kraji k 1. 12. 2018* [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: https://www.msk.cz/cz/socialni_oblast/archiv-aktualizaci-krajske-site-socialnich-sluzeb-76759/

TOUŠEK, Ladislav. *SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ A PROSTOROVÁ SEGREGACE*. Plzeň, 2007a. Dostupné také z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/15621/1/Tousek.pdf>. Odborná studie. Filozofická fakulta ZČU v Plzni.

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Příspěvek na bydlení* [online]. 2020a [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/prispevek-na-bydleni>

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Doplatek na bydlení* [online]. 2020b [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/doplatek-na-bydleni>

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Příspěvek na živobytí* [online]. 2020c [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/prispevek-na-zivobyti>

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Mimořádná okamžitá pomoc* [online]. 2020d [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/mimoradna-okamzita-pomoc-jak-o-ni-zadat>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. [online]. 2020 [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108?text=z%C3%A1kon+o+soci%C3%A1ln%C3%ADch+slu%C5%BEb%C3%A1ch>
Zkopírovat citaci

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ETHOS	European Typology of Homelessness and Housing Exclusion
EU	Evropská unie
FEANTSA	Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci
JK	Jihočeský kraj
OK	Olomoucký kraj
MK	Moravskoslezský kraj
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
ORP	Obce s rozšířenou působností

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 13.5.2020

Bc. Jana Kropáčková

Seznam tabulek

Tab. 3.1 Počet obcí a výměra okresů a ORP v Olomouckém kraji k 1. 1. 2019	50
Tab. 3.2 Vývoj počtu obyvatel v okresech Olomouckého kraje v letech 2013-2018.....	51
Tab. 3.3 Vývoj nezaměstnanosti v Olomouckém kraji v letech 2013-2018.....	52
Tab. 3.4 Sociální služby zařazené do sítě sociálních služeb Olomouckého kraje podle zaměření na poradenství, prevenci a péči v letech 2013-2018	55
Tab. 3.5 Výdaje na služby sociální prevence a sociální služby v oblasti sociální péče v Olomouckém kraji v letech 2013-2018 v tis. Kč.	58
Tab. 4.1 Vývoj počtu osob bez domova a počtu lůžek v azylových domech v Olomouckém kraji v letech 2013-2018	67
Tab. 4.2 Skutečný počet klientů ve vybraných službách sociální prevence	68
Tab. 4.3 Vývoj počtu neuspokojených žádostí o vybrané služby sociální prevence v letech 2013-2018 v procentech na 1000 obyvatel	68
Tab. 4.4 Vývoj počtu osob bez domova a počtu lůžek v azylových domech v Jihočeském kraji v letech 2013-2018.....	74
Tab. 4.5 Vývoj počtu klientů v azylových domech a počet neuspokojených žádostí o tuto službu v Jihočeském kraji, v letech 2013-2018.....	75
Tab. 4.6 Vývoj počtu klientů v noclehárnách a počet neuspokojených žádostí o tuto službu v Jihočeském kraji, v letech 2013-2018	76
Tab. 4.7 Vývoj počtu klientů v nízkoprahových denních centrech a počet neuspokojených žádostí o tuto službu v Jihočeském kraji, v letech 2013-2018.....	76
Tab. 4.8 Vývoj počtu osob bez domova a počtu lůžek v azylových domech v Moravskoslezském kraji v letech 2013-2018	81
Tab. 4.9 Vývoj počtu osob bez domova a počtu lůžek v azylových domech v Moravskoslezském kraji v letech 2013-2018	82
Tab. 4.10 Vývoj počtu klientů v noclehárnách a počet neuspokojených žádostí o tuto službu v Moravskoslezském kraji, v letech 2013-2018.....	82
Tab. 4.11 Vývoj počtu klientů v nízkoprahových denních centrech a počet neuspokojených žádostí o tuto službu v Moravskoslezském kraji, v letech 2013-2018	83
Tab. 4.12 Vývoj počtu vybraných služeb sociální prevence v jednotlivých krajích v letech 2013 – 2018.....	85
Tab. 4.13 Vývoj počtu osob bez domova a počtu lůžek v azylových domech v jednotlivých krajích v letech 2013-2018	88
Tab. 4.14 Vývoj počtu klientů vybraných sociálních služeb v jednotlivých krajích v letech 2013-2018.....	89
Tab. 4.15 Vývoj počtu neuspokojených žádostí o vybrané služby sociální prevence v jednotlivých krajích v letech 2013-2018	90
Tab. 4.16 Vývoj výdajů z rozpočtu jednotlivých krajů na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra v letech 2015-2018 v tis. Kč.....	91

Seznam obrázků

Obr. 2.1 Domény bezdomovectví a vyloučení z bydlení.....	21
Obr. 4.1 Rozložení poskytovatelů a) a zařízení b) vybraných služeb sociální prevence v jednotlivých ORP Olomouckého kraje v roce 2018	64
Obr. 4.2 Rozložení zařízení vybraných služeb sociální prevence na území Jihočeského kraje v roce 2018.....	72
Obr. 4.3 Rozložení zařízení vybraných služeb sociální prevence na území Moravskoslezského kraje v roce 2018	79

Seznam grafů

Graf 3.1 Vývoj celkového počtu obyvatel v Olomouckém kraji v letech 2013-2018	51
Graf 3.2 Počet osob bez domova	52
Graf 3.3 Vývoj výše dotace ze státního rozpočtu v letech 2013-2018	57
Graf 3.4 Přehled druhů služeb sociální prevence Olomouckého kraje v letech 2013-2018	59
Graf 3.5 Vývoj počtu poskytovatelů azylových domů v ORP na území Olomouckého kraje v letech 2013-2018.....	60
Graf 3.6 Vývoj počtu poskytovatelů nocleháren v ORP na území Olomouckého kraje v letech 2013-2018.....	60
Graf 3.7 Vývoj počtu nízkoprahových denních center v ORP na území Olomouckého kraje v letech 2013-2018.....	61
Graf 4.1 Počet zařízení dle ORP v roce 2018	63
Graf 4.2 Vývoj poskytovatelů dle právní formy v Olomouckém kraji v letech 2013-2018	65
Graf 4.3 Vývoj výdajů z rozpočtu Olomouckého kraje na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra v letech 2013-2018 v tis. Kč.....	70
Graf 4.4 Přehled vybraných služeb sociální prevence na území Jihočeského kraje v letech 2013-2018.....	71
Graf 4.5 Počet zařízení vybraných služeb sociální prevence v Jihočeském kraji v roce 2018	72
Graf 4.6 Vývoj poskytovatelů dle právní formy v Jihočeském kraji v letech 2013-2018	73
Graf 4.7 Vývoj výdajů z rozpočtu Jihočeského kraje na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra v letech 2015-2018 v tis. Kč.....	77
Graf 4.8 Přehled vybraných služeb sociální prevence na území Moravskoslezského kraje v letech 2013-2018.....	78
Graf 4.9 Počet zařízení vybraných služeb sociální prevence v Moravskoslezském kraji v roce 2018.....	79
Graf 4.10 Vývoj poskytovatelů dle právní formy v Moravskoslezském kraji v letech 2013-2018	80
Graf 4.11 Vývoj výdajů z rozpočtu Moravskoslezského kraje na azylové domy, noclehárny a nízkoprahová denní centra v letech 2015-2018 v tis. Kč	84
Graf 4.12 Vývoj poskytovatelů služeb azylových domů dle právní formy v jednotlivých krajích v letech 2013-2018	86
Graf 4.13 Vývoj poskytovatelů služeb nocleháren dle právní formy v jednotlivých krajích v letech 2013-2018	86
Graf 4.14 Vývoj poskytovatelů služeb nízkoprahových denních center dle právní formy v jednotlivých krajích v letech 2013-2018	87